

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Odpovědnost a náhrada škody ve fotbale – hráč, divák, pořadatel

Liability and Damages in Football – player, spectator, organizer

Konzultant: Prof. JUDr. Jiří Švestka, DrSc.

Zpracovatel: Mgr. Jiří Šidliák

červen 2012

„Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.“

Jiří Šidliák

„Sport učí lidi v životě všechno. Jak správně žít, jak se držet pravidel, jak se chovat k druhým.“

Zdeněk Zeman, fotbalový trenér

Za pomoc poskytnutou mi při zpracování této rigorózní práce bych chtěl poděkovat zejména svému konzultantovi Prof. JUDr. Jiřímu Švestkovi, DrSc., ale také dalším odborníkům věnujícím se sportovněprávní problematice, kteří přispěli k rozšíření mých znalostí v oblasti právní odpovědnosti ve fotbale.

Obsah:

Úvod.....	6
1. Vztah sportu a práva.....	8
1.1. Vymezení pojmu sport.....	9
1.2. Historický vývoj sportu.....	10
1.3. Postavení sportu v ČR.....	10
1.4. Vývoj sportovního práva v ČR.....	12
2. Odpovědnost ve sportu.....	14
2.1. Přístup římského práva.....	14
2.2. Řešení odpovědnosti ve středověku	15
2.3. Současné pojetí odpovědnosti.....	17
2.3.1. Autonomie sportu vs. plná odpovědnost.....	18
2.3.2. Pokusy o speciální legislativní úpravy.....	19
2.3.3. Všeobecná prevenční povinnost.....	20
3. Sportovní pravidla.....	23
3.1. Vliv sportovního pravidla na posouzení odpovědnosti.....	24
3.1.1. Vývoj vlivu (ne)dodržování sportovních pravidel.....	26
3.2. Pravidla fotbalu.....	28
3.2.1. Zakázaná hra a nespportovní chování.....	30
3.3. Návštěvní řád stadionu.....	32
3.4. Disciplinární řád.....	34
4. Odpovědnost hráče za způsobený úraz	38
4.1. Česká judikatura.....	38
4.1.1. První sportovní úraz u českého soudu.....	39
4.1.2. Hranice odpovědnosti za způsobený úraz.....	41
4.1.3. Nedodržení sportovních pravidel.....	43
4.1.4. Nejnovější judikáty Nejvyššího soudu.....	45
4.2. Zahraniční judikatura.....	61
4.2.1. Německá judikatura.....	62
4.2.2. Rakouská judikatura.....	63
4.2.3. Francouzská judikatura.....	64
4.2.4. Anglická judikatura.....	66

4.2.5. Polská judikatura.....	67
5. Sportovní úrazy – případy z praxe.....	68
5.1. Přiznaná náhrada škody.....	69
5.2. Role fotbalového rozhodčího.....	70
5.3. Profesionální fotbal.....	74
6. Odpovědnost pořadatele utkání a diváka.....	76
6.1. Odpovědnost pořadatele.....	76
6.1.1. Práva a povinnosti pořadatele.....	77
6.1.2. Zákonná úprava	79
6.1.3. Dohoda s Policií ČR.....	81
6.1.4. Odpovědnost hostujícího klubu.....	84
6.2. Odpovědnost diváka.....	85
6.2.1. Divácké násilí.....	86
6.2.2. Zákaz vstupu na stadion.....	86
7. Odpovědnost pořadatele a diváka – judikatura.....	90
7.1. Česká judikatura.....	90
7.1.1. Provozovatel veřejného kluziště.....	91
7.1.2. Dodržování povinností pořadatelem sportovního utkání.....	93
7.1.3. Pořadatel dětského tábora.....	96
7.2. Zahraniční judikatura.....	101
8. Odpovědnost pořadatele a diváka – případy z praxe.....	104
8.1. Trestání hostujícího celku.....	104
8.2. Role fotbalového rozhodčího.....	109
8.3. Další případy.....	110
8.3.1. Princip prevence.....	112
Závěr.....	114
Resumé.....	116
Seznam použité literatury a dalších pramenů.....	118
Abstrakt – Odpovědnost a náhrada škody ve fotbale.....	121
Abstract – Liability and damages in football.....	122

Úvod

Provozování sportu je dnes již prakticky všeobecně považováno za činnost, která přispívá ke kultivaci lidského potenciálu, a to jak po stránce fyzické, tak po stránce psychické. Vrcholové sportovce tak zdatně doplňují sportovci rekreační. A koho nezlákalo k aktivnímu výkonu žádné sportovní vyžití, sleduje soutěžní klání alespoň pasivně. Ať už přímo na stadionech nebo při televizním přenosu.

Mezi pozitiva nesporně můžeme zařadit to, že díky sportu si člověk zlepšuje základní fyziologické funkce lidského organismu, jako jsou vytrvalost, odolnost či přesnost. Kromě toho sport významně posiluje také psychickou složku osobnosti, ať už jde o schopnost zvýšeného soustředění se na určitou činnost, zodpovědnost vůči druhé osobě a podobně. Zanedbatelná není rozhodně ani funkce výchovná.

Nejsou tu však samozřejmě jen samé klady. Nesmírné úsilí, které vrcholový i rekreační sportovec vyvíjí, může nezřídka vyústit v nepříjemné zranění. A zde nastává čas položit si ožehavé otázky: Jak je to s odpovědností za úraz? Kde jsou její hranice? Kdo poškozenému nahradí škodu? To jsou problémy, s nimiž se sport potýká vlastně už od samého začátku. A pokud nebyla otázka odpovědnosti za zranění protihráče tou vůbec první, která byla ve spojení sportu a práva řešena, pak zajisté šlo v dlouhé historii sportu i práva o otázku nejčastější.

Právní odpovědnost ve sportu ovšem není zdaleka omezena pouze na hráče. Existuje mnoho kauz, ve kterých byli shledáni odpovědnými i trenéři, učitelé, školy či zřizovatelé sportovních zařízení.¹ Opomenout nelze ani pořadatele sportovních klání, jejich diváky, rozhodčí a funkcionáře.

Protože sportem číslo jedna byl, je a bude fotbal, rozhodl jsem se ve své práci zaměřit právě na toto sportovní odvětví. Vzhledem k tomu, že, stejně jako ve většině dalších zemí světa, i v České republice jde o sport nejmasověji provozovaný (každý víkend ho aktivně hraje kolem půl milionu lidí), měl by dle mého názoru stát fotbal také v čele udávání směru v řešení otázek propojení sportu s právem. Zejména pak

1 Rew, K., Liability for Sports Injuries, Entertainment and Sports Law Journal (ESLJ), 2002

občanskoprávní odpovědnosti, ať už půjde o úraz způsobený sportovcem samotným svému protihráči, zodpovědnost rozhodčího, pořadatele fotbalového utkání nebo výtržnosti přítomných diváků. Jistě ne náhodou vychází z fotbalu rovněž většina české judikatury, která bohužel (či bohudík) není zatím nikterak rozsáhlá, a proto je třeba čerpat zejména v zahraničí.

Problémem navíc zdaleka nejsou jen nepočtená soudní rozhodnutí.² Otázka občanskoprávní odpovědnosti ve fotbale, a sportu vůbec, zatím nebyla příliš rozebrána ani v právní doktríně. Jednak je to způsobeno jistou přetrvávající autonomií sportu a neochotou sportovních funkcionářů podělit se o své letité zkušenosti, jednak také přístupem druhé strany, která doposud nepovažovala oblast sportu za příliš lukrativní.

Text této práce je rozdělen do osmi kapitol. Ve dvou úvodních jsem se zaměřil na propojení sportu a práva, vývoj sportu v České republice a historický i současný pohled na problematiku odpovědnosti ve sportu. V kapitole číslo tři jsem pak rozebral vliv mezinárodně uznávaných pravidel fotbalu i dalších interních fotbalových norem na posuzování odpovědnosti za způsobenou škodu. Kapitoly čtvrtá a pátá řeší otázku odpovědnosti sportovce za způsobený úraz, českou i zahraniční judikaturu doplňuje rovněž několik zajímavých případů z praxe. V šesté kapitole jsem se zaměřil na odpovědnost diváků a pořadatelů fotbalových utkání, zejména pak na poslední vývoj v České republice. Poslední dvě kapitoly pak opět obsahují několik klíčových judikátů řešících tuto problematiku, doplněny jsou rovněž zajímavými případy z praxe.

2 Kateřina Šindlerová například v rámci zpracování své rigorózní práce Odpovědnost a náhrada škody ve sportu se zaměřením na sjezdové lyžování, 2008, oslovila české soudy, zda se v jejich praxi vyskytla nějaká rozhodnutí zabývající se sportem. Ve velké převaze jí bylo sděleno, že se soudy touto problematikou nezabývaly vůbec, a pokud byla odpověď kladná, jednalo se vždy maximálně o jeden takový případ na celý soud.

1. Vztah sportu a práva

Sport je součástí lidského snažení už od nepaměti. Postupem času se z něj vybudoval skutečný masový fenomén, který se dnes dotýká prakticky každého z nás. Ať už se jedná o aktivní výkon sportovní činnosti na čistě amatérské i profesionální úrovni či o jeho pouhé pasivní sledování nebo zainteresovanost v podobě obchodních vztahů. Je tudíž zřejmé, že i sportovní vztahy je zapotřebí upravovat (alespoň obecně) pomocí právních norem. V České republice tak činí zejména zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu.

Stejně jako v jiných zemích světa i v ČR jde o úpravu obecnou a nazývat vztah sportu a práva „sportovním právem“, které by bylo postaveno například na roveň práva finančního, je až příliš troufalé. Vytvořit jednotný kodex sportovního práva, které zasahuje zároveň do oblasti práva ústavního, občanského, trestního, obchodního či pracovního, by zřejmě bylo nesmyslné. Sportovní právo by si nemělo činit ambice samostatného právního odvětví. Jeho úkol leží jinde. Mělo by především reflektovat sportovní realitu a její požadavky posuzované v právním rámci.³ Jeho hlavním úkolem by mělo být nalezení právních hranic pro výkon sportovní činnosti tak, aby sportovcům byly přiblíženy právní podmínky pro výkon jejich činnosti s vědomím, že existují meze, při jejichž překročení může nastoupit právní odpovědnost a také sankce.⁴

Že by tedy sport měl být nějakým způsobem regulován, je jasné, daleko složitější otázkou ovšem je, do jaké míry by se tak mělo činit. Jednoznačné je, že sportovní normy nesmí být v žádném případě v rozporu s normami právními a právní řád musí regulovat také obchodní či personální vztahy v oblasti sportu. Vliv práva už však není zdaleka tak jednoznačný při samotném výkonu sportovních činností. Existují zastánci absolutní autonomie sportu a samozřejmě existují i příznivci absolutního vlivu právních norem na veškerou sportovní činnost. Jenže například světová fotbalová federace FIFA se striktně brání jakémukoli vměšování se státních orgánů do činnosti

3 Králík, M., Právo ve sportu, Praha, C. H. Beck, 2001, s. 154

4 Králík, M., Právní význam sportovních pravidel pro právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle doktrinního vývoje, Časopis pro právní vědu a praxi, 2006, č. 3, s. 123

fotbalových asociací svých jednotlivých členských zemí, což nezřídka vede k ostrým konfliktům.

V potaz je tak třeba brát jistou autonomii sportu a jít jakousi střední cestou, kdy dochází k prolínání právních norem se sportovními pravidly. Toto „nadsportovní“ sportovní právo lze ještě dále dělit, jak to například činí K. Foster⁵. Skupinu sportovních pravidel označenou jako „mezinárodní sportovní právo“ lze podle něj aplikovat národními soudy. Z „globálního sportovního práva“ naopak vyplývá nárok na osvobození od vnitrostátních právních předpisů. Kromě těchto dvou skupin sportovních norem vidí Foster ještě další dvě skupiny, které by sportovci měli dodržovat. Jsou to pravidla daného sportu a principy fair-play.⁶

1.1. Vymezení pojmu sport

Ač právní řád České republiky obsahuje na tisíce předpisů, v jejichž textu se slovo „sport“ vyskytuje⁷, o definici tohoto pojmu se pokusil pouze výše zmíněný zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu. Za sport jsou zde považovány: *„všechny formy tělesné činnosti, které si prostřednictvím organizované i neorganizované účasti kladou za cíl harmonizovaný rozvoj tělesné i psychické kondice, upevňování zdraví a dosahování sportovních výkonů v soutěžích všech úrovní.“* To je jistě definice zajímavá, na druhou stranu ovšem také velmi obecná, sloužící v podstatě jen pro potřeby tohoto zákona, jehož cílem je podpora sportu na úrovni ministerstev, jiných správních úřadů i územních samosprávných celků.

Další sportovní normy, ale i právní předpisy, po celém světě přicházejí pak s definicemi vlastními. Definice sportu se nejčastěji omezují na výčet charakteristických znaků sportovní činnosti, mnohdy ale jejich aplikace neunikne pochybnostem. Univerzální definici, která by se vztahovala na veškeré sportovní disciplíny a odlišovala je od každé jiné, nesportovní, se zatím nepodařilo nalézt ani nikomu z autorů sportovně-

5 Foster, K., Is There a Global Sports Law?, Entertainment and Sports Law Journal (ESLJ), 2003

6 Více ke sportovním pravidlům v kapitole č. 3

7 Vondráčková, L., Teoretické úvahy na téma právní odpovědnosti sportovce v českém právním řádu, PFUK, 2008

teoretických prací. Problémem totiž stále zůstává nalezení hranice, jaké činnosti za sport ještě považovat lze, a jaké již nikoli. Z hlediska právního přístupu tak nezbyvá, než přijímat různé definice sportovních teoretiků a pracovat s nimi.

1.2. Historický vývoj sportu

V současné době patří sport k nejvýznamnějším společenským fenoménům. Tohoto postavení a uznání se mu ovšem vždy nedostávalo a své „místo na slunci“ si musel tvrdě vybojovat.

Vycházejí z latinského slova *disportare* či pozdějšího anglického *disport*, představoval sport už od počátku aktivní i pasivní zábavu, rozptýlení, strávení volného času, odpočinek. Svě o tom věděli už ve starém Řecku a Římě, různé sportovní disciplíny byly pěstovány také ve středověku. Svou moderní podobu ale získal sport až na přelomu 18. a 19. století, v dobách tzv. průmyslové revoluce.

Kolébkou moderního sportu (a zejména fotbalu) se stala vyspělá Anglie, kde se v prostředí středních a vysokých škol přetváří sport z her a zábav pro úzké skupiny aristokratů a majetnějších vrstev do dnešní podoby, kdy jde o činnost pěstovanou širokou veřejností. Dalším podstatným vývojem pak sport samozřejmě prošel i ve 20. století. Díky baronu Coubertinovi se zrodil olympionismus, došlo také k vytvoření doktríny prosazující právo na sport jako jedno ze základních lidských práv.

1.3. Postavení sportu v ČR

Sport má v českých zemích poměrně dlouhou tradici, jejíž počátky bychom mohli hledat už v dobách Karla IV. Ve 14. století šlo hlavně o nejrůznější rytířské turnaje, jež lze považovat za předchůdce dnešního sportu. Od šestnáctého století se k oblíbeným aktivitám obyvatelstva přidalo také sáňkování a bruslení. V této době se objevují rovněž první halové sporty, respektive sporty pěstované v tzv. míčovnách⁸. V takových míčovnách šlechtici provozovali hru podobnou dnešnímu tenisu, ale kromě

⁸ Dodnes je například dochovaná míčovna na Pražském hradě.

dalších míčových sportů se zde věnovali třeba i lukostřelbě. Postupně se rovněž stávala oblíbenou hra v kuželky. V sedmnáctém století vznikla Královská česká zemská stavovská šermírna, tady se zrodil sportovní šerm.

Se skutečným sportem a jeho organizací se však setkáme až ve století devatenáctém, kdy byl v roce 1862 založen Sokol pražský, jehož vůdčími osobnostmi byli Miroslav Tyrš a Jindřich Fügner. Po vzoru pražského Sokola se rodily i další sokolské jednoty v ostatních částech českých zemí, ale i mezi krajany v cizině. Postupně vznikly župy (župa je autonomní organizační celek), z jejichž sjednocení vzešla v roce 1904 Česká obec sokolská. Sokol se mimochodem řadí mezi nejstarší organizace tohoto typu na světě. Podle vzoru Tyršova a Fügnerova Sokola vznikla roku 1908 také katolická tělovýchovná jednota Orel⁹.

Na konci 19. století byly zakládány i první fotbalové kluby, a to na základě říšského zákona č. 134/1867, o právě spolčovacím. Nejprve bylo cílem takto založeného spolku sehrát jednorázová utkání, případně krátkodobé turnaje. Až později šlo o fungování dlouhodobější. Vůbec nejstarším fotbalovým klubem se tak stala Slavia Praha, založená roku 1892. O rok později ji následovaly Sparta Praha a ČSK Uherský Brod.

Ještě za dob Rakouska-Uherska, tedy před více než 100 lety, byl ustaven také první český, byť jen regionální, fotbalový svaz. Stejně jako dnes bylo jeho hlavním cílem organizovat klubové fotbalové soutěže. Roku 1899 byl z podnětu Jiřího Gutha-Jarkovského založen rovněž Český olympijský výbor. Ten měl původně plnit pouze funkci výboru pro zajištění české účasti na II. olympijských hrách v Paříži, následně se ale přeměnil ve stálý orgán českého sportu, a patří tedy mezi vůbec nejstarší národní olympijské výbory trvalého charakteru. Po vzniku samostatného československého státu byl pak přetransformován na Československý olympijský výbor. Přes problémy ve válečných letech 1939-1945, kdy byl opět přejmenován na Český olympijský výbor, fungoval jako spolek až do roku 1951, kdy byl začleněn jako odbor do tzv. Jednotné tělovýchovné organizace. Po vzniku Státního výboru pro tělesnou výchovu a sport byl pak jeho součástí.

9 <http://www.czech.cz/cz/Objevte-CR/Zivotni-styl-v-CR/Historie-sportu-v-CR-a-dulezite-sportovni-organiza>

Následně se v březnu 1957 ustavila nová tělovýchovná organizace, Československý svaz tělesné výchovy, a Československý olympijský výbor zůstal i nadále jen jejím odborem. Právní subjektivita byla odejmuta nejen olympijskému výboru, ale také všem dalším do té doby samostatným sportovním spolkům, s Československým fotbalovým svazem v čele.

Tento stav trval prakticky až do počátku roku 1990, kdy se Československý olympijský výbor, Československý fotbalový svaz i další sportovní asociace znovu osamostatnily. Po rozpadu federace pak došlo k zakládání (či obnově) českých svazů. Mimo jiné vznikl i Českomoravský fotbalový svaz, který, ač byl v roce 2011 přejmenován na Fotbalovou asociaci České republiky, stále funguje jako dvoukomorový orgán, kde v klíčových otázkách tohoto občanského sdružení (změna stanov, volba předsedy apod.) platí zákaz majorizace.

1.4. Vývoj sportovního práva v ČR

Je poměrně s podivem, že vzhledem k dlouhé tradici sportu v České republice, sahá vědecké zkoumání propojení sportu a práva pouze do druhé poloviny 20. století, kdy se mu jako první začal věnovat slovenský autor J. Prusák¹⁰. Další ojedinělé pokusy překonal až na přelomu 20. a 21. století současný soudce Nejvyššího soudu M. Králík, který se dlouhodobě zabývá zejména otázkou odpovědnosti ve sportu.¹¹

Ještě když v roce 2001 ochrnil po nebezpečném faulu třebičský hokejista Tomáš Zelenka, státní zástupce Arif Salichov, který tento případ dozoroval, prohlásil, že za toto zranění nikoho stíhat nebude. „Ve sportu prostě platí odlišná pravidla,“ použil otřepané klišé, jímž se oháněly (až na nepočtené výjimky) i předchozí generace českých právníků. Tento přístup už je dnes naštěstí překonáván. Zatímco v uplynulých letech se sporné sportovní případy dostávaly před soud sporadicky, poslední léta

10 PRUSÁK, J., Teoreticko-metodologické otázky skúmania vzájomných vzťahov medzi športom a právom. *Teorie a praxe tělesné výchovy*, 32, 1984, č. 9, s. 558 a násl.; PRUSÁK, J., Problém surovej hry (súťaže) a prenikanie právneho princípu „non laedere“ do športových pravidiel, *Teorie a praxe tělesné výchovy*, 33, 1985, č. 6, s. 374 a násl.; PRUSÁK, J., Šport a právo (Úvod do dejin, teórie a praxe právnej zodpovednosti v športe). Bratislava, 1985

11 Například KRÁLÍK, M., Zamyšlení nad tzv. sportovním právem, *Právní rozhledy*, 1998, č. 10, s. 485-495

zaznamenala určitý progres. Pochopitelně sice stále převažuje mimosoudní dohoda, přibývá ovšem také případů, které skončily i před Nejvyšším či Ústavním soudem. V porovnání se zahraniční judikaturou se však nadále zdá, že české soudy posuzují sportovní zranění daleko mírnějšími tresty. Kromě toho stále vycházejí zejména z klíčového rozhodnutí Městského soudu v Praze z roku 1978, jehož závěr byl již v zahraniční judikatuře dávno překonán.¹²

¹² Více v kapitole č. 4

2. Odpovědnost ve sportu

Otázka odpovědnosti je základní oblastí, kde se sport a právo střetávají prakticky již od dob starého Řecka a Říma. Historické zkoumání římských sportovněprávních nehod dokladuje, že jejich posuzování bylo svěřeno tzv. Aquiliovu zákonu (Lex Aquilia), ve své době průlomovému dílu, jež rozpracovalo problematiku deliktní obligace, jejímž předmětem byla soukromá pokuta.¹³ Římané tudíž zcela zřetelně a záměrně odlišovali nehody způsobené třetím osobám a nehody, jež se přihodily některému z aktivních účastníků sportovního klání. Kdy se Aquiliova zákona použilo, a kdy byla naopak zaručena neodpovědnost za sportovní úraz, ukazují názorné příklady.

2.1. Přístup římského práva

Snaha o získání slávy a statečnosti byla už v římském právu řazena nad úroveň obecné odpovědnosti svobodného člověka za způsobenou škodu, a proto v rámci fěrového boje odpovědnost za zranění způsobené soupeři odpadala, byť by šlo třeba i o zranění smrtelné. „Jestliže někdo při odvážné hře, při zápolení spojeném s pěstním bojem, zatímco mezi sebou zápasí, jeden druhého zabije, a to ve veřejném zápase, nepoužije se Aquilia, protože v rámci (snahy o získání) slávy a statečnosti není to možno považovat za škodu způsobenou bezprávím. Na otroka se to ovšem nevztahuje, protože zpravidla zápasí jen lidé svobodní; *na raněného syna rodiny se to však vztahuje. Poraní-li však (někdo někoho ze zápasu) ustupujícího, bude mít nepochybně zákon Aquiliův místo, také zabije-li někdo otroka, který se zápasu neúčastnil, ledaže by se to stalo se souhlasem jeho pána: tehdy totiž zákon Aquiliův odpadá.*“¹⁴ Takto popisuje Ulpianus v Digestech řešení případů z těžké atletiky, do které v té době spadaly oblíbené zápas, box a pankration.

Další případ, rovněž popsany Ulpianem, jasně deklaruje, že již římsští právníci mysleli na předcházení škodám a prevenční povinnost podobné našemu ustanovení

13 Králík, M., Právo ve sportu, Praha, C. H. Beck, 2001, s. 83

14 Králík, M., Právo ve sportu, Praha, C. H. Beck, 2001, s. 84

§ 415 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku. „Dojde-li při hrách s házením oštěpem k usmrcení otroka, je zde dán prostor k podání žaloby z titulu zákona Aquilia. Jestliže však otrok přeběhl přes místo v době, kdy se jiní na cvičišti cvičili v hodu oštěpem, působnost zákona Aquilia odpadá, vzhledem k tomu, že neměl v nevhodný čas přecházet přes místo určené k vrhání oštěpem. Kdo po něm však hodil oštěpem svévolně, musí ovšem nést odpovědnost ze zákona Aquilia.“¹⁵

Patrná je tu rovněž závislost vzniku právní odpovědnosti na místě úrazu a chování poškozeného i škůdce. Zatímco v prostoru nevymezeném jako cvičiště se vyžaduje maximální obezřetnost po sportovci, v případě vymezeného cvičiště se toto břemeno přesouvá na potenciálního poškozeného. Jasně vyznačené cvičiště signalizuje vznik povinnosti dbát osobní bezpečnosti a vyhýbat se nebezpečí. Kdo tuto obecnou prevenční povinnost porušil, sám pak nesl vinu na svém případném zranění. Převvedeno do dnešní doby, znamenalo by to pro sportovce, že v žádném případě neodpovídají za škody způsobené na zdraví diváků, pokud se jedná o běžné provozování sportovní činnosti. Sportovec by nesl právní odpovědnost pouze v případě svévolného zranění, záměrného ohrožení nebo projevení nedostatku obezřetnosti a předvídatosti.¹⁶

Naopak zcela stranou zákona Aquilia zůstávaly známé gladiátorské hry. Na rozdíl od zápasu, boxu či pankrationu v gladiátorských arénách bojovali převážně otroci, na které bylo pohlíženo jako na věci, a tudíž odpovědnost za zranění či způsobenou smrt neexistovala. Navíc primárním mottem gladiátorského zápasu je souboj „na život a na smrt“. Celkově je ovšem možné konstatovat, že už vztah římského práva a sportu byl před dvěma tisíci lety velmi propracován a sportovněprávní principy z něj vychází dodnes.

2.2. Řešení odpovědnosti ve středověku

Ve středověku sport sice žádný výrazný vývoj nezaznamenal a byl záležitostí spíše okrajovou a izolovanou, i tato doba však nabízí několik zajímavých přístupů

¹⁵ Králík, M., Právo ve sportu, Praha, C. H. Beck, 2001, s. 86-87

¹⁶ Králík, M., Právo ve sportu, Praha, C. H. Beck, 2001, s. 87-88

k řešení otázek právní odpovědnosti ve sportu. Vzhledem k obrovskému vzestupu moci a vlivu římskokatolické církve je patrná zejména kontinuita s římským právem. Vztah církve ke všem hrám byl nekompromisní, pro duchovní platil absolutní zákaz účasti v nich, a porušení tohoto pravidla bylo trestáno přísnými postihy.

Dominantou středověkých sportovních činností byl rytířský turnaj, s nímž vyvstaly i problémy posuzování úrazů vzniklých při těchto aktivitách. Originálním rysem pohledu kanonického práva na sportovní nehody je skutečnost, že kanonické právo při jejich hodnocení vůbec neoperovalo s otázkou dodržení a porušení pravidel takového turnaje. Tyto „sportovní“ regule stály zcela mimo rámec právního hodnocení. Základem kanonického pohledu byl dualismus mezi „*res licita*“ (věc povolená) a „*res illicita*“ (věc nepovolená), na němž byla vystavěna celá nauka o vině. Za typický příklad „*res illicita*“ byla považována smrtelná nehoda při turnaji, neboť III. Lateránský koncil (1179) stanovil za turnaj církevní tresty. Dřívější zákaz turnajů byl na tomto koncilu doplněn i konstitucí, která odpírala církevní pohřeb tomu, kdo bude během turnaje smrtelně zraněn.

Kanonické učení o „*res illicita*“ je poměrně vzdáleno dnešním názorům na právní odpovědnost obecně, nejenom v oblasti sportu. Je totiž zřejmé, že předpoklad „*res illicita*“ předcházející škodné události neobsahuje pravé kritérium dnes dominantní odpovědnosti za zavinění. „*Res illicita*“ zdůvodňuje odpovědnost sice vzhledem k „*opus illicitum*“ – zakázané hře, činnosti, dílu, např. turnajovému zápasu, tj. dnešním pohledem zakládá odpovědnost na protiprávním úkonu, nicméně zde chybí jakýkoliv vztah zavinění a konečného výsledku. Otázka nedbalosti nebo pečlivosti je u „*opus illicitum*“ výslovně prohlášena za nevýznamnou, a tím i otázka skutečného zavinění v oblasti vůle nebo vědění vůbec.¹⁷

Opomenutí pravidel turnaje v učení o „*res illicita*“ by svádělo k dojmu, že se turnaje vyznačovaly neexistencí pravidel a církevní zákazy směřovaly k posílení bezpečnosti a ochraně zdraví jednotlivých účastníků. Není to však pravda. Turnajová pravidla se věnovala nejen úpravě vlastní organizace ale i hodnocení průběhu turnaje velmi pečlivě. V roce 1466-67 pak byla v Anglii kodifikace završena vydáním

¹⁷ Králík, M., Právo ve sportu, Praha, C. H. Beck, 2001, s. 95-96

speciálních turnajových pravidel *Ordinances for Justes of Peace Royal*, která sepsal lord John Tiptoft.

Rytířskými turnaji se zabývalo rovněž právo světské. Jeho projevy jsou však poněkud mlhavé. Zdá se, že světské právo nevytvořilo vlastní nauku o rytířských turnajích, což ovšem nevylučuje jejich dopad do práva. Určitou rozpornost v pohledu světského práva vyjádřil polský autor J. Sawicki, když prezentoval blíže nespecifikovaný názor nejmenovaného britského soudce a právního teoretika, který si stěžoval, že: „*Nemůže pochopit, proč byly ve středověku rány a smrt způsobené v turnaji, jehož se dva rytíři účastnili, přísně trestány jako úmyslné ublížení na zdraví nebo vražda, avšak prošly souperům beztrestně, jestliže byl v hledišti přítomen král.*“ Z dnešního pohledu zcela absurdní beztrestnost sportovních nehod v případě královny přítomnosti byla zřejmě odrazem celého systému tehdy platného feudálního práva, kdy král na území, které mu náleželo, vykonával plnou jurisdikci v souladu s lenními vztahy. Samotná účast krále při turnaji vylučovala jeho označení jako „*res illicita*“.¹⁸

2.3. Současné pojetí odpovědnosti

Novodobé koncepce vztahu sportu a práva se pod tlakem „zmasovění sportu“ a jeho internacionalizací začínají naplno rozvíjet až na začátku 20. století. Stejně jako dávno předtím (i dlouho potom) byly základní sledovanou oblastí úrazy vzniklé při sportovním zápoulení. Ač se různých teorií vyrojila od té doby spousta, jasně vyhraněný názor na obecnou úpravu právní odpovědnosti za sportovní úrazy způsobené při výkonu sportovní činnosti, který by přijala široká veřejnost, se najít nepodařilo. Shoda panuje v zásadě pouze v tom, že beztrestnost nelze vztáhnout na všechny případy sportovních aktivit. Rozkol už ovšem nastává při stanovení hranic, kdy sportovní úraz právní postih zakládá, a kdy nikoliv. Různé podmínky určení těchto hranic formulují autoři sportovněprávní literatury i jednotlivá rozhodnutí soudů.

¹⁸ Králík, M., *Právo ve sportu*, Praha, C. H. Beck, 2001, s. 97

2.3.1. Autonomie sportu vs. plná odpovědnost

Problém odpovědnosti ve sportu má v zásadě dva úhly pohledu. Na jedné straně zde stojí zastánci absolutní autonomie sportovních vztahů na právním systému. Ti vždy argumentovali zejména tím, že sport je v podstatě říší od práva oddělenou, kde společenské vztahy nemusí být nutně rekonstruovány ve vztahy právní. V porovnání s „pouhou“ zábavou a povyražením je pro ně právo nepřiměřenou formou autority, která by tyto vztahy měla řídit. Neakceptovatelný je pro zastávce autonomie sportu také jakýkoliv zásah státních orgánů do rozhodnutí sportovních organizací. Názornou ukázkou budiž akce světové fotbalové federace FIFA, která v případě nepřiměřené ingerence ze strany států trestá své jednotlivé členy vyloučením z mezinárodních soutěží a dalšími sankcemi.¹⁹

Většina sportovněteoretických i právních koncepcí se dnes nicméně přiklání k opačnému názorovému proudu. I zde se najdou extremisté, kteří fakt, že jde o úraz vzniklý ve sportu, nepřikládají žádný zvláštní význam a není podle nich třeba ani žádná speciální úprava pro odvětví sportu. Docházelo by tak k plné aplikovatelnosti práva. Velkým zastáncem tohoto proudu je například britský autor E. Grayson²⁰, ve své knize o něm píše také S. Gardiner²¹. Oba s oblibou používají citát: „*Právo celé země se nikdy nemůže zastavit na pomezí čáře.*“

Druhá, početnější, skupina uznávající vztah sportu a práva nicméně připouští, že za určitých podmínek lze právní odpovědnost sportovce za způsobený úraz, či dokonce smrt, vyloučit. I tato koncepce je ovšem stále diferencována do mnoha různých

19 Na podzim 2011 například FIFA nařídila Švýcarskému fotbalovému svazu, aby potrestal místní rebelující klub Sion, který si dovolil napadnout rozhodnutí FIFA o vyloučení Sionu ze soutěží Evropské ligy pro sezonu 2011/2012 u civilního soudu. Přestože dal soud představitelům klubu za pravdu, FIFA tento rozsudek neuznala a dále trvala na svém rozhodnutí. Pokud by navíc švýcarský svaz Sion nepotrestal odpočtem bodů v ligové tabulce, vystavoval se riziku vyloučení všech svých klubů z mezinárodních soutěží. Více např. <http://www.eurofotbal.cz/clanky/svycarsko-je-sokovano-ultimatem-od-fifa-v-pripadu-sion-168306/>

20 V časopise Solicitors Journal č. 693 z roku 1993 například Grayson spolu s C. Bondem v článku Making foul play a crime píše: „Jestliže nějaká osoba úmyslně, či z nedbalosti způsobí jinému škodu tím, že mu znemožní se dostat k míči, pak jsou takové skutky porušením trestního práva. Je patrné, že funkcionáři neuspěli v pokusu zkrotit toto zlo v rámci svých sportů. Názor, že by orgány vykonávající dohled nad sportem měly uzurpovat moc soudů a britského právního řádu, nemůže být podpořen žádným pádným argumentem. Proč by pachatelé, kteří spáchali v rámci svého sportu trestný čin, měli zůstat nepotrestáni za svoji ničemnost.“

21 Gardiner, S., Sports Law, second edition, Cavendish Publishing Limited, London, 2001, s. 59

přístupů. Už v osmdesátých letech minulého století uváděla literatura až 40 různých teorií vylučujících, nebo naopak připouštějících, právní odpovědnost sportovce za sportovní úraz.²²

2.3.2. Pokusy o speciální legislativní úpravy

Ač bylo za poslední století představeno obrovské množství teorií, které by odpovědnost ve sportu vylučovaly, „převtělení“ do právní úpravy se jim téměř nedostávalo. Na celém světě tak existuje jen absolutní minimum příkladů, kdy zákony obsahovaly speciální ustanovení, která by vylučovala, nebo naopak zakládala právní odpovědnost sportovců. Výjimkou byly na počátku 20. století speciální skutkové podstaty v trestním zákoníku Ekvádoru, v kubánském kodexu sociální ochrany a v trestním zákonu Paraguaye.

V trestním zákoníku Ekvádoru byly podmínky trestní odpovědnosti za sportovní úrazy zakotveny následovně: *„Jestliže sportovec usmrtí jiného během hry, bude potrestán podle tohoto zákona a podle ustanovení upravujících trestný čin vraždy. Prokáže-li však, že sportovec nezpůsobil smrt úmyslně a ani porušením pravidel hry, není trestně odpovědný.“* Stejně se postupovalo i v případě, kdy došlo k „pouhému“ zranění jiného sportovce. V případě zranění i v případě smrti tedy sportovec není trestně odpovědný, pokud k nim nedošlo jeho úmyslným jednáním, v průběhu provozování dovoleného sportovního zápolení a při dodržení sportovních pravidel. Jestliže však nebyly tyto podmínky dodrženy, nastupuje plná trestní odpovědnost.

V kubánském kodexu sociální ochrany se pak píše: *„Ten, kdo, využívaje své účasti v dovoleném odvětví sportu, záměrně a konaje v rozporu s platnými pravidly způsobí zranění jiné osoby, je odpovědný za způsobenou škodu a podléhá sankcím vyplývajícím z příslušných článků pro tyto stavy. Jestliže škoda nebyla způsobena úmyslně, ale vznikla při porušení pravidel hry následkem emocionálního vypětí a herního rozrušení, nastupuje pro dotyčnou osobu trest, používaje čl. 72 (neúmyslné provinění – mimořádné snížení trestu). Jestliže ke způsobení škody došlo neúmyslným*

²² Králík, M., Úvod k otázkám právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy, Právník, 2007, č. 8, s. 849

*jednáním a nedošlo k porušení sportovních pravidel, nepodléhá pachatel trestní odpovědnosti.*²³

Jistou ukázkou české legislativní úpravy sportovních pravidel může být zákon č. 49/1997 Sb., o civilním letectví, kde je v části sedmé upraveno „*sportovní létající zařízení*“. Zákon kromě samotné definice sportovního létajícího zařízení a taxativního vyjmenování jeho druhů stanoví i podmínky pro vydání licence a povinnosti inspektora techniky a provozu, pilota či „*osoby ve výcviku*“. Zákon upravuje rovněž „*podmínky pro vzlety a přistání sportovních létajících zařízení*“. O jakékoli speciální „sportovní“ zákonné úpravě odpovědnosti však nemůže být ani řeč.

2.3.3. Všeobecná prevenční povinnost

Princip prevence dle § 415 zák. č. 40/1964, občanský zákoník, je jedním z nejeфекtivnějších mechanismů sportovního práva, jak předcházet sportovním úrazům při provozování sportovní činnosti. Umožňuje dosáhnout poměrně dobrých výsledků zejména tam, kde je řešení již vzniklých následků obtížné. Projevuje se např. na úrovni zvýšení právního vědomí subjektů sportovněprávních vztahů či ve sféře předcházení úrazům cestou důkladnější úrazové zábrany.

Jak ukazuje i ojedinělá česká judikatura z oblasti sportovních úrazů, soudci vychází ve svých rozhodnutích zejména z obecné odpovědnosti za škodu stanovené v § 420, odst. 1 obč. zák. – „*Každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti*“ – a obecné definice o předcházení hrozícím škodám § 415 obč. zák. – „*Každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí*.“ Porušení sportovního pravidla je vnímáno právě jako porušení povinnosti počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám.

Proto také pravidla jednotlivých sportů v sobě většinou obsahují prevenční povinnosti. Například pravidla fotbalu²⁴ stanoví, že hráči si mají počínat „*obezřetně*“. Stanovena je dovolená výstroj hráčů, povolené druhy kopaček či povinné chrániče holení. Zakázány jsou prsteny, náušnice, řetězy apod. Pravidla fotbalu nabízejí i výklad

²³ Králík, M., Právní význam sportovních pravidel pro právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle doktrinárního vývoje, Časopis pro právní vědu a praxi, 2006, č. 2, s. 127-128

²⁴ Více rozebrány v následující kapitole

ke svým jednotlivým bodům. K pravidlu číslo 4 (výstroj hráčů) je v bodě 8 například stanoveno: „*Hráč starší 18 let, který nosí brýle, může v utkání hrát, avšak před zahájením hry podpisem v zápise o utkání potvrdí prohlášení: „Hraji v brýlích na vlastní nebezpečí a odpovídám i za možná zranění jiných hráčů.“ Podobně se postupuje i v případě použití jiných ochranných pomůcek, např. masky na obličej, přílby, ortézy atd. Za hráče mladší 18 let, kteří nosí brýle, nesou odpovědnost rodiče hráče nebo jejich zákonní zástupci.“²⁵*

Na obecnou prevenční klauzuli pamatuje i Soutěžní řád Fotbalové asociace ČR, který v článku 2, bodu 4 stanoví: „*Při pořádání soutěží všeho druhu jsou účastníci soutěží i řídicí orgány soutěží povinni dbát obecných právních předpisů, zejména k zajištění pořádku a bezpečnosti při utkáních.“ Článek 14 zase upravuje povinnost jednotlivých hráčů informovat se o svém zdravotním stavu. „Každý hráč je povinen zabezpečit si ve svém vlastním zájmu a na své náklady informaci o své zdravotní způsobilosti ke hraní fotbalu. U hráčů mladších 18 let má tuto povinnost jejich zákonný zástupce,“ stanoví soutěžní řád v článku 14, bodu 1 a doplňuje tuto povinnost i v bodu 2: „Hráč proto musí vlastnoručně podepsat prohlášení následujícího znění: „*Prohlašuji na základě lékařského posouzení svého zdravotního stavu, že jsem způsobilý absolvovat fyzickou zátěž fotbalových tréninků a utkání bez nebezpečí poškození svého zdraví.“ Za hráče mladšího 18 let podepíše takové prohlášení jeho zákonný zástupce.“ Všechny kluby jsou následně povinny mít všechna podepsaná prohlášení (ne starší než 1 rok) k dispozici k případné kontrole, a pokud se zjistí nesrovnalosti, je jim řídicí orgán soutěže oprávněn udělit pokutu. V závislosti na důležitosti soutěže může jít až o 100 tisíc korun.**

Zpřísnění (resp. upřesnění) prevenční povinnosti ve fotbale bude znamenat také zavedení nového občanského zákoníku do praxe. V zákoně, který má vejít v účinnost od 1. 1. 2014, se v § 5 stanoví, že: „*Kdo se veřejně nebo ve styku s jinou osobou přihlásí k odbornému výkonu jako příslušník určitého povolání nebo stavu, dává tím najevo, že je schopen jednat se znalostí a pečlivostí, která je s jeho povoláním nebo stavem spojena. Jedná-li bez této odborné péče, jde to k jeho tíži.“ Toto ustanovení se*

²⁵ Pravidlová komise FA ČR, Pravidla fotbalu platná od 1. 7. 2011, Olympia 2011, s. 34

bude bezesporu vztahovat i na fotbalisty, potažmo na všechny profesionální i rekreační sportovce vůbec.

Zároveň je třeba si uvědomit, že odpovědnost sportovce za způsobený sportovní úraz by neměla být otázkou pouze tzv. vrcholové úrovně sportu, ale spadá pod ni (a to dokonce mnohem častěji) i sportovní činnost organizovaná na různých nižších výkonnostních úrovních, popř. neorganizovaná vůbec. Sportovněprávní teoretikové sice vedou spoustu sporů, jak by se k odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy mělo nahlížet, vcelku všeobecná shoda však panuje v tom, že v těchto úvahách je nutné rozlišovat charakter daného sportu a potenciální rizikovost spojenou se samotnou povahou daného sportu.

Ač nejčastěji řešenou otázkou v historii propojení práva a sportu byl a je úraz způsobený protihráči, je nutné preventivně předcházet škodám i v jiných oblastech. Názorným příkladem budiž Metodický pokyn k zabezpečování provozu a údržby ve sportovních zařízeních, dětských hřištích a v tělocvičnách vydaný dne 13. prosince 2007 náměstkem ministra Janem Kocourkem. Tato metodická informace doporučuje postupy, které mají vést k zajištění prevence ochrany zdraví a bezpečnosti při užívání zařízení na sportovištích. Ministerstvo jej kromě školských zařízení nepřímo adresuje i občanským sdružením vyvíjejícím činnost v oblasti sportu a jiných pohybových aktivit, provozovatelům všech podobných zařízení i jejich statutárním zástupcům. Mimo jiné se zde stanoví požadavky na vlastnosti používaných nářadí, manipulaci s nimi, jejich údržbu, povinnosti, které je třeba zabezpečit pro provozování bezpečné hrací plochy i povinnosti provozovatele sportovních zařízení. U každého sportovního areálu by rovněž neměl chybět zřetelně vyvěšený návštěvní a provozní řád.

3. Sportovní pravidla

Oblast sportu je typická širokým spektrem rozsahu úpravy prostřednictvím sportovních pravidel, která stanoví určitý požadavek na chování osob daný sport provozujícími. Velký rozdíl oproti právním předpisům panuje ovšem v tom, že stát sportovní pravidla jako pramen práva neuznává a ani je sám nevydává či neupravuje.

Přesto by dodržování (či nedodržování) sportovních pravidel mělo být jedním z klíčových faktorů pro posuzování odpovědnosti sportovce, pořadatele utkání či jeho diváka z hlediska práva. I když jednotlivé sportovní svazy v České republice mají povahu občanských sdružení, a k jejich založení tak stačila pouhá registrace u ministerstva vnitra, jistou „právní“ sílu mají i jejich interní sportovní pravidla a další normy. Problémem samozřejmě je, že sportovní pravidla vytvořená těmito svazy nepodléhají žádné státní kontrole. Navíc ne vždy bývají sepsána odborníky v oblasti práva. Nicméně by měla být vytvořena tak, aby se pohybovala v mezích obecného právního rámce a v žádném případě by neměla být v rozporu s právními předpisy.

Sportovní normy se sice samozřejmě nevyznačují všeobecnou závazností, jejich normativní povaha však vede k ukládání povinností a zakládání práv pro subjekty, které se jim dobrovolně podřídí.²⁶ Porušení (či dodržení) sportovního pravidla pak bývá ve většině případů odpovědnosti za škodu způsobenou při provozování sportu posuzováno u soudu, až sem se ovšem dostane jen mizivé procento případů. Je tomu tak nepochybně kvůli nesčetným případům mimosoudního vyrovnání, kvůli nedostatečné právní povědomosti mezi sportovci samotnými i funkcionáři, ale rovněž kvůli zásahům a rozhodnutím různých disciplinárních komisí ve spojení s vžitou domněnkou, že sport je provozován v určitém autonomním prostředí předem definovaných vztahů, má své vlastní prostředky, jak sporné situace řešit, a tyto případy tudíž před soudy nepatří. Byť i disciplinární řády často disponují účinnými sankčními mechanismy, a to zejména ve sféře profesionálního sportu, ne vždy se dokážou se vzniklou situací vypořádat. Navíc sankce v právu na jedné straně a sankce ve sportu na straně druhé nelze z hlediska jejich

²⁶ Králík, M., K odpovědnosti sportovce za škodu způsobenou sportovním úrazem při výkonu sportovní činnosti, *Jurisprudence*, 2005, č. 5, s. 65

hodnoty a závažnosti vůbec srovnávat.²⁷

3.1. Vliv sportovního pravidla na posouzení odpovědnosti

Už v roce 1981 vyjádřil Nejvyšší soud přesvědčení, že i některé normy společenských organizací mohou v jistých případech hrát roli pramene práva. Stalo se tak v judikátu Cz 37/81, jenž se zabýval problematikou odpovědnosti pořadatele utkání v ledním hokeji za zranění diváka, kterého během zápasu zasáhl puk. Přesto ani do dnešních dnů není vyřešen problém, do jaké míry je třeba se z pohledu práva sportovními pravidly řídit a zda při jejich absolutním dodržení nehrozí provinilci sankce ani podle platného právního řádu.

Právníci již od počátku zkoumání problému právní odpovědnosti ve sportu dospívali k závěru, že vedle samotného porušení sportovních pravidel je coby obecný předpoklad odpovědnosti nutno sportovci také dokázat jejich úmyslné nebo alespoň nedbalostní porušení. Další vývoj pak vedl k posilování názoru, že „právní síla“ sportovních pravidel nemůže být zdaleka absolutní, a ne každý vzniklý sportovní úraz spojený s porušením sportovního pravidla musí nutně zakládat právní odpovědnost provinilce. Proti absolutizaci sportovních pravidel mívá hlavně tyto argumenty:

- i když jsou texty stanovující pravidla hry dílem sportovních seskupení uznávaných státem,²⁸ unikají přímému vlivu legislativní či výkonné moci a také působení moci soudní,
- sportovní pravidla nejsou vždy sestavována s ohledem na věci týkající se právní odpovědnosti; kromě předpisů snažících se zajistit bezpečnost hráčů a třetích osob, řada pravidel má na zřeteli pouze poctivost při hře nebo třeba v rámci zachování míry pouze vymezuje různé části hřiště,
- úprava sportovních pravidel jde z hlediska prevence před vznikem úrazu

²⁷ O tom, že může být disciplinární trest často naprosto neúměrný v porovnání se sankcí vyměřenou civilním soudem, svědčí například případ z hokejové NHL z roku 1978. Dennis Polonich z Detroitu utrpěl během zápasu po faulu Wilfa Paiementa z Colorada několik zranění v obličeji. Paiement sice obdržel od disciplinární komise suspendaci na 15 utkání, což byl tehdejší rekord, civilní soud ovšem přiznal Polonichovi náhradu škody za újmu na zdraví ve výši 850 tisíc dolarů.

²⁸ V ČR jde převážně o občanská sdružení vyžadujících podle zákona č. 83/1990 Sb. registraci ministerstvem vnitra.

v některých případech dále než úprava právní odpovědnosti za škodu, resp. předcházení škodám, z čehož plyne, že úprava obsažená ve sportovních pravidlech je de facto „přísnější“ než úprava legislativní; logicky pak nelze s porušením sportovního pravidla spojovat bez dalšího splnění jedné z podmínek právní odpovědnosti,

- charakter sportu, jeho fungování v praxi a rozvoj vyžadují, aby právně nebyla postihována lehká (bagatelní) porušení sportovních pravidel (i když by měla za následek vznik škody), ale pouze závažná porušení sportovních pravidel.²⁹

Na rozdíl od slovenské právní úpravy, kde zákon č. 300/2008 Z.z., o športe, výslovně předpokládá, že jednotlivé sportovní organizace přijmou vlastní normy upravující daný sport, český právní řád žádné takové ustanovení zatím neobsahuje. Stát tak prostřednictvím ministerstva vnitra pouze uděluje sportovnímu svazu jako občanskému sdružení dle zákona č. 83/1990 Sb. registraci. To slovenská právní úprava jde dále a zákon tak například stanoví, že: „*Pravidlá športovej súťaže národného športového zväzu ustanovujú v rámci pravidiel medzinárodného športového zväzu spôsob rozhodovania sporu o porušení konkrétneho pravidla v priebehu konkrétnej kolektívnej hry alebo individuálneho športového výkonu*”,³⁰ a že: „*Spory, ktoré vyplývajú z porušenia pravidiel športovej súťaže mimo konkrétnej hry, rozhodujú národné športové zväzy svojimi orgánmi podľa pravidiel športových súťaží a podľa vlastných stanov*”.³¹ Upravena je i působnost disciplinární komise vůči jednotlivým subjektům: „*Disciplinárne konanie možno viesť voči športovcovi, športovému klubu alebo športovému odborníkovi, ktorý porušil pravidlá športovej súťaže v priebehu hry alebo pravidlá vyplývajúce zo stanov športového klubu alebo národného športového zväzu alebo z rozhodnutia ich orgánov. Príslušným na disciplinárne konanie je disciplinárna komisia alebo inak označený orgán národného športového zväzu podľa jeho stanov*.”³² Sazby disciplinárních opatření si pak dle zákona stanoví jednotlivé

29 Králík, M., Právní význam sportovních pravidel pro právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle doktrinárního vývoje, Časopis pro právní vědu a praxi, 2006, č. 2, s. 128

30 § 24 odst. 1 zák. č. 300/2008 Z.z. SR

31 § 25 odst. 1 tamtéž

32 § 26 odst. 1 a násl. tamtéž

sportovní svazy samy, musí přitom ale zohlednit regule mezinárodních sportovních svazů, jichž jsou členy.

3.1.1. Vývoj vlivu (ne)dodržování sportovních pravidel

Francouzský autor Le Roux již v roce 1935 vycházel z přesvědčení, že sportovní pravidla mají význam toliko orientační. Ani jejich dodržení sportovcem, ale ani jejich porušení neřeší ještě otázku jeho odpovědnosti. Sportovní pravidla jsou podle něj pouze ukazateli, které mají pomoci soudci při posuzování otázek odpovědnosti. Soudce nezávisle posoudí, jestli jednání sportovce, ve shodě, či v rozporu se sportovními pravidly, má znaky protiprávnosti, a jako zaviněné jednání může být přičteno sportovci, jenž škodu způsobil.³³

Ve Francii se sportovněprávní teoretikové zabírali otázkou právní odpovědnosti sportovce za sportovní úraz (a vlastně sportovním právem vůbec) velmi podrobně. Opakovaně byl vyjádřen pohled, že sportovec na sebe v průběhu sportovního zápolení bere dvojí závazek – jednak dodržovat jím akceptovaná pravidla sportovního soutěžení, ale také obecnou povinnost jednání, jež je v souladu s požadavky obezřetnosti. Dodržení sportovních pravidel pak nezakládá automaticky závěr o absenci odpovědnosti. Vedle toho je totiž potřebné, aby využití možností daných pravidly bylo rozvážné, uvážlivé a všestranně vyvážené.³⁴

Názor, že ani dodržení sportovního pravidla nemusí být důvodem pro absenci právní odpovědnosti, zastávali také autoři slovenští (J. Prusák a P. Gališín) či polští, objevili se ovšem také vyznavači odlišného pojetí. Například anglická soudní praxe v případech Bradshaw a Moore (řešených už na sklonku 19. století) nastolila pomocí těchto dvou precedentů, že je nepodstatné, zda obviněný porušil pravidla hry, či nikoliv; je vinný, pokud měl v úmyslu nebo věděl, že činem pravděpodobně způsobí vážné zranění či použitá síla by pravděpodobně způsobila zranění. Zároveň však soudce prvního případu zdůraznil porotě, že pokud obžalovaný hrál v souladu s pravidly, svědčí

33 Roux, L., La responsabilité en matière sportive, Rennes, 1935 citované v Králík, M., Právní význam sportovních pravidel pro právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle doktrinálního vývoje, Časopis pro právní vědu a praxi, 2006, č. 2, s. 129

34 Králík, M., Právní význam sportovních pravidel pro právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle doktrinálního vývoje, Časopis pro právní vědu a praxi, 2006, č. 2, s. 129

to o tom, že nejednal způsobem, o kterém věděl, že by pravděpodobně způsobil zranění. Skutečnost, že je čin v souladu s pravidly, která žalující strana zná, se zdá jasným důkazem toho, že k němu žalující svolil, a ve světle pečlivěji formulovaných pravidel dnes uznaných sportů představuje alespoň nějaký důkaz, že to bylo rozumné jednání, ke kterému by mohl být dán účinně souhlas.³⁵

Německá a rakouská teorie zase razí zásadu, že podmínkou právní odpovědnosti je právě porušení sportovního pravidla při současně splněné podmínce, že se jednalo o závažné, hrubé porušení tohoto pravidla. Je to výsledkem argumentace, podle níž pro povinnost náhrady škody hráče, který škodu způsobil, je nutné, aby škodu svému spoluhráči způsobil tak, že se provinil protiprávním chováním. U určitých druhů sportu (kontaktních) se pak bere v úvahu nevyhnutelnost vzájemných kontaktů, při nichž hrozí zranění účastníků,³⁶ a existence souhlasu s jistým přirozeným rizikem, které je nutně s provozováním sportu spojeno. Účastní-li se někdo nějakého soutěžního sportu, vydává se jemu známým nebo alespoň jím rozpoznatelným nebezpečenstvím, která s sebou daný sport nese. Pokud jsou tedy vzniklá zranění důsledkem typických, pro daný sport nevyhnutelných, porušení pravidel, nebude se jednat o zranění protizákonná.³⁷

V několika ojedinělých případech české soudní praxe je za první předpoklad pro vznik právní odpovědnosti sportovce za sportovní úraz považováno porušení sportovního pravidla jakožto porušení prevenční povinnosti ve smyslu ustanovení § 415 obč. zák. Prakticky jediným československým (dnes již zahraničním, protože slovenským) autorem v oblasti této sportovněprávní doktríny se stal Jozef Prusák. Lze jej zařadit do skupiny autorů, kteří nezastávají názor, že dodržení sportovního pravidla je samostatnou okolností vylučující protiprávnost, a tím i vznik odpovědnosti za škodu. Podle jeho stanoviska kvalifikace zakázaného (dovoleného) způsobu hry rozhodčím (tělovýchovným orgánem) nemůže nahradit právní kvalifikaci. Podkládá to následujícími argumenty:

35 Králík, M., Právní význam sportovních pravidel pro právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle doktrinního vývoje, Časopis pro právní vědu a praxi, 2006, č. 2, s. 130

36 Typické je to zejména pro fotbal.

37 Králík, M., Právní význam sportovních pravidel pro právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle doktrinního vývoje, Časopis pro právní vědu a praxi, 2006, č. 2, s. 130

- soudy se ve svém rozhodování řídí zákony a dalšími právními předpisy, takže i při rozhodování o náhradě či zmírnění škody na zdraví, která vznikla při sportovní činnosti, hodnotí dovolenost, resp. nedovolenost jednání sportovce podle zákona,
- soud není vázán rozhodnutím rozhodčího ani jakéhokoliv orgánu tělovýchovné organizace (jako je třeba disciplinární komise), vyjma případů, kdy by tělovýchovný orgán podle zákona plnil úkoly státní správy,
- otázku rozhodnutí rozhodčího a jakéhokoliv orgánu tělovýchovné organizace není možné podle zákona řešit jako předběžnou otázku,
- aby soud mohl učinit potřebné závěry o existenci nebo neexistenci určitých rozhodujících skutečností, je nezbytné, aby:
 - a) identifikoval sportovní pravidlo a způsob jeho běžného použití,
 - b) přezkoumal vztah sportovního pravidla k právu z hlediska souladu s právní normou,
 - c) objasnil otázku, zda újma na zdraví vznikla při dovoleném, nebo zakázaném způsobu hry.

Výlučná koncentrace na otázku, která zkoumá, kdo z hráčů použil zakázaný způsob hry, nemůže vést k objasnění potřebného skutkového stavu věci. I když soud provedl všechny důkazy, namítá Prusák, že může při svém volném hodnocení důkazů dospět k závěru, že i když způsob hry hráče (škůdce) nebyl pravidly zakázaný, tento hráč škodu zavinil.³⁸

3.2. Pravidla fotbalu

Fotbal je jednoznačně nejmasověji provozovaný sport na světě, a proto není divu, že většina případů právní odpovědnosti ve sportu pochází právě z kopané.

³⁸ Králík, M., Právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy, Právní fórum, 2006, č. 7, s. 248 s odkazy na dílo Jozefa Prusáka

I v České republice vykazuje Fotbalová asociace České republiky (dále FA ČR) přes 500 tisíc registrovaných hráčů, z nichž je přes 1500 profesionálů.³⁹

Co se týče pravidel fotbalu, ta se za více než 150 let své existence měnila jen minimálně a patří mezi ta nejkonzervativnější ze všech sportovních pravidel.⁴⁰ Pravidla fotbalu vydává Mezinárodní výbor pro pravidla FIFA (dále IFAB) a jednotlivé národní fotbalové asociace jsou povinny je respektovat a dodržovat. K jejich modifikaci může dojít pouze se souhlasem IFAB (s výjimkou velikosti hrací plochy, míče, střídání a doby hry v utkáních mládeže do 16 let, žen, seniorů a zdravotně postižených). Jednotlivé národní asociace, jako je i FA ČR, mají ve vlastní kompetenci prostor pouze k vydávání rozhodnutí, která oficiální pravidla FIFA doplňují a provádějí podrobnější výklad některých pojmů a situací.

Pravidla fotbalu by měli znát rozhodčí, hráči, funkcionáři, trenéři, ale i diváci. Podle § 415 obč. zák. je možné znalost sportovních pravidel posuzovat jako prevenční povinnost každého účastníka. I v úvodním slovu k Pravidlům fotbalu vydaným FA ČR se píše: *„Je důležité, aby všichni hráči pravidla fotbalu dobře ovládali, protože jen tak mohou plně využít všech možností k předvedení svého fotbalového umu, tvůrčí invence i fyzických dispozic, aniž by přitom ohrozili zdraví a bezpečnost jiných hráčů.“*⁴¹

Důležitá pro posuzování dodržení, či porušení pravidla fotbalu je nepochybně osoba rozhodčího. Právě na jeho úsudku je často závislý sportovní i právní postih ve sporném případě, zejména při posuzování odpovědnosti sportovce za způsobený sportovní úraz. Zatímco pro některé herní situace je rozhodčímu dán pravidly fotbalu přesný postup, jak má v dané situaci jednat, a od něj se není možné odchýlit – typickým příkladem je moment, kdy míč překročí pomezí čáru: jedno z mužstev dostane příležitost autového vhazování, jiná alternativa neexistuje –, u spousty dalších situací se již čistě projevuje subjektivní názor rozhodčího, který nesporně není možné pro všechny rozhodčí na světě a různé herní situace sjednotit – mezi takové případy patří právě tvrdé a častokrát velmi sporné zákroky mezi hráči, při nichž dochází ke zranění.

39 Votík, J., Zalabák, J. Trenér fotbalu „C“ licence, Olympia, 2006, s. 9

40 Tento konzervativní přístup vedoucích fotbalových funkcionářů bývá nezdědka kritizován. Naposled například s problémem zavedení videorozhodčího, jenž by posuzoval sporné momenty s výhodou opakovaného záznamu.

41 Pravidlová komise FA ČR, Pravidla fotbalu platná od 1. 7. 2011, Olympia 2011, s. 5

Klíčová je osoba rozhodčího také v případech, kdy je třeba rozhodnout, zda výtržnosti diváků dosáhly už takové intenzity, že je nutné přistoupit k přerušení či dokonce ukončení utkání.

3.2.1. Zakázaná hra a nespportovní chování

Z hlediska hodnocení problému odpovědnosti hráče za sportovní úraz ve fotbale je klíčové Pravidlo 12 – Zakázaná hra a nespportovní chování. Výčet situací, za které je možné (nebo povinné) udělit žlutou kartu (napomenutí) či červenou kartu (vyloučení) sice v tomto pravidle čítá pouze několik bodů, o to složitější je ale výklad ke každému z nich. Například oddíl C, bod 3 stanoví, že rozhodčí udělí napomenutí hráči, který „soustavně porušuje pravidla“.⁴²

Obecně se dá konstatovat, že Pravidlo 12 stanoví zásady boje o míč a zásady jednání a chování hráčů. Výklad k tomuto (patrně nejdůležitějšímu) ustanovení fotbalových pravidel uvádí, že: „*Boj o míč smí být tvrdý, ale musí být čistý, bez zákeřností a hráči mají respektovat soupeře. Veškeré počínání hráčů má být za všech okolností slušné a korektní. Úsilí hráčů o dosažení co nejlepšího výsledku nemá být v rozporu se zásadami sportovní etiky. Každý hráč je povinen dbát o bezpečnost jak svou vlastní, tak i o bezpečnost ostatních hráčů*“.⁴³ Mezi zakázané způsoby hry tak patří situace, kdy si hráč v souboji o míč počíná nedbale, bezohledně nebo použije nepřiměřenou sílu.

Výklad pravidel dále rozvádí, že: „*za nedbalost se považuje nepozornost nebo nedostatečná předvídatavost následků boje o míč, ale stále ještě ve sportovním duchu*.“ Jde o jakousi nejnižší možnou míru provinění fotbalisty, a tak rozhodčí neuděluje hráči ani žádný osobní trest (žlutá či červená karta), uděluje se pouze trest herní, většinou ve formě volného přímého kopu nařízeného ve prospěch soupeřova družstva. Podstatnějším proviněním už je hra bezohledná, za níž se považují situace, kdy: „*hráč v souboji o míč v rozporu se zásadami sportovního chování nebere ohledy na bezpečnost a zdraví soupeře*.“ V tomto případě již rozhodčí k hernímu trestu přidává

⁴² Pravidlová komise FA ČR, Pravidla fotbalu platná od 1. 7. 2011, Olympia 2011, s. 76

⁴³ Pravidlová komise FA ČR, Pravidla fotbalu platná od 1. 7. 2011, Olympia 2011, s. 80

také napomenutí pro hráče za nesportovní chování (žlutá karta). Nejtěžším proviněním fotbalisty je pak použití nepřiměřené síly, za což se považuje „*takový způsob boje, kterým hráč přehnanou tvrdostí ohrožuje zdraví nebo bezpečnost soupeře.*“ V těchto momentem přistupuje rozhodčí k vyloučení hráče za surovou hru nebo hrubé nesportovní chování (červená karta).⁴⁴

Jednotlivé druhy zakázané hry a nesportovního chování jsou pak ve výkladu Pravidla 12 podrobně rozebrány. Jde například o kopnutí soupeře, podražení soupeře, skočení na soupeře, vražení do soupeře, udeření soupeře, strčení do soupeře či držení soupeře.⁴⁵ Jelikož nejčastěji dochází ve fotbale ke sportovnímu úrazu v případě tzv. skluzu, kdy se hráč snaží soupeři odebrat míč, zmíním alespoň přesný výklad k tomuto pravidlu. Základem pro dodržení pravidel fotbalu je, že hráč při odebírání míče soupeři musí: „*nejprve zahrát míčem, a teprve potom smí dojít k tělesnému kontaktu obou hráčů. Nejčastějším způsobem odebrání míče soupeři je skluz. Při odebírání míče skluzem není pravidlo porušeno, jestliže bránící hráč nejprve zasáhne míč, a to ani v případě, jestliže soupeř následně upadne přes nohu, kterou předtím bránící hráč míčem zahrál. Zasáhne-li však hráč při odebírání míče skluzem nejprve soupeře, a teprve potom míč, považuje se to za zakázaný způsob hry. Za zakázaný způsob hry se považuje rovněž to, jestliže hráč zasáhne míč i soupeře současně nebo jestliže hráč sice jednou nohou soupeři míč odebere, ale soupeře přitom zasáhne druhou nohou.*“ Ve výkladu o surové hře je pak jako případ, kdy má rozhodčí udělit hráči červenou kartu a vyloučit ho, popsána situace, podle které se za „*surovou hru považuje zejména skluz provedený zezadu, při němž hráč soupeře ohrozí tím, že jej podrazí nebo kopne.*“⁴⁶

K ještě přesnějšímu (a přísnějšímu) výkladu, jak mají rozhodčí posuzovat skluzu, došlo nedávno v kolébce fotbalu v Anglii. Neustále se zvyšující rychlost fotbalu a narůstající agresivita v soubojích o míč přinutila šéfa rozhodčích nejvyšší anglické ligy (Premier League) Mikea Rileyho vydat pro své podřízené jakýsi manuál, v němž po nich žádal striktní aplikaci Pravidla 12 na každý nebezpečný skluz. „*Pokud hráč spáchá skluz v plné rychlosti, s maximální intenzitou a oběma nohama, vždy se*

44 Pravidlová komise FA ČR, Pravidla fotbalu platná od 1. 7. 2011, Olympia 2011, s. 80

45 Více Pravidlová komise FA ČR, Pravidla fotbalu platná od 1. 7. 2011, Olympia 2011, s. 80-94

46 Pravidlová komise FA ČR, Pravidla fotbalu platná od 1. 7. 2011, Olympia 2011, s. 89, 92

vystavuje riziku udělení červené karty,“ vysvětloval Riley a trval na přísnějším posuzování nebezpečných zákroků, ač statistiky uváděly, že 70 % všech skluzů v Premier League bylo provedeno v souladu s fotbalovými pravidly a dalších 25 % případů sice pravidla porušovalo, ale šlo pouze o nedbalost. Zbýlých pět procent přesto představovalo ohromné riziko, kdy docházelo k nejvážnějším zraněním. „Právo skluzu“ (tackling law) bylo navíc uplatněno hned v prvním zápase po svém zavedení, kdy rozhodčí duelu Arsenal – Blackburn vyloučil hráče hostujícího celku Gaëla Giveta za skluz provedený oběma nohama v plné rychlosti a intenzitě ještě před koncem prvního poločasu.

3.3. Návštěvní řád stadionu

Směrnice a návštěvní řády vydávané majiteli či provozovateli fotbalových stadionů (a sportovišť vůbec) si kladou za cíl stanovit základní závazná pravidla chování všech návštěvníků, kteří do takto označeného areálu vstoupí. Jak stanoví například návštěvní řád Synot Tip Arény, v době psaní této práce nejmodernějšího a největšího fotbalového stadionu v České republice, účelem těchto závazných pravidel je: *„zejména zajištění ochrany bezpečnosti zdraví a majetku na stadionu a rovněž zabezpečení pokud možno ideálních podmínek průběhu všech akcí, které se budou na stadionu uskutečňovat.“*⁴⁷ Kromě toho návštěvní řád doplňuje, že jeho cílem je rovněž zajištění příjemné sportovní a společenské atmosféry na stadionu.

Podmínkami, které návštěvní či provozní řád stadionu stanoví, jsou vázání všichni ti, kteří do areálu vstoupí. Již samotným vstupem (případně zakoupením vstupenky) vyjadřuje každý návštěvník stadionu svůj souhlas se návštěvním řádem řídit. K provádění výkonu dozoru nad dodržováním a respektováním všech podmínek a opatření jsou pak kromě majitele oprávněni také pořadatelská nebo bezpečnostní služba, a v rámci zákonné pravomoci též Policie České republiky.

Základem pro předcházení škodám na majetku i zdraví je prevence. A ta by samozřejmě neměla chybět ani v návštěvních řádech na stadionech. Většina z nich tak

⁴⁷ Návštěvní řád SYNOT TIP ARÉNA vyhlášený majitelem E SIDE PROPERTY LIMITED, účinný od 1. 6. 2010, § 1

stanoví, že na stadion nebudou vpuštěny osoby, které jsou zjevně pod vlivem alkoholu a jiných návykových látek (problémem bývá kontrola takového stavu), a když už se tyto osoby na stadion dostanou, mohou být pořadatelskou službou či policií z prostor areálu vyvedeny. Stejně tak mohou dopadnout i osoby, které ohrožují bezpečnost okolních fanoušků, pořadatelů i sportovců samotných a mohou potenciálně způsobit i škodu na vybavení stadionu. Na základě návštěvního řádu je pořadatelská služba či policie oprávněna prohlédnout vstupujícím zavazadla, obsah kapes atd. Pořadatelé jsou rovněž oprávněni odmítnout vpustit toho, komu byl dle platné právní úpravy zakázán rozhodnutím soudu vstup na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Z toho důvodu má pořadatel právo požadovat po každém divákovi, aby se při vstupu na stadion legitimoval. Při rizikových fotbalových zápasech bývají dokonce vstupenky prodávány pouze až po předložení identifikačního průkazu a některé údaje (většinou jméno, příjmení a datum narození) bývají pak vytištěny přímo na vstupence. Vstup na stadion je poté povolen pouze tomu, kdo předloží vstupenku a svůj identifikační průkaz, kde se patřičné údaje budou shodovat.

Každý návštěvní řád by měl rovněž obsahovat jakási obecná nařízení majitele stadionu, že: „*návštěvník je povinen chovat se v prostoru areálu tak, aby svým jednáním neohrožoval bezpečnost jiných osob a jejich majetek, stejně tak jako zařízení stadionu, a svým chováním neomezoval a neobtěžoval jiné osoby.*“⁴⁸ Zároveň jsou návštěvníci povinni dodržovat nařízení a pokyny pořadatelské služby a samozřejmě respektovat i obecně závazná pravidla slušného chování a dobré mravy. Aby se předešlo škodám, je návštěvníkům stadionu řádem zakázáno vnášet sem jakékoli zbraně, spreje a jiné hořlavé látky, skleněné láhve, tyče na vlajky a transparenty, alkoholické nápoje a drogy a zejména pyrotechnické předměty, jako jsou rachejtle, světlice či dýmovnice. Kromě toho je také omezen pohyb diváků po stadionu, přičemž návštěvníci jsou povinni dbát hlavně zákazu vstupu na hrací plochu a házení jakýchkoliv předmětů, ať už přímo na hrací plochu nebo do prostorů pro diváky. Určitou zajímavostí je, že mnohdy je také zakázáno zahalovat si tvář, a záměrně tak znemožňovat svoji identifikaci.

V návštěvních řádech by nemělo chybět ani ustanovení o tom, že majitel či

⁴⁸ Návštěvní řád SYNOT TIP ARÉNA vyhlášený majitelem E SIDE PROPERTY LIMITED, účinný od 1. 6. 2010, § 5

provozovatel stadionu je následně oprávněn po každém, kdo předmětné zákazy poruší, požadovat náhradu škody, která byla v důsledku jeho nedovoleného jednání způsobena. Náhrada škody bývá často doplněna i povinností zaplatit pokutu (v Synot Tip Aréně například v minimální výši 1000 Kč a v maximální výši 50 000 Kč, dle závažnosti porušení stanovených povinností, výše způsobené škody a následků). Majitel či provozovatel stadionu může v ojedinělých případech dokonce určité osobě i zakázat (na dobu určitou i neurčitou) vstup na stadion.

Práva a povinnosti majitele stadionu, pořadatele utkání i samotných diváků dále rozvádí také Dohoda mezi Českomoravským fotbalovým svazem (dnes FA ČR) a Policií České republiky ze dne 16. 2. 2009, která byla uzavřena v závislosti na vydání nového zákona o policii, který již „neposílal“ příslušníky bezpečnostního sboru přímo do areálu stadionu.⁴⁹

3.4. Disciplinární řád

Protože většina hráčů (i fotbalových funkcionářů) považuje vznik zranění a nečistou hru za nedílnou součást moderního fotbalu, bývá převážná většina sporů řešena pouze prostřednictvím disciplinárních komisí. Až k soudnímu jednání se dostanou kromě případů trestní odpovědnosti zejména případy žádající náhradu škody vzniklou kvůli sportovnímu úrazu. Ani v tomto směru ale není česká judikatura nikterak bohatá (což dokazuje následující kapitola). Daleko výhodnější je totiž domáhat se náhrady této škody přímo na pachateli cestou mimosoudního vyrovnání, popř. (zejména v profesionálním fotbale) využít odškodnění z pojistky ať už postiženého, nebo toho, kdo úraz způsobil. Do sporu nezřídka vstupují také zástupci klubů škůdce i postiženého, a vše se poté řeší na této úrovni. V úvahu je třeba brát také složitost a zdlouhavost soudních sporů.

Disciplinární řád je tak stěžejní normou stanovující příslušné sankce za jakékoliv provinění spáchané uvnitř občanského sdružení, kterým FA ČR je. Stejně tak upravuje i procesní postup disciplinárního řízení s provinilcem. Podle Disciplinárního řádu FA ČR

⁴⁹ Více v kapitole č. 6

(dále DŘ FA ČR) se tak projednávají všechna disciplinární provinění v českomoravském fotbale, tj. všechna provinění účastníků fotbalových utkání organizovaných kteroukoliv složkou FA ČR, a to bez ohledu na to, zda je provinilý členem některé z organizací sdružených ve FA ČR, či nikoliv. Mezi druhy disciplinárních provinění patří podle tohoto řádu také porušení pravidel fotbalu. Disciplinární orgány jsou dále podle článku 3 DŘ FA ČR povinny dbát na to, aby uložené tresty vedle represivní stránky měly i preventivní, tj. výchovný charakter.⁵⁰ K dispozici jsou jim k tomu mimo důtky a zákazu výkonu funkce (využitelný převážně pro funkcionáře) zejména trest peněžité pokuty (u jednotlivce působícího ve FA ČR až do výše 500 000 Kč) a zastavení závodní činnosti (nesmí převyšovat 16 utkání nebo v případě trestu na časové období dobu 15 let). Často se využívá i kombinace těchto dvou trestů.

Vzhledem k tomu, že aktuálně platný a účinný DŘ FA ČR byl (pouze s několika následujícími menšími novelizacemi) schválen už v roce 1993, dá se tomuto předpisu vytknout jistá neaktuálnost a dokonce i nedostatečná úprava v jistých oblastech. Například zde není vůbec řešena zodpovědnost hostujícího mužstva za chování vlastních fanoušků. Nedostatečným způsobem jsou také stanoveny sazby trestů za příslušná provinění, kdy v mnoha případech záleží na benevolenci členů Disciplinární komise FA ČR, zda provinilce potrestá jen symbolickou pokutou, nebo mu vedle velmi vysoké pokuty vyměří i další trest, jakým je zastavení závodní činnosti či uzavření stadionu. Poměrně netradiční je už samotné zahájení disciplinárního řízení. Dle článku 14 DŘ FA ČR *„disciplinární komise zahájí disciplinární řízení, jestliže má za to, že jsou k tomu oprávněné důvody.“* Podnětem pak může být zápis o utkání, zpráva delegáta utkání, vlastní zjištění disciplinární komise, písemná zpráva člena řídicího orgánu nebo jeho odborné komise, písemné oznámení výboru oddílu či klubu a písemná zpráva vedoucího zahraniční výpravy. Disciplinární řízení je ovšem zahájeno, až když o tom rozhodne disciplinární komise. Na druhou stranu, článek 16, bod 2 DŘ FA ČR stanoví, že: *„byl-li hráč v utkání vyloučen nebo dopustil-li se v době mezi ukončením utkání a podpisem zápisu kapitánem provinění, které rozhodčí zapsal do zápisu a*

⁵⁰ Disciplinární řád FA ČR v platném znění, FA ČR, 2012

kapitán podepsal, je tím hráč vyrozuměn o tom, že se jeho provinění bude projednávat na nejbližším zasedání disciplinární komise.“ Tím je zaručeno, že příslušná disciplinární komise se bude zabývat každým sporným zákrokem ohodnoceným rozhodčím zápasu červenou kartou – tedy z hlediska zkoumaného problému odpovědnosti sportovce za způsobený úraz minimálně surovou hrou, zmíněnou v jedné z předcházejících podkapitol.

Stejně jako při uplatňování právních norem i normy sportovní myslí na polehčující a přitěžující okolnosti posuzovaného případu. Za polehčující okolnost je považováno například vyprovokování soupeřem, dosavadní beztrestnost hráče, projev upřímné lítosti apod. Přitěžující okolností je naopak recidiva (druhé a další provinění během období dvou let), surový, zákeřný či lstivý způsob provinění, souběh více provinění aj.

Zatímco obecná výše pokuty není u jednotlivých druhů disciplinárních provinění nijak konkretizována, a disciplinární komise tak má zcela volný prostor pro aplikaci tohoto trestu (horní hranice je v případě jednotlivce 500 000 korun), rozmezí pro omezení závodní činnosti je v Příkladovém sazebníku trestů za disciplinární provinění jednotlivců u každého druhu provinění stanoveno. Při trestání jednotlivců DŘ FA ČR podle tohoto sazebníku u každého porušení pravidel hodnotí, zda v dané situaci došlo ke zranění hráče, které mělo za následek jeho odstoupení ze hry, zejména mělo-li za následek pracovní neschopnost postiženého. Horní hranicí je zde až zastavení závodní činnosti na dobu osmi měsíců. Poměrně vyšší je pak sankce v případě tělesného napadení, kde hrozí provinilci až dva roky zastavení závodní činnosti (znovu, pokud zde došlo ke zranění napadeného).

Jak už bylo uvedeno výše, přestože DŘ FA ČR nijak neupravuje zodpovědnost hostujícího mužstva za výtržnosti spáchané skupinou jeho vlastních fanoušků (ač by tuto úpravu, stejně jako disciplinární řády FIFA i UEFA, už dávno upravovat měl), Disciplinární komise FA ČR hostující mužstvo již několikrát trestala udělením pokuty. K vůbec prvnímu průlomovému rozhodnutí v této oblasti došlo po zápase Bohemians 1905 – Sparta Praha na podzim roku 2009. Po výtržnostech fanoušků na obou stranách vyvodila Disciplinární komise FA ČR, že odpovědnost za vznik těchto jednání je u obou

mužstev a obě také potrestala nemalými pokutami.

V závislosti na tomto problému je třeba poznamenat a doplnit, že v současné době (květen 2012) probíhají na úrovni nejvyšších struktur FA ČR jednání o novém disciplinárním řádu. Návrh předložený Legislativně-právním oddělením FA ČR se již snaží pružněji reagovat na změny pohledu na odpovědnost nejen samotných hráčů, ale i kolektivů za chování svých diváků. Kromě úpravy častokrát kritizovaných sazeb trestů za jednotlivá provinění tak tento návrh již řeší nejen otázku odpovědnosti pořadatele utkání (domácího klubu), ale také „*porušení povinností hostujícího klubu*“. I tento návrh však nechává hlavní díl odpovědnosti na domácím družstvu. Zatímco u pořadatele zápasu lze vedle pokuty udělit rovněž trest uzavření stadionu až na tři soutěžní utkání, hostujícímu celku hrozí nanejvýš pokuta.

4. Odpovědnost hráče za způsobený úraz

Provozování sportu je na jednu stranu sice velmi prospěšné, na straně druhé se ovšem aktéři různých soutěží, zápasů či závodů už od nepaměti potýkali také s nepříjemnými zraněními a úrazy. Proto se dá říci, že odpovědnost sportovce za sportovní úraz byla patrně vůbec první otázkou vztahu sportu a práva, která kdy byla řešena. V celé dlouhé historii šlo pak jistě o otázku nejčastější. Během dlouhého vývoje, kdy se sport (a na prvním místě fotbal) zprofesionalizoval, došlo s rostoucím přísunem financí a větší důležitosti kladené na výsledek rovněž k vyšší míře agresivity sportovců, menší dávce pokory i opatrnosti ve vzájemných soubojích, a tím i ke značnému zvýšení rizika a nárůstu počtu sportovních úrazů.

To s sebou zároveň stále častěji přináší i otázku, kdy je sportovec za svůj čin přímo, či nepřímo způsobující zranění poškozeného právně odpovědný a za jakých okolností je naopak jeho odpovědnost vyloučena. I když problém sportovních úrazů poutá značnou pozornost odborníků i laické veřejnosti spoustu let, nalézt univerzální pravidlo, které by zcela jasně říkalo, kdy odpovědnost za sportovní úraz nastupuje, se dosud nepodařilo a patrně ani nepodaří. Problém právní odpovědnosti ve sportu totiž nelze řešit bez poznání příčin úrazů, s individuálním přístupem ke každému takovému případu. Až po zvážení všech okolností může být jasnější, jestli úraz vznikl výlučně jako důsledek protiprávního chování obviněného, nebo je spoluvinen i samotný poškozený, či k úrazu došlo výlučně v důsledku chování poškozeného. Klíčovou roli by samozřejmě měl hrát i fakt, zda v konkrétním případě došlo, či nedošlo k porušení pravidel daného sportu.

4.1. Česká judikatura

Vzhledem k tomu, že česká sportovněprávní doktrína v oblasti občanskoprávní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy je až na ojedinělé články Michala Králíka, soudce Nejvyššího soudu v Brně, téměř nulová, je nutné zkoumat především závěry

české soudní praxe. Ani ta ovšem nezaznamenala za dlouhá léta valný počet případů. V zásadě se dá říci, že dodnes vychází převážně z rozsudku Městského soudu v Praze z roku 1978.

Dá se ovšem předpokládat, že už v blízké budoucnosti bude s narůstajícím právním vědomím sportovců a se zvětšujícím se zájmem právníků o oblast sportu počet soudních rozhodnutí v této oblasti narůstat. Důkazem budiž například judikát Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 25 Cdo 1960/2002, který rozebírá úraz způsobený v karate, judikát 25 Cdo 1506/2004 řešící náhradu škody za úraz na lyžařské sjezdovce nebo usnesení sp. zn. 3 Tdo 1355/2006, ve kterém se po dlouhé době projednávala na úrovni Nejvyššího soudu problematika trestní odpovědnosti fotbalisty za úraz způsobený protihráči v průběhu zápasu.

4.1.1. První sportovní úraz u českého soudu

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. ledna 1954, sp. zn. Cz 486/53⁵¹ je prvním svého druhu vůbec. Ač vzniklo v době ideologického boje za vůdčí roli komunistické strany ve státě i společnosti, obsahuje některé do dnešní doby použitelné argumenty, zejména v pokusu o vymezení nedbalosti sportovce v případě spoluzavinění sportovního úrazu.

Žalovaný byl nejprve uznán vinným trestným činem ublížení na zdraví z nedbalosti, který spáchal tím, že jako hráč při zápase kopané nastavil nohu hráči druhého mužstva, který k němu přibíhal. Tento hráč naběhl na nastavenou nohu a způsobil si těžké vnitřní zranění (perforaci žaludku a tenkého střeva), jemuž za několik dní podlehl. Následně se nezletilá dcera usmrceného domáhala na žalovaném renty 1000 Kčs měsíčně jako náhrady výživného. Žalovaný se bránil tím, že si žalobkynin otec úraz spoluzavinil, poněvadž na něho útočil ze zadu.

Lidový soud ve Vsetíně přiznal v první instanci požadovanou náhradu škody. V odůvodnění poukázal na trestní rozsudek a došel k závěru, že vzhledem k příjmu usmrceného a matky žalobkyně a vzhledem k nemajetnosti žalobkyně uchází jí smrtí jejího otce 1000 Kčs měsíčně, které by jí byl otec na výživu poskytoval. Protože

⁵¹ Uveřejněné ve Sbírce NS, 1954, č. 5, s. 86-87, pod pořadovým číslem 44.

žalobkyně sama škodu nespouzavinila, nelze podle názoru soudu spoluzavinění namítat. Krajský soud v Uherském Hradišti poté snížil k odvolání žalovaného náhradu škody na 750 Kčs měsíčně. V odůvodnění uvedl, že žalovaný porušil vědomě pravidla hry, u usmrceného pak konstatoval: *„neuvědomělé překročení mezi bezpečnosti hry spočívající v tom, že jeho pohyb byl nerozvázně prudký a že právě to bylo významným činitelem rozhodujícím o osudných následcích srážky.“* Nejvyšší soud ovšem rozhodl ke stížnosti pro porušení zákona podané předsedou nejvyššího soudu, že rozsudkem krajského soudu byl porušen zákon.

Ve svém rozhodnutí dále konstatoval, že: *„rychlý pohyb při této hře není sám o sobě nedbalostí, nýbrž požadavkem a užitečným prvkem tohoto sportu. O nedbalosti by bylo možno mluvit jen tehdy, kdyby se hráč pohyboval nepřiměřeně rychle tam, kde mu hrozí nebezpečí nevyplývající z povahy hry. Nelze pokládat za nedbalost, když hráč nepředpokládá, že spoluhráč (protihráč) úmyslně poruší pravidla hry. Bylo by ovšem nedbalostí, kdyby hráč viděl, že spoluhráč (protihráč) mu nohu nastavil, a on na ni přesto prudce naběhl.“* V rozhodnutí bylo zároveň i zdůrazněno, že kopaná ze své povahy směřuje ve vztahu k tělesným vlastnostem k rozvoji především obratnosti a rychlosti, přičemž k rozvoji těchto vlastností může dojít pouze tehdy, dá-li hráč do hry všechny své síly. Na druhé straně morální aspekt vyžaduje, aby se tak dělo při zachování pravidel hry. Rozhodnutí konstatuje, že: *„kdyby se hráčům ukládalo, aby se opatrně a pomalu pohybovali okolo jedinců, o nichž snad rozhodčí ví, že porušují pravidla hry, ztratila by kopaná z velké části svůj smysl.“*

Nejvyšší soud kromě toho vytkl soudu krajskému, že vůbec neobjasnil, proč dle jeho názoru běh žalobkynina otce nesouhlasil s pravidly hry a nebyl správným výkonem sportu, jaké nebezpečí mohl žalobkynin otec pozorovat a na co měl být ostražitý. Podle názoru Nejvyššího soudu pochybil krajský soud v tom, že pokládal za spoluzavinění poškozeného již to, že hrál poctivě sportovní hru a nepředpokládal, že spoluhráč poruší úmyslně pravidla hry k jeho škodě.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu z roku 1954 také dokazuje, že ani úvodní ustanovení zákonů, považovaná často pouze za proklamativní, nejsou bez praktického právního významu. Odkazuje zejména na ustanovení § 1 tehdejšího zákona č. 187/1949

Sb., o státní péči a tělesnou výchovu a sport, a ustanovení § 1 zákona č. 71/1952 Sb., o organizaci tělesné výchovy a sportu. Tato ustanovení říkala, že tělesná výchova a sport mají za úkol především udržovat a zlepšovat zdraví lidu, zvyšovat jeho tělesnou a brannou zdatnost a pracovní výkonnost a vychovávat k odhodlanosti a statečnosti při obraně vlasti a jejího lidově demokratického zřízení.⁵²

4.1.2. Hranice odpovědnosti za způsobený úraz

Stejně jako předchozí rozhodnutí, také rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 1962, sp. zn. Cz 38/1962 řeší odpovědnost hráče za škodu na zdraví způsobenou protihráči při fotbalovém utkání. V závěrech obsažených v právní větě se snaží vymezit podmínky, kdy sportovec za sportovní úraz odpovědný není. Znovu je zdůrazněno, že je nutné posuzovat, zda zákrok sportovce byl v souladu se sportovními pravidly, či nikoliv.

Žalobce se zde domáhal zaplacení částky 6927 Kčs z důvodů úrazu, který mu měl způsobit žalovaný při fotbalovém utkání dne 18. 9. 1960, a to jako rozdíl mezi nemocenskými dávkami a skutečnou mzdou, kterou by obdržel, kdyby pracoval v době od 19. 9. 1960 do 5. 5. 1961 ve výši 5427 Kčs, a na bolestném částku 1500 Kčs s tím, že si vyhrazuje požadovat i náhradu za zohyzdění. Během soudního řízení rozšířil pak žalobu z tohoto titulu o dalších 10 000 Kčs. Okresní soud v Berouně vyhověl v žalobě do částky 4000 Kčs, a to přesto, že žalovaný nebyl v rámci fotbalové „jurisdikce“, tedy ani přímo na hřišti, ani v disciplinární komisi sekce kopané nijak potrestán, a aniž by byl shledal, že by žalovaný jednal úmyslně či nedbale proti pravidlům kopané. Podle názoru soudu první instance šlo o odpovědnost za škodu, způsobenou náhodou podle § 341 obč. zák.⁵³

S tímto výkladem se poté ztotožnil i Krajský soud v Praze, který rozsudek okresního soudu potvrdil. V odůvodnění uvedl, že i podle jeho názoru došlo ke zranění žalobce při boji o míč, přičemž zásadně nešlo o nedovolený zákrok podle pravidel

52 Králík, M., K odpovědnosti sportovce za škodu způsobenou sportovním úrazem při výkonu sportovní činnosti, *Jurisprudence*, 2005, č. 5, s. 62

53 Tehdy platný občanský zákoník (zák. č. 141/1950 Sb.) v § 341 konstatoval, že: „Za škodu způsobenou náhodou odpovídá ten, kdo dá ze své viny k náhodě podnět, zejména tím, že poruší předpis nebo zařízení, které mají zabránit nahodilým škodám.“

kopané, a nelze proto vyvodit odpovědnost žalovaného k náhradě škody proto, že by úmyslně nebo z nedbalosti poškodil žalobce porušením závazku nebo jiné právní povinnosti. Nesdílel tedy vývody žalobce, že šlo o takzvaný „šprajc“, tedy neregulérní hru, protože prý výsledky dokazování neregulérní hru žalovaného bezpečně neprokázaly. Vzal také za zjištěné, že podle jednání v disciplinární komisi sekce kopané nelze považovat zákrok za nedovolený. Přesto ale dochází k závěru, že ani sportovní zápolení nesmí vybočovat do té míry z určitého rizika sportovního výkonu a zápolení, aby docházelo k ohrožování zdraví hráčů. Ačkoliv tedy soud nedochází k zjištění o úmyslu anebo nedbalosti, spatřuje nahodilost škody v ráznosti zákroku a této ráznosti se prý dopustili oba hráči, tedy žalobce i žalovaný. Tak bylo porušeno ono zásadní pravidlo, které má zabránit nahodilým škodám. Soud dospívá k závěru, že podnět k náhodě ze své viny dali stejnou měrou oba účastníci, a že je proto dána jejich odpovědnost za škodu žalobci vzniklou u každého jednou polovinou. Tento postup soudu je nutný, aby nedocházelo k zbytečnému ohrožování zdraví sportovců, kteří na sebe berou dobrovolně riziko výkonem závodního sportu.

Zcela jiného názoru byl ovšem Nejvyšší soud, který konstatoval, že dvěma výše zmíněnými rozhodnutími byl porušen zákon. V odůvodnění se uvádí, že: *„oba soudy na základě provedeného řízení dospěly k nesprávným závěrům o občanskoprávní odpovědnosti žalovaného za škodu na zdraví způsobenou protihráči při fotbalovém utkání podle § 341 obč. zák., když ani rozhodčí na hřišti nekvalifikoval jeho účast ve hře jako nepřiměřenou a nepřijatelnou, přičítají se pravidlům kopané, a když ani disciplinární komise sekce kopané uvedenému hráči neuložila žádný disciplinární trest.“* Dle názoru Nejvyššího soudu nejenže dovozování odpovědnosti žalovaného odporuje smyslu ustanovení § 341 obč. zák., ale občanskoprávní odpovědnost není v daném případě dána vůbec. Z výsledků dokazování naopak vyplývá, že žalovaný jako dlouholetý a zkušený hráč kopané zcela vědomě a v mezích pravidel za dané situace na hřišti blokoval v rozhodné době vystřelovaný míč a že jenom zbrklost samotného žalobce přivedla způsobené zranění.

Důležitá právní věta vzniklá z tohoto rozhodnutí je tak následující: *„Odpovědnost hráče za škodu na zdraví způsobenou protihráči při fotbalovém utkání se*

vyvozuje z odpovědnosti za škodu vzniklou tím, že škůdce poškodí úmyslně nebo z nedbalosti poškozeného porušením závazku nebo jiné právní povinnosti. Vychází ze zjištění o tom, zda ke zranění došlo při hře a zda šlo o zákrok pravidly dovolený, nebo nedovolený (zakázaný) a zda tu šlo o nepřiměřenost vědomého či nedbalostního zásahu. Bez významu není ani to, zda jde o zkušeného (dlouholetého) hráče této hry.“

Zároveň s posouzením, zda sportovec při zákroku, jenž zapříčinil vznik zranění, dodržel pravidla sportu je důležitá i okolnost, že ke zranění došlo při hře, tj. při výkonu samotné sportovní činnosti. Vedle toho je rozhodnutím kladen důraz také na zaviněné porušení právní povinnosti, ať již formou úmyslu nebo nedbalosti. Ve vztahu k požadavku na zachování pravidel hry a předchozí chybné verdikty soudů nižších instancí obsahuje rozhodnutí Nejvyššího soudu také ustanovení, že takové postupy by rozhodně nepřispívaly k provozování sportů s kolektivní účastí a v první řadě by bylo i pomíjeno posláním rozhodčích a disciplinárních komisí Československého svazu tělesné výchovy (ČSTV).

4.1.3. Nedodržení sportovních pravidel

Na rozdíl od rozhodnutí Nejvyššího soudu z roku 1962, které vymezuje hranice pro situace, kdy odpovědnost fotbalisty za úraz způsobený protihráči dána není, rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 17. 5. 1978 stanoví pozitivně, kdy hráč za škodu odpovídá. Přestože jde o judikát starý přes třicet let, lze jej považovat za rozhodnutí, na němž stojí současná česká judikatura vztahující se k posouzení odpovědnosti sportovce za zranění způsobená při výkonu sportovní činnosti. Publikován byl s následující právní větou: „*Nedodržení pravidel sportovní hry (např. kopané) spočívající v použití pravidly nedovoleného (zakázaného) způsobu hry, je nutné posoudit jako jednání odporující povinnosti počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví (§ 415 obč. zák.). V důsledku toho jde o porušení právní povinnosti, jež zakládá odpovědnost za škodu (§ 420 odst. 1 obč. zák.).*“ Ze skutkového hlediska šlo v tomto řešeném případě o situaci, kdy se žalobce domáhal po žalovaném náhrady škody, jež mu vznikla na zdraví při utkání v kopané tím, že ho žalovaný zranil (zlomenina nohy) při nedovoleném zákroku ve hře, a porušil tedy pravidla fotbalu.

Už Obvodní soud pro Prahu 7, který zde figuroval jako soud první instance, spatřoval porušení právní povinnosti ze strany žalovaného v tom, že si nepočínal tak, aby ke škodě nedošlo, neboť jako zkušený hráč si musel být vědom toho, že způsobem, jakým hrál, jenž není pravidly fotbalu dovolen, může žalobci způsobit škodu, a přesto tento způsob hry použil. Protože žalobce byl zraněn a vznikla mu škoda, byla tu v důsledku jednání žalovaného dána i příčinná souvislost mezi jednáním tohoto žalovaného a škodou vzniklou žalobci.

Odvolání podané žalovaným směřovalo proti výroku rozsudku soudu první instance, kterým bylo žalobě proti němu vyhověno. Žalovaný se domáhal toho, aby v tomto výroku byl rozsudek změněn tak, že se žaloba zamítá. Namítal, že ustanovení § 415 obč. zák. je jen všeobecná prevenční norma, která sama o sobě nestačí na určení právního základu uplatňovaného nároku, a že také ustanovení § 420 obč. zák. má jen všeobecnou povahu. Soud prvního stupně podle něj nehodnotil zjištěný skutkový stav komplexně, a proto dospěl k závěru, že ke zranění žalobce došlo v důsledku jeho zavinění. Podle jeho názoru je naopak zřejmé, že k tomuto zranění došlo pouze v zápalu hry a že tedy nebyl dán úmysl zranit žalobce, a to ani ve formě úmyslu eventuálního.

Žalobce ve svém vyjádření se k tomuto odvolání žalovaného poukazoval zejména na to, že odpovědnost sportovce závisí na povaze porušení pravidel hry, která jsou určitou analogií bezpečnostních předpisů, že je tu odpovědnost pořádková během hry, ale i disciplinární nebo také soudně postižitelná, a že nedodržování pravidel hry není žádným rizikem hry. Dále poukazoval i na právní závěry uvedené v rozhodnutí zmíněném v předchozí podkapitole.

Městský soud v Praze poté rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Hlavní argumenty a okolnosti tohoto případu zanalyzoval už před mnoha lety J. Prusák a v nedávno publikovaných článcích se s nimi ztotožňuje i M. Králík. Z rozsudku soudu lze vyčíst zejména následující:

- odpovědnost hráče za škodu, která vznikla protihráči na hrací ploše, nelze zásadně vyloučit (§ 420 odst. 1 obč. zák.),
- pravidla sportovní hry sice nejsou právními předpisy, avšak jejich nedodržování

- hráči znamená, že tito nedbají na povinnost předcházet hrozícím škodám, tj. na povinnost, že každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, majetku a dalších hodnotách uvedených v ustanovení § 415 obč. zák.,
- zaviněný protiprávní úkon nastal v důsledku nedovoleného zákroku, který byl v rozporu s pravidly hry; z hlediska stupně zavinění je třeba vyloučit i případný nepřímý úmysl, neboť zranění bylo způsobeno v zápalu hry, takže protiprávní úkon byl zaviněn z nedbalosti,
 - příčinná souvislost mezi zaviněným jednáním a škodou objektivně existuje, protože pokud by nedošlo k takovému způsobu hry sportovce, který pravidla zakazují, nedošlo by ke vzniku újmy na zdraví (škodě).⁵⁴

Z této analýzy pak vyplývají tři závěry:

- a) generálně-preventivní ustanovení platného práva plní i funkce speciální prevence (a naopak),
- b) pravidlo *alterum non laedere* (§ 415 obč. zák.) nemá povahu nenormativního ustanovení,
- c) z negace preventivní povinnosti, z popření požadavku „*necht' si každý počíná tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví a majetku*“, vyplývá i *suum cuique tribuere*, tj. každému dát to, co mu náleží, neboť náhrada škody poškozenému náleží.

Z toho plyne, že ten, kdo způsobí škodu, je povinen ji nahradit, byť by porušil i jen prevenční ustanovení § 415 obč. zák., které však má zřetelný normativní charakter. Na judikát R 16/80 upozorňuje i komentář k občanskému zákoníku.⁵⁵

4.1.4. Nejnovější judikáty Nejvyššího soudu

V posledních deseti letech se u Nejvyššího soudu České republiky objevilo hned několik případů, které svědčí o tom, že problematika odpovědnosti (ať už trestněprávní

⁵⁴ Králík, M., K odpovědnosti sportovce za škodu způsobenou sportovním úrazem při výkonu sportovní činnosti, *Jurisprudence*, 2005, č. 5, s. 63

⁵⁵ Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M., a kol., *Občanský zákoník. Komentář.*, C.H.Beck, Praha, 2002, s. 461

či občanskoprávní) za úraz způsobený jinému v rámci provozování sportu získává stále více na své aktuálnosti. Kromě jednoho případu následující judikáty nespádají přímo do oblasti fotbalu, protože však ovlivňují pohled práva na provozování sportu v České republice z celkového a obecného pohledu, zmiňuji je zde také. Kromě toho je v těchto rozhodnutích Nejvyššího soudu patrné, že letitý rozsudek Městského soudu v Praze skutečně položil již v roce 1978 dobrý základ pro posuzování odpovědnosti sportovce za způsobený úraz a české soudy z něj vycházejí dodnes.

4.1.4.1. Ublížení na zdraví v ledním hokeji

Problematiku trestněprávní odpovědnosti sportovce za úraz způsobený protihráči řeší judikát Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 997/2002. V tomto rozhodnutí šlo o případ z ledního hokeje, kdy se obviněný domáhal zrušení odsuzujícího rozsudku, kterým byl uznán vinným trestným činem ublížení na zdraví.

Tento trestný čin spáchal tím, že během hokejového utkání jako obránce udeřil špičkou hokejky do obličeje ležícího útočníka soupeřícího mužstva, a to ačkoliv v té době vůbec nemanipuloval s pukem, následkem čehož poškozený utrpěl zhmoždění horního rtu, odlomení korunek zubů 1 + 1 pod úroveň gingivy a zhmoždění zubů 2 + 2 s dobou léčení nejméně 14 dní. Proti tomuto rozsudku soudu prvního stupně podal obviněný odvolání, které bylo usnesením krajského soudu zamítnuto. Následně se obviněný obrátil s dovoláním i na Nejvyšší soud.

Ve svém dovolání vytýkal soudům obou stupňů nesprávné hodnocení provedených důkazů, a to zejména v otázce subjektivní stránky trestného činu ublížení na zdraví. Obviněný namítal, že předmětný skutek spáchal v nevědomé nedbalosti a argumentoval tím, že: *„hokej je rychlá a kontaktní hra, při které dochází ke zranění protihráčů, aniž by si hráč měl možnost uvědomit, že v dané situaci může svého protihráče zranit.“* Kromě toho soudu prvního stupně dále vytkl, že neprovedl další potřebné důkazy, které by mohly blíže objasnit skutkové okolnosti případu. V podobném duchu se vyjádřil i státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství v písemném vyjádření k tomuto dovolání. Podrobně se věnoval zejména otázce hodnocení formy zavinění a měl za to, že závěr soudu prvního stupně potvrzený

následně soudem odvolacím, že obviněný svým jednáním jinému úmyslně ublížil na zdraví, se opíral o neúplný a nedostatečný důkazní fundament. Soud druhého stupně ponechal tuto vadu i přes námitky obviněného uvedené v jeho odvolání bez povšimnutí, a stejně tak i absenci formy zavinění v rozhodnutí nalézacího soudu. Státní zástupce proto navrhl, aby Nejvyšší soud usnesení krajského soudu zrušil a přikázal krajskému soudu, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Vzhledem k tomu, že obviněný napadal pouze nesprávná skutková zjištění soudů nižších instancí, Nejvyšší soud byl nucen jeho odvolání odmítnout. Přesto z tohoto řízení vzešla právní věta, pro posuzování trestní odpovědnosti sportovců nesmírně důležitá. Bylo konstatováno, že: *„trestní odpovědnost pachatele při sportu nastupuje po překročení hranice rizika vyplývajícího ze hry, které každý sportovec podstupuje, přičemž konkrétní okolnosti, za nichž ke skutku došlo, mají zásadní význam pro závěr o zavinění.“* Jasně tak bylo stanoveno, že pro správné posouzení každého jednotlivého případu je důležitá jeho konkrétní analýza, klíčovou otázkou je také to, o jaký druh sportu jde a kde má onu „hranici rizika“, při jejímž překročení už bude sportovec za své činy odpovídat.

4.1.4.2. Úraz v karate a náhrada škody

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 11. 2005, sp. zn. 25 Cdo 2497/2004, který navazuje na předchozí rozsudek stejného soudu ze dne 17. 12. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1960/2002, řeší kromě odpovědnosti za úraz způsobený v rámci provozování sportu také problematiku vyčíslení náhrady za ztížení společenského uplatnění, k němuž kvůli tomuto úrazu došlo.

Z hlediska skutkového případu byl nejdříve u Okresního soudu v Příbrami žalobcem podán návrh, aby žalovanému byla uložena povinnost zaplatit mu na náhradě škody na zdraví celkovou částku 231 000 Kč s příslušenstvím s odůvodněním, že dne 20. 4. 1996 při zápase první České ligy v karate utrpěl úraz s trvalými následky. Ten mu měl způsobit žalovaný tým, že porušil pravidla karate. Celková požadovaná škoda byla tvořena bolestným (21 000 Kč) a náhradou za ztížení společenského uplatnění (210 000 Kč). Poté, co byl mezitímní rozsudek Okresního soudu v Příbrami ze dne

24. 3. 1999, jímž bylo rozhodnuto tak, že žaloba je co do základu po právu, zrušen usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 28. 3. 2000, a věc byla vrácena okresnímu soudu k dalšímu řízení, Okresní soud v Příbrami rozsudkem ze dne 18. 2. 2002 shledal nárok žalobce co do základu důvodným, když uzavřel, že žalobce nastoupil k zápasu ve sportovním karate proti žalovanému, který v průběhu boje použil nedovolenou techniku, a v důsledku toho žalobce utrpěl velmi vážná poranění. S poukazem na znalecký posudek soud dále dovodil, že současný zdravotní stav žalobce je v příčinné souvislosti se způsobenými poraněními, a dospěl k závěru, že žalovaný za vzniklou škodu odpovídá podle § 420 odst. 1 obč. zák., neboť žalovaný tím, že nedodržel pravidla karate (konkrétně čl. 6 a 8, bod 1, písm. b/ a f/), porušil prevenční povinnost vyplývající z ustanovení § 415 obč. zák. Žalovanému uložil soud po částečném zpětvzetí žaloby povinnost zaplatit žalobci na bolestném částku 13 200 Kč a za ztížení společenského uplatnění náhradu 192 000 Kč.

Také Krajský soud v Praze jako soud odvolací dospěl k závěru, že v dané věci je dána odpovědnost žalovaného za škodu podle § 420 odst. 1 obč. zák., neboť porušení pravidel karate je nutno posoudit jako jednání odporující povinnosti počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, podle § 415 obč. zák. Rozsudkem ze dne 30. května 2002 ovšem změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu ohledně částky 85 000 Kč zamítl. Odvolací soud vycházel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, aniž však dospěl k závěru, že by šlo o případ zvláště výjimečný, hodný mimořádného zřetele podle § 7 odst. 3 vyhlášky č. 32/1965 Sb., a vycházel z ustanovení § 7 odst. 2 vyhlášky, podle kterého celková částka odškodnění nesmí přesáhnout 120 000 Kč. Dovodil, že i když se žalobce nemůže věnovat většině sportů, ačkoliv se na dráhu spojenou s jejich výkonem při studiu připravoval, nelze najisto postavit souvislost mezi následky zranění žalobce a jeho neuspokojivými studijními výsledky a problémy v osobním životě. Rozsahu pौरázového omezení žalobce v životě i ve společnosti je podle odvolacího soudu přiměřené zvýšení náhrady za ztížení společenského uplatnění na částku 106 800 Kč.

Žalovaný následně využil možnosti dovolání se k Nejvyššímu soudu České republiky. V něm namítal, že jeho odpovědnost za škody podle § 420 odst. 1 obč. zák.

dána není, neboť porušení pravidel karate není jednáním odporujícím povinnosti počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám. Argumentoval tím, že karate je na rozdíl od fotbalu sportem kontaktnějším, často při něm dochází ke zraněním, a proto nelze vycházet ze závěrů judikátu R 16/80⁵⁶, který se týká fotbalu. Žalovaný se naopak odkazoval na judikát R 44/54⁵⁷, jenž stanoví, že hráč kopané není povinen se obezřetně pohybovat kolem hráčů, kteří by mu mohli způsobit zranění, neboť tak by hra ztratila svůj smysl. Vzhledem k tomu, že karate je sportem kontaktním, vyplývá již z jeho povahy nebezpečí a každý zápasník se musí především krýt proti úderům a kopům, které jsou způsobitelné vyvolat zranění, a zároveň si je vědom míry rizika spojeného s tímto sportem. Proto si podle žalobce nelze v tomto sportu počínat v plné míře tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, neboť pak by tento sport ztratil svůj smysl.

Nejvyšší soud ovšem dospěl k závěru, že v daném ohledu se nejedná o otázku zásadního právního významu. Soudy prvního i druhého stupně založily svá rozhodnutí na skutkovém závěru, že žalovaný udeřil žalobce v rozporu s pravidly karate a při tomto jeho jednání vznikla žalobci škoda na zdraví. Toto jednání je podle soudu žalovatelné nejen v rámci pravidel zápasu karate, kterým se žalovaný i žalobce dobrovolně podřídili, ale představuje současně i porušení prevenční povinnosti založené ustanovením § 415 obč. zák. Tím je splněn předpoklad odpovědnosti žalovaného za škodu, kterou způsobil na zdraví žalobce v zápase ligy karate ve smyslu porušení právní povinnosti podle ustanovení § 420 odst. 1 obč. zák. Vzhledem k tomu, že byly splněny i další předpoklady obecné odpovědnosti za škodu na principu presumovaného zavinění, tedy škoda, příčinná souvislost mezi porušením právní povinnosti a škodou, je odpovědnost žalovaného za škodu vzniklou žalobci dána.

Také Nejvyšší soud tedy shledal rozhodnutí odvolacího soudu ohledně základu nároku na náhradu škody na zdraví jako správné, neboť je v souladu s hmotným právem i ustálenou judikaturou. Zároveň dovolací soud poukázal právě na rozsudek Městského soudu v Praze R 16/80 a konstatoval, že stejně jako na fotbal jsou jeho závěry aplikovatelné i na sport karate. Ve svém rozsudku ze dne 17. 12. 2003 ovšem Nejvyšší soud nesouhlasil s výší náhrady za ztížení společenského uplatnění a soudu krajskému

⁵⁶ Viz podkapitola 4.1.3.

⁵⁷ Viz podkapitola 4.1.1.

vytkl nesprávnou aplikaci § 7 odst. 3 vyhlášky č. 32/1965 Sb. Věc se tak v tomto rozsahu opět vrátila k řešení na Krajský soud v Praze.

Už tento rozsudek nicméně ukazuje, že předchozí závěry československé judikatury jsou v podstatě správné a dají se aplikovat i v dnešní době. Nejvyšší soud se v roce 2003 nijak neodklonil od rozsudku Městského soudu v Praze z roku 1978, naopak konstatoval, že jeho závěry jsou aplikovatelné nejen na kopanou, ale také na jiná odvětví sportu.

Následně řízení opět pokračovalo u Krajského soudu v Praze, který rozsudkem ze dne 22. 7. 2004 původní rozsudek Okresního soudu v Příbrami ze dne 18. 2. 2002 změnil tak, že žalovanému uložil povinnost zaplatit žalobci částku 48 000 Kč, ohledně částky 58 800 Kč žalobu zamítl. Protože doplněným dokazováním nebyly zjištěny v zásadě žádné nové skutečnosti, které by již nebyly zjištěny a hodnoceny v předchozím odvolacím řízení, odvolací soud uzavřel, že je možné zvýšit základní bodové hodnocení odškodnění za ztížení společenského uplatnění žalobce pouze na dvojnásobek ve smyslu ustanovení § 6 odst. 2 vyhlášky č. 32/1965 Sb.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu, do výroku, jímž byla žaloba ohledně částky 58 800 Kč zamítnuta, podal tentokrát dovolání žalobce. Namítal, že odvolací soud nesprávně interpretoval výpovědi obou svědků, které sám vyslechl, a nepřihlédl k tomu, že žalobci bylo v době úrazu 25 let, studoval vysokou školu, byl úspěšným reprezentantem ČR v karate a měl před sebou skvělé perspektivy. Jeho sportovní zapojení tedy bylo zcela mimořádné, zatímco nyní je trvale a výrazným způsobem omezen v uplatnění se v životě i ve společnosti. Zároveň je žalobce přesvědčen o tom, že přiznaná částka ve výši 48 000 Kč je v jeho případě jako náhrada za ztížení společenského uplatnění zcela nedostatečná. Dovolatel proto navrhl, aby byl rozsudek odvolacího soudu zrušen.

Nejvyšší soud shledal dovolání jako důvodné. V odůvodnění svého rozhodnutí konstatoval, že odvolací soud při stanovení výše náhrady za ztížení společenského uplatnění chybně vyvodil závěr, že v dané věci nejde o zvlášť výjimečný případ hodný mimořádného zřetele, což odůvodnil pouze tím, že žalobce přes zranění dostudoval vysokou školu (byť se zpožděním), a i když již aktivně nezávodí, může své zkušenosti a

vzdělání využít při přípravě nových závodníků. Samotná okolnost, že žalobce byl schopen se po ukončení léčení vrátit do běžného života, že se mu podařilo dostudovat vysokou školu a že se zapojil do pracovní činnosti v odpovídající profesi, však pro závěr, že podmínky pro zvýšení náhrady za ztížení společenského uplatnění podle ustanovení § 7 odst. 3 vyhlášky nejsou dány, podle Nejvyššího soudu nestačí. Bylo tak shledáno, že rozsudek odvolacího soudu není ve výroku, jímž byl rozsudek soudu prvního stupně změněn ohledně částky 58 800 Kč, z hlediska aplikace ustanovení § 7 odst. 3 vyhlášky, správný. Dovolací soud jej proto v této části zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení. Výsledkem je tak právní věta, že: *„mimořádné (nadlimitní) zvýšení náhrady za ztížení společenského uplatnění podle ustanovení § 7 odst. 3 vyhlášky č. 32/1965 Sb. nelze bez dalšího odmítnout s odůvodněním, že poškozený byl schopen se po ukončení léčení vrátit do běžného života.“*

4.1.4.3. Odpovědnost za úraz způsobený na sjezdovce v zahraničí

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2005, sp. zn. 25 Cdo 1506/2004, řešilo právní odpovědnost sportovce za úraz vzniklý na lyžařské sjezdovce. Uvedené usnesení je zajímavé zejména tím, že při posouzení právní odpovědnosti sportovce za sportovní úraz bylo aplikováno italské právo.

Šlo o případ, kdy během lyžování na sjezdovce v Jižním Tyrolsku, středisku Gitschberg, došlo ke střetu žalobce a žalované za situace, kdy žalobce jel jako předposlední ve skupině lyžařského kurzu v širokém oblouku a žalovaná, přijíždějící zezadu, ho uviděla před sebou na krátkou vzdálenost a střetu již nemohla zabránit. Žalobci byly poškozeny lyže a utrpěl luxaci pravého ramene, přičemž si toto zranění vyžádalo 39 dní pracovní neschopnosti. Obvodní soud pro Prahu 5 věc posoudil podle příslušných ustanovení italského občanského zákoníku a podle Pravidel chování pro lyžaře Mezinárodní lyžařské federace (FIS) a dospěl k závěru, že žalovaná porušila povinnosti stanovené těmito pravidly, když nepřizpůsobila svou rychlost a způsob jízdy svým lyžařským schopnostem a terénním podmínkám, což žalovaná nesplnila, když při jízdě narazila zezadu do žalobce, který jako člen skupiny jel v širokém oblouku.

Soud prvního stupně na základě těchto zjištění uložil žalované povinnost zaplatit žalobci částku 1134,91 eur. Tento rozsudek potvrdil i Městský soud v Praze, který v případě figuroval jako soud odvolací.

Proti tomuto rozsudku podala žalovaná dovolání, v němž namítala, že se odvolací soud nevypořádal s jejími výhradami, které vznesla v odvolání proti skutkovým zjištěním soudu prvního stupně ohledně průběhu nehodového děje, a že ze skutkových zjištění nevyplývá závěr soudu prvního stupně, že žalobce jel širokým obloukem, nikoli traverzem. Uvádí, že za terénním zlomem, přes který není shora vidět, prováděl žalobce manévr, jehož výsledkem bylo, že jel prakticky horizontálně a nebyl vidět, a v době bezprostředně před střetem neučinil nic k odvrácení střetu. Terénní překážka – zde terénní zlom – patří ke sjezdovce jako ke sportovní dráze a neospravedlňuje vynucování absolutní povinnosti přizpůsobit této terénní překážce rychlost jízdy z hlediska povinnosti předvídat, že se na sjezdovce bude pohybovat lyžařský kurs a bude křížit dráhu neobvyklým způsobem. Dále dovolatelka uvedla, že podle čl. 2043 italského obč. zák. se odškodňuje pouze „nespravedlivá škoda“, tedy škoda, na jejímž vzniku nemá žalobce žádný podíl. Soudům oběma stupňů vytýká, že neposoudily spoluodpovědnost poškozeného. Zásadní právní význam napadeného rozhodnutí spatřovala žalovaná i v tom, že soud aplikoval italské hmotné právo, přičemž žádná dostupná judikatura neřeší uvedenou problematiku, a dále v tom, že soud její odpovědnost za škodu dovodil na základě pravidla FIS, které není pramenem práva, byť je zvykovou normou, a toto pravidlo nemůže mít přednost před zákonem, tedy ani v tom, že by se soud nemusel zabývat otázkou spoluúčasti žalobce na škodě podle obecně závazného právního předpisu. Navrhla, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu i soudu prvního stupně a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud se s námitkami dovolatelky neztotožnil. Nesouhlasil s tvrzením, že soudy obou stupňů se při právním posouzení věci opomněly zabývat otázkou spoluzavinění žalobce, neboť spoluzaviněním poškozeného, které omezuje odpovědnost škůdce, může být jen takové jednání, které je jednou z příčin vzniku škody. Tato obecná právní konstrukce je obsažena i v čl. 1227 italského občanského zákoníku (Codice

Civile), podle nějž, pokud nedbalostní čin věřitele přispěl ke způsobení škody, snižuje se odškodnění podle závažnosti zavinění a významu z něj vzniklých následků. Jak vyplývá z rozsudku soudu prvního stupně i soudu odvolacího, soudy dospěly k jednoznačnému závěru, že škoda vznikla výlučně v důsledku jednání žalované, když nedbalostní čin žalobce, který by byl jednou z příčin jemu způsobené škody, nebyl zjištěn.

Pokud jde o námitku, že na sjezdovce, která neodpovídala jeho schopnostem, jel žalobce příliš pomalu a nacvičoval oblouk pod terénním zlomem, přes který není shora vidět, je třeba uvést, že tyto okolnosti nezapříčinily vznik jeho škody na zdraví a na věcech, neboť bez toho, že do něj žalobkyně, přijíždějící zezadu, narazila, by k jeho zranění a poškození lyží nedošlo. Rovněž mu nelze přičítat zavinění na vzniku škody spočívající v tom, že před střetem neučinil nic, aby mu zabránil. Nebylo totiž jeho povinností volit svou jízdni dráhu v závislosti na způsobu jízdy za ním jedoucího lyžaře či se vyhýbat zezadu přijíždějícímu lyžaři. Naopak žalovaná byla povinna sledovat situaci před sebou a na sjezdovce jet tak, aby neohrozila před sebou jedoucí lyžaře. Pravidla chování pro lyžaře, vydaná Mezinárodní lyžařskou federací FIS, obsahují normy, jejichž dodržováním má být zajištěna bezpečnost uživatelů sjezdovky a slouží tak k předcházení vzniku škod, s nimiž zákon spojuje odpovědnost. Konstatuje se tak, že: *„pravidla chování pro lyžaře, vydaná Mezinárodní lyžařskou federací FIS, sice nejsou obecně závazným právním předpisem, avšak pro lyžaře na sjezdové trati jsou závazná a jejich porušení představuje porušení právní povinnosti předcházet vzniku škod“*.

Podobné závěry navíc vyvodil už Krajský soud v Brně v rozhodnutí sp. zn. 21 Co 27/1977, podle kterého: *„ustanovení § 415 obč. zák. je povahy obecné, a proto i lyžaři sjíždějící svah kristiánkami jsou povinni si počínat tak, aby nedocházelo ke škodě na zdraví.“* I když neexistuje zvláštní právní předpis o tom, jak si mají lyžaři při sjíždění svahu počínat, musí i oni pozorovat své okolí, dodržovat dostatečnou vzdálenost mezi ostatními a musí při jízdě ovládat svou rychlost, aby byli schopni kdykoliv zastavit, popřípadě i pádem zabránit kolizím. Prostě si počínat tak, aby nedocházelo ke škodám

na zdraví.⁵⁸

4.1.4.4. Lyžař musí dodržovat pravidla FIS

Ke shodným závěrům jako v usnesení rozebraném v předchozí podkapitole dospěl Nejvyšší soud i v usnesení ze dne 17. 2. 2010, sp. zn. 8 Tdo 68/2010. V něm se vyjadřoval k odpovědnosti lyžaře za trestný čin ublížení na zdraví a konstatoval, že: *„lyžař je povinen přizpůsobit rychlost a způsob jízdy svým schopnostem a zkušenostem a celkové situaci na místě, jímž projíždí (tedy zejména terénním, sněhovým a povětrnostním podmínkám, výhledovým poměrům, počtu a pohybu ostatních lyžařů či jiných osob apod.), aby měl možnost včas a v dostatečné vzdálenosti reagovat i na nenadálou překážku v jízdě.“* Pokud zaviněně nedodrží uvedená pravidla, lze u něj dovést porušení tzv. obecné prevenční povinnosti uložené každému podle § 415 obč. zák. nebo nedodržení potřebné míry opatrnosti. Způsobí-li takovým porušením z nedbalosti jinému těžkou újmu na zdraví, přichází v úvahu jeho trestní odpovědnost za trestný čin ublížení na zdraví.

Ze skutkového hlediska šlo o případ, kdy obviněný na sjezdovce na Zadově jako lyžař na sjezdových lyžích ve spodní části této sjezdovky, poblíže stanoviště vleků, nevěnoval dostatečnou pozornost situaci na sjezdovce a v důsledku toho nestačil včas reagovat na nezletilou lyžařku, která po předchozím přibrzdování sjížděla šikmo volnou jízdou ke stanovišti vleků v doprovodu svého otce, jenž se pohyboval za dcerou s odstupem několika metrů, a jistil ji tak zezadu, přičemž po přejetí přední části jejích lyží zleva obviněný nezletilou srazil a při nárazu zejména do krajiny břišní či na levou dolní část hrudníku jí způsobil *„oděrku na levé tváři, kousnutí do rtu a roztržení sleziny s nutností jejího operačního odstranění, tedy těžké zranění pro poškození důležitého orgánu, s dobou léčení v trvání nejméně osmi týdnů a s trvalým závažným následkem v podobě snížené obranyschopnosti organismu vůči infekci.“*

Původní zprošťující rozsudek Okresního soudu v Prachaticích ze dne 3. 12. 2008 byl k odvolání státního zástupce činného usnesením Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 31. 3. 2009 zrušen a věc byla vrácena soudu prvního stupně

⁵⁸ Králík, M., Právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy, Právní fórum, 2006, č. 7, s. 247

k novému projednání a rozhodnutí. V pořadí druhým rozsudkem Okresního soudu v Prachaticích ze dne 3. 6. 2009 byl poté obviněný uznán vinným ze spáchání trestného činu ublížení na zdraví. Současně mu byla uložena také povinnost uhradit škodu poškozené Oborové zdravotní pojišťovně zaměstnanců bank, pojišťoven a stavebnictví ve výši 55 897 Kč. Povinnost nahradit škodu následně Krajský soud v Českých Budějovicích rozšířil svým rozsudkem ze dne 15. 9. 2009 také na poškozenou nezletilou (54 408 Kč), jejího otce (10 904 Kč) i matku (4207 Kč).

Ač obviněný ve svém dovolání k Nejvyššímu soudu namítal, že zásadně nesouhlasí s tím, jakým způsobem odvolací soud aplikoval do trestního řízení civilněprávní předpis a obecná pravidla z odvětví lyžařského sportu, když on je přesvědčen, že neporušil žádnou konkrétní povinnost stanovenou právní normou, a pokud odvolací soud aplikoval na jeho zavinění § 415 obč. zák., učinil tak plošně, bez aplikace na konkrétní případ a řádného vyhodnocení. Z hlediska zavinění mu totiž přičetl porušení povinnosti občana stanovené § 415 obč. zák., tedy nedodržení generální prevence, která je stanovena jinou než trestněprávní normou, konkrétně občanským zákoníkem. Porušení povinnosti podle § 415 obč. zák. však nelze přenášet do trestněprávní normy plošně, neboť pak by bylo trestné ve smyslu příslušných ustanovení trestního zákona každé jednání občana, při kterém by bylo v civilněprávním sporu prokázáno, že porušil tzv. generální prevenci. Kromě toho vytýkal dovolatel krajskému soudu také to, že se nezabýval všemi okolnostmi střetu, ale tyto naopak bagatelizoval (konkrétně mělo jít o povinnosti otce poškozené, způsob jeho jízdy, oblečení poškozené). Odvolací soud tak prý naprosto nevyváženě kladl povinnosti podle § 415 obč. zák. pouze na něho (obviněného) a nekladl je také na otce poškozené, ačkoli ten byl ve smyslu generální prevence povinen jednat stejně jako on. Obviněný nesouhlasil ani se zjednodušeným názorem odvolacího soudu, že: „*otec poškozené se svou jízdou nepodílel na jeho střetu s poškozenou, neboť jelikož nevykonával výcvik, mohl jet za ní a žádná pravidla způsob jeho jízdy neurčují.*“ Obviněný uváděl, že podle jeho názoru si vzhledem ke generální prevenci otec poškozené nepočínal správně, neboť jel za poškozenou a jednoznačně ji zakrýval, a to za situace zhoršené viditelnosti při večerním lyžování, ačkoli jako instruktor věděl, že má jet před žákem. Na této

skutečnosti podle něj nic nemění ani fakt, že neprobíhal žádný oficiální výcvik, neboť toto pravidlo ochraňuje nezkušené lyžaře před možností zranění zakrytím jejich pohybu po svahu. Zvolení způsobu jízdy otce za poškozenou považuje za jednání nejen v rozporu s pravidly výuky, ale i v rozporu s pravidlem č. 1 FIS, neboť takto zvolenou jízdou, při které poškozenou zakrýval lyžařům jedoucím ze svahu, se nechoval tak, aby neohrožoval někoho jiného.

Nejvyšší soud ovšem shledal všechny tyto námitky jako zjevně neopodstatněné. Přiklonil se naopak k názoru státního zástupce, že význam těchto pravidel FIS, jako jediného regulačního prostředku u tohoto do jisté míry riskantního rekreačního sportu, nelze bagatelizovat způsobem, jímž činí dovolatel, zejména proto, že jiná pravidla stanovená nejsou a jejich potřeba je evidentní. Ani sportovní pravidla rozmanitých sportů, jejichž součástí zpravidla bývá i povinnost sportovců předcházet újmám na zdraví, nejsou obecnou, ba ani speciální právní normou, a přece je za jejich porušení možno provinilého sportovce sankcionovat, ať již postihem podle těchto pravidel, nebo v trestním řízení v případě, že jednání viníka a jeho následek naplňují znaky některého z trestných činů. V odůvodnění svého rozhodnutí zmínil Nejvyšší soud i své předchozí judikaturní usnesení sp. zn. 25 Cdo 1506/2004, podle něhož: *„pravidla chování pro lyžaře, vydaná Mezinárodní lyžařskou federací (FIS), nejsou obecně závazným právním předpisem, avšak pro lyžaře na sjezdové trati jsou závazná a jejich porušení představuje porušení právní povinnosti předcházet vzniku škod.“* Následně dovedl, že ze strany obviněného se jednalo: *„o takový způsob jízdy, pro který je charakteristické nevěnování dostatečné pozornosti situaci na sjezdovce, kterážto formulace přesněji vystihuje chování lyžařovo a porušení zmíněných pravidel FIS, a sice v bodě 1 (ohled na ostatní lyžaře), v bodě 3 (volba jízdni stopy) a v bodě 4 (předjíždění).“* Dovolání obviněného tedy bylo odmítnuto.

4.1.4.5. Červená karta a zranění při fotbale

Patrně nejdůležitější „fotbalový“ judikát z poslední doby se zrodil u Nejvyššího soudu 21. 3. 2007 pod sp. zn. 3 Tdo 1355/2006. V tomto usnesení bylo konstatováno, že: *„fotbalová pravidla nikde neupravují a také nemohou upravovat situaci, kdy*

v důsledku jejich porušení byla někomu z hráčů způsobena újma na zdraví. Pro tyto případy platí zásada subsidiarity trestního práva (vedle subsidiarity práva občanského z hlediska případného řešení škody způsobené zraněním) a normy trestního práva je namístež uplatnit tam, kde posuzované jednání je zaviněným excesem z příslušných ustanovení sportovních pravidel v tom smyslu, že jde o jednání, které není těmito pravidly dovoleno a není těmito pravidly – pokud jde o způsobený následek na zdraví – sankcionováno. Trestní odpovědnost nelze omezovat jen na úmyslné jednání, ale trestní sankce přichází v úvahu i v závažnějších případech zavinění z nedbalosti.“

Šlo zde o případ z nižší fotbalové soutěže, kdy obviněný při mistrovském zápasu v kopané, jako hráč při souboji o míč zezadu či z boku zasáhl s použitím nepřiměřené síly nohu a podrazil hráče soupeřícího mužstva a způsobil mu tříštivou zlomeninu lýtkové kosti a přetržení deltového vazů u vnitřního kotníku levé nohy, kdy toto zranění si vyžádalo hospitalizaci od 12. 4. 2003 do 16. 4. 2003 a následnou pracovní neschopnost od 12. 4. 2003 do 9. 6. 2003, kdy byla pracovní neschopnost na vlastní žádost poškozeného ukončena.

Rozsudkem Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 10. 2. 2006 byl obviněný uznán vinným trestným činem ublížení na zdraví, od potrestání bylo ovšem upuštěno. Poškozený hráč, stejně jako zdravotní pojišťovna, byli odkázáni s celým svým nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.⁵⁹ S tímto názorem se ztotožnil i Krajský soud v Hradci Králové, který dne 4. 5. 2006 odvolání obviněného zamítl. Ten se následně obrátil s dovoláním i k Nejvyššímu soudu.

V dovolání namítal, že zcela nesouhlasí se závěrem soudu prvního stupně, že tím, že se vrhnul poškozenému pod nohy, použil nepřiměřenou sílu, v důsledku čehož bylo jeho jednání posouzeno tak, že naplnilo nedbalostní jednání ve smyslu ustanovení § 5 písm. a) tr. zákona. Dovolatel vyjádřil přesvědčení, že podobné zákroky jsou v kopané velice četné, jde např. o tzv. skluzy, což ostatně uvedli i svědci, zejména rozhodčí zápasu, který potvrdil, že poškozený hráč měl míč u nohou a dělal s ním kličku. Dovolatel poukazuje na výpověď rozhodčího i v tom smyslu, že obviněnému udělil žlutou kartu, a to proto, že poškozený měl míč u sebe a červená karta by byla

⁵⁹ Toto řízení bude rozebráno v další kapitole.

udělena, pokud by poškozený neměl míč u sebe či by k zákroku došlo při přerušení hry; dále dovolatel upozorňuje na vyjádření rozhodčího, že jako příčinu vidí nešikovnost obžalovaného.

Dovolatel vyjádřil i poměrně zajímavý názor, že podle něj je při posuzování obdobných jednání nutno přihlídnout zejména k tomu, zda při jednání šlo o naprosto ojedinělý exces z pravidel sportovní hry či nikoli. Zároveň se domnívá, že v tomto případě o takový exces nešlo. Dle rozhodčího sice došlo k porušení pravidel kopané, avšak nikoli značné intenzity, v důsledku které by obžalovanému zajisté udělil kartu červenou. V průběhu dokazování bylo dle dovolatele mimo jakoukoliv pochybnost prokázáno, že obžalovaný se snažil odehrát míč a pouze v důsledku naprosto nepředvídatelné kličky poškozeného došlo k jeho poranění. Dle názoru obviněného tak nelze hovořit o nedbalostním jednání ve smyslu ustanovení § 5 písm. a) tr. zákona a není tak naplněna subjektivní stránka trestného činu. Dovolatel tvrdí, že pokud se jednalo o porušení pravidel kopané (což ostatně nepopírá), pak se nejednalo o takové porušení pravidel, které by svým provedením nějak mimořádně vybočovalo z rámce běžných fotbalových zákroků v průběhu hry. Za zásadní považuje i samotnou skutečnost, že se jednalo o zákrok v průběhu hry.

Dovolatel rovněž nastínil myšlenku, že v rámci kolektivních sportů lze kromě toho v jistém významu hovořit o určitém svolení poškozených, coby okolnosti vylučující protiprávnost, pochopitelně ovšem pouze k jednáním, která nejsou vedena úmyslem. Každý, kdo nastupuje k utkání např. v kopané, musí podle dovolatele počítat s určitou možností zranění, které ovšem může být i závažné. Pokud by se měla trestně stíhat takováto jednání učiněná v souboji o míč, bylo by zřejmě pro veškeré hráče nastupující k jakémukoliv utkání složité ztotožnit se s rizikem vyplývajícím pro ně z takového následného řízení u trestního soudu.

Zcela jiný byl názor státního zástupce. Ten upozornil na to, že fotbal jako každá jiná hra má svoje pravidla, a tato je třeba dodržovat. V rámci těchto pravidel pak lze hovořit i o určitém konkludentně vyjádřeném svolení hráčů s případným zraněním utrpěným při hře. Odlišná situace však nastává při porušení pravidel hry, přičemž již méně významné je, zda jde o porušení ojediněle se vyskytující či o porušení pravidel,

kterého se hráči dopouštějí často. Státní zástupce dále připomněl, že účelem pravidel hry je nejen stanovit oběma soupeřícím stranám rovné podmínky, ale současně i chránit zdraví hráčů před zákroky, které zpravidla či aspoň občas vedou k jejich zranění. Na dodržení herních pravidel je tedy společenský zájem, jenž obviněný porušil.

K názoru státního zástupce se přiklonil i Nejvyšší soud. Ve svém usnesení rovněž upozornil především na to, že účelem pravidel sportovních her je nejen stanovit soupeřícím stranám rovné podmínky, ale současně i chránit zdraví hráčů před zákroky, které zpravidla či alespoň občas vedou k jejich zranění a že na dodržení herních pravidel je společenský zájem. Z tohoto pohledu je pak zapotřebí přísně individuálně posuzovat vzniklá zranění hráčů nejen v jednotlivých druzích sportu, ale i míru porušení daných pravidel, upravujících to či ono sportovní odvětví. Teprve na základě takového posouzení lze dospět k závěru, zda vzniklé zranění protihráče lze posuzovat ještě v rámci sportovních pravidel, či zda již připadá v úvahu aplikace trestního práva, k čemuž došlo v tomto případě.

Jelikož fotbalová pravidla upravují a regulují chování hráčů na hřišti v rámci hry a po jejím přerušení, definují zakázané způsoby hry a stanoví sankce pro případ jejich porušení, ale nikde neupravují (a podle názoru Nejvyššího soudu ani nemohou upravovat) situaci, kdy v důsledku jejich porušení byla někomu z hráčů způsobena újma na zdraví, Nejvyšší soud pro tyto případy zastává zásadu subsidiarity trestního práva (vedle subsidiarity práva občanského z hlediska případného řešení škody způsobené zraněním) a je toho názoru, že normy trestního práva je namístě uplatnit tam, kde posuzované jednání je zaviněným excesem z příslušných ustanovení sportovních pravidel v tom smyslu, že jde o jednání, které není těmito pravidly dovoleno a není těmito pravidly – pokud jde o způsobený následek na zdraví – sankcionováno. Nejvyšší soud se tedy nestal zastáncem názoru dovolatele, že cokoli se odehrává v rámci sportu, je nutno posuzovat toliko na základě příslušných sportovních pravidel a že ingerence práva i ve formě vyvození trestní odpovědnosti sportovců je vyloučena.

4.1.4.6. Subjektivní stránka trestného činu ublížení na zdraví

S rozhodnutím Nejvyššího soudu, který jeho dovolání odmítl⁶⁰, se ovšem obviněný nesmířil a rozhodl se obrátit i na Ústavní soud. Ve své stížnosti uvedl, že nesouhlasí s tím, že by předmětné jednání bylo možno posoudit jako nedbalostní ve smyslu § 5 písm. a) trestního zákona (dle kterého se o vědomou nedbalost pachatele jedná tehdy, pokud „*věděl, že může způsobem v tomto zákoně uvedeným porušit nebo ohrozit zájem chráněný tímto zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí*“). Z toho, že se vrhnul poškozenému pod nohy, nelze podle něj dovozovat nepřiměřené použití síly. Kromě toho se domnívá, že takové zákroky jsou v kopané na denním pořádku a rozhodčí navíc nikdy neobjasnil, zda mu žlutou kartu udělil po právu. On sám se dle svého mínění nechoval mimo rámec pravidel kopané, a i pokud by tato pravidla porušena byla, pak nikoliv nějakým mimořádným způsobem. Dále je přesvědčen, že předpokladem vzniku jeho trestněprávní odpovědnosti bylo porušení pravidel kopané a to určité intenzity. Soud přitom nemůže bez dalšího vycházet pouze z rozhodnutí např. rozhodčího, nýbrž musí sám velmi podrobně posoudit, zda došlo skutečně k porušení pravidel, jeho intenzitu, oprávněnost závěru rozhodčího atd. To stěžovatel v rozhodnutích obecných soudů ve své věci postrádá a v této souvislosti odkazuje na čl. 39 Listiny základních práv a svobod, dle kterého: „*jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit.*“ Stejně jako v dovolání k Nejvyššímu soudu předložil stěžovatel i úvahu, že v rámci kolektivních sportů lze hovořit o určitém svolení poškozených coby okolnosti vylučující protiprávnost. Každý, kdo nastupuje k utkání v kopané, musí podle něj s určitou možností zranění počítat.

S touto námitkou se Ústavní soud vypořádal konstatováním, že jedinec samotný nemůže rozhodovat o zájmech, jež se týkají nejen jeho, ale i společnosti jako celku, což je nutno aplikovat typicky právě v případě ochrany zdraví a života, na které má společnost zvláštní zájem, a může takovéto hodnoty hájit i proti vůli jejich nositelů. Vzhledem k tomu má Ústavní soud za to, že souhlas poškozeného s účastí na hře

⁶⁰ Viz předchozí podkapitola

nemůže předmětné jednání stěžovatele nijak pokrýt. Co se týče otázky subjektivní stránky spáchaného trestného činu, takové rozhodování patří dle Ústavního soudu plně do kompetence obecných soudů. Rovněž odkaz na čl. 39 Listiny základních práv a svobod považuje v tomto případě Ústavní soud na neopodstatněný. Porušení pravidel fotbalu není z ústavního pohledu nutno vyžadovat jako podmínku trestnosti činu. Je ale zásadně na obecných soudech, jaký význam jim, v rámci svého uvážení v mezích ústavnosti a právních předpisů, přisoudí. K limitům tohoto uvážení lze pak spíše poznamenat, že soudy by se v obdobných případech neměly nechat vmanévrovat do pozice sportovních rozhodčích. Jejich povinností je posuzovat konkrétní okolnosti a zvláštnosti toho kterého případu, což nelze zjednodušovat do otázky, zda při určitém úrazu bylo, či nebylo porušeno nějaké sportovní pravidlo. Ústavní soud proto není přesvědčen, že by bylo povinností Nejvyššího soudu se zabývat posouzením případu z pohledu sportovních norem ještě důkladněji, než jak v (i tak v tomto směru podrobném) odůvodnění svého usnesení učinil. Ústavní stížnost tak byla dne 28. 2. 2008, stejně jako předchozí dovolání obviněného u Nejvyššího soudu, odmítnuta.

4.2. Zahraniční judikatura

Vzhledem k tomu, že česká judikatura zatím řešila pouze případy, kdy došlo v průběhu sportovního klání k porušení sportovních pravidel a soud většinou takové jednání shledal jako porušující generální prevenční klauzuli zakotvenou v § 415 obč. zák., ale dosud nikdy nevymezila podmínky, za kterých není právní odpovědnost sportovce dána, ani se výslovně nevyjádřila k okolnosti, jaký význam má při úvaze o právní odpovědnosti sportovce dodržení sportovních pravidel⁶¹, přiblížím alespoň obecněji také zajímavá (a většinou i významná) rozhodnutí, jež vznikla v oblasti občanskoprávní odpovědnosti za sportovní úrazy v zahraniční soudní praxi v průběhu minulého i začátku tohoto století. Zahraniční judikatura čítá totiž již stovky různých rozhodnutí týkajících se problematiky odpovědnosti sportovce za způsobený úraz a jde ve svých závěrech logicky do mnohem větší hloubky než judikatura česká.

⁶¹ Králík, M., Právní odpovědnost za sportovní úrazy, *Ihned.cz*, 14. 2. 2007

4.2.1. Německá judikatura

Základem německé judikatury v oblasti odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy je rozsudek BGH (Bundesgerichtshof) ze dne 5. 11. 1974, sp. zn. VI ZR 100/73, který byl uveřejněn s následující právní větou: *„Ten, kdo se účastní fotbalu, počítá zásadně se zraněními, kterým se ani při hře v souladu s pravidly nelze vyhnout. Proto předpokladem nároku na náhradu škody vůči protihráči je důkaz toho, že tento se nechoval podle pravidel.“*

Soud shledává fotbal jako hru, při níž dochází k tělesnému kontaktu a která kvůli bojovým elementům této hře vlastním nezřídko vede k nevyhnutelným zraněním při společném souboji o míč. S rizikem vzniku zranění tak musí každý hráč počítat. Stejně jako v podobných judikátech dalších zemí (i v tom českém) je pro vyvinění se škůdce nastolena podmínka dodržení pravidel daného sportu. Zaviněné zranění sportovce, které bylo způsobeno porušením pravidel, naopak zakládá povinnost k náhradě vzniklé škody.⁶²

Na rozdíl od závěrů české platné judikatury, která se vyjádřila stejně jako rozsudek BGH z roku 1974 pouze k otázce vzniku právní odpovědnosti za sportovní úraz způsobený porušením pravidel, řešila německá soudní praxe také situaci, kdy právní odpovědnost sportovce za sportovní úraz nevzniká ani při porušení sportovních pravidel. Například rozsudek LAG Köln ze dne 28. 6. 1984, sp. zn. 10 Sa 59/84 byl uveřejněn s touto právní větou: *„Ne každé porušení pravidla hry sloužící ochraně hráče odůvodňuje výtku nedbalosti; záleží pak na tom, zda chování narušitele leží za hranicí mezi tvrdostí, kterou hra vyžaduje, a nefér jednáním. Zásada, podle níž je v souladu se zásadou dobré víry vyloučen požadavek náhrady škody proti fotbalovému spoluhráči, který způsobil fyzické zranění, neplatí jen při hře narušitele odpovídající pravidlům, ale také při bagatelních porušeních pravidel, která jsou při dění při zápase pro hru typickém právě tak nevyhnutelná, jestliže určení, že by k podobnému poškození s následkem škody stejně tak mohlo dojít u toho, kdo zranění způsobil, je ještě opodstatněné.“*⁶³

62 Králík, M., Civilněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle evropské a světové judikatury 20. a 21. století, Soudní rozhledy, 2006, č. 8, s. 286

63 Králík, M., Civilněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle evropské a světové

Novější rozsudek LG Bielefeld ze dne 8. 1. 2001, sp. zn. 4 O 156/00 pak doplnil německý judikaturní směr v oblasti amerického fotbalu. Byl vyjádřen názor, že: *„míra, která se má přikládat náležitě péči svědomitého a opatrného hráče, se řídí podle charakteru jednotlivého sportu. Americký fotbal je bojový kontaktní sport, při kterém každý hráč počítá s možností zranění tak, že odpovědnostní nároky vznikají jen při hrubém faulu.“* Byl tak stanoven základ pro individuální posuzování každého sportovního odvětví, kdy soud musí brát v úvahu specifika daného sportu.

4.2.2. Rakouská judikatura

Z pohledu českého čtenáře je možná až překvapivé, jak dobře je v oblasti odpovědnosti sportovců propracovaná rovněž judikatura rakouská, jejíž závěry jsou velmi podobné judikatuře německé. Stejně jako rozsudek LAG Köln také Rakušané nepovažují bagatelní porušení sportovních pravidel za vznik právní odpovědnosti sportovce. Rozhodnutí OGH ze dne 24. 9. 1981, sp. zn. 7 Ob 656/81 stanoví, že: *„obvyklá lehká porušení pravidel, která při provozování kontaktního sportu způsobují tělesná zranění, nejsou zpravidla protizákonná a nepředstavují porušení zákona.“* Vychází se ze stanoviska, že zranění protihráče nejsou protizákonná, pokud jsou důsledkem typických, pro daný sport nevyhnutelných, porušení pravidel.

Otázku, co je oním „typickým porušením“ sportovních pravidel, pomohlo vyřešit i rozhodnutí RS U OGH ze dne 22. 9. 1994, sp. zn. 2 Ob 571/94, podle něhož *„protiprávnost jednání, které vede ke zranění při kontaktním sportu, je naopak dána tehdy, když jednání škůdce vybočuje z rámce typických porušení pravidel, kterým opakovaně dochází při souboji o míč.“*

Co rakouská judikatura považuje za běžné, a co naopak za netypické porušení pravidel sportu, ukazují další dva judikáty – z fotbalu a basketbalu.

Zatímco rozhodnutí RS U OGH ze dne 28. 10. 1994, sp. zn. 9 Ob 1604/94 konstatuje, že: *„když fotbalista kopne do protivníka nataženou nohou proto, aby se míč oddělil od protihráče, je to – nezávisle na ohodnocení, že se jedná o porušení pravidel – třeba označit jako něco, co je v povaze kontaktního sportu. Je třeba to založit nejen*

judikatury 20. a 21. století, Soudní rozhledy, 2006, č. 8, s. 287

na jednotlivém případě a na tom, zda existovala možnost hrát míč, ale také na tom, zda ten, kdo ohrožuje, si uvědomil situaci – na rozhodnutí, zda provede, či neprovede ataku, měl jen zlomek sekundy. Nesprávné zhodnocení situace a následné chování je tedy ještě v povaze kontaktního sportu a nezvyšuje riziko, které je s ním spojeno. Zda měl žalující možnost skrze kopnutí se přiblížit k míči, nebo ne, nemělo totiž vliv na velikost ohrožení.“ Tudíž ani porušení sportovního pravidla nemusí zakládat nárok na náhradu škody.

Potom rozhodnutí RS U OGH ze dne 19. 9. 1996, sp. zn. 2 Ob 2255/96y vyslovuje právní názor, že: *„jednání vylučující protiprávnost tu bude jen při běžných lehkých porušeních opatrnosti, při typických lehkých nevyhnutelných porušeních sportovních pravidel, ale nikoli při hrubě nesportovním, zvláště nebezpečném, chování. Porušení, kterého se dopustil žalovaný, jenž oběma rukama strčil zezadu do žalujícího, který právě prováděl výskok, a přitom neměl v úmyslu hrát míč, bylo prvoinstančním soudem posouzeno jako hrubé, v basketbalu – jakožto bezkontaktním sportu – neobvyklé a vyhnutelné porušení pravidel, a tedy jako protiprávní. Ani při zohlednění okolností, že žalovaný byl v okamžiku příhody šestnáctiletým žákem a stalo se to při hodině tělocviku, není namístě posouzení nižší instance zpochybňovat.“*⁶⁴

4.2.3. Francouzská judikatura

Vyspělá a propracovaná francouzská judikatura zaujme především poměrně novým rozhodnutím občanskoprávního senátu kasačního soudu ze dne 13. 1. 2005, č. stížnosti 03-12884. Šlo o případ, kdy byl během přátelského utkání v malé kopané zraněn útočník M. X., jenž se hlavou srazil s míčem, který vykopl M. Y., brankář ze soupeřova družstva. Žalobce argumentoval tím, že ke vzniku občanskoprávního deliktu vedlo jednání, kdy brankář soupeře velmi prudce vyslal míč ve směru hlavy žalobce, který se nacházel poblíž. Bez ohledu na to, že rozhodčí toto jednání nepovažoval za odporující pravidlům hry. K porušení práva vede podle žalobce jednání fotbalisty, který vyrazil míč s nadměrnou prudkostí, čímž vytvořil abnormální riziko.

⁶⁴ Králík, M., Civilněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle evropské a světové judikatury 20. a 21. století, Soudní rozhledy, 2006, č. 8, s. 288-289

Kasační soud byl však jiného názoru a stížnost žalobce neshledal důvodnou. Poukázal na skutečnost, že (podle závěru vycházejících z rozhodnutí odvolacího soudu) se nehoda stala, když na začátku utkání mužstvo, ve kterém hrál M. X., jej vyslalo směrem k protější brance, přičemž tento nutil brankáře M. Y., aby vyšel z pokutového území, aby se zbavil míče odkopem; že, aniž by to M. Y. chtěl, míč zamířil do obličeje M. X., který při marném pokusu krýt se rukama dostal ránu do spánku a zhroutil se; že M. X. uznává, že M. Y. ho nechtěl zranit; že patří k duchu hry, že brankář, stejně jako každý jiný hráč v různých fázích hry, a zejména útočník jako M. X., když se snaží dát branku, používá veškerou svou fyzickou sílu, aby dodal míči co možná největší rychlost; že v těžké pozici, ve které se nacházel, M. Y. musel odehrát míč tak, že ho prudce vykopl předtím, než by se ho M. X. mohl zmocnit nebo se postavit tomuto vykopnutí; že rozhodčí zápasu napsal do zápisu o utkání, že se nehoda stala jako „příhoda ve hře“, tj. při absenci jakéhokoliv prohřešku proti pravidlům nebo duchu hry; že se také nestala kvůli nešikovnosti a že jediným jejím důvodem vzniku je nešťastná náhoda. Na základě těchto skutečností pak kasační soud stanovil závěr, že M. Y. nespáchal žádný delikt, který je příznačný pro porušení pravidel hry, jenž by mohl dát vzniknout jeho odpovědnosti vzhledem k jeho osobnímu jednání.⁶⁵

Soud řešil také velmi zajímavý problém, kdy žalobce namítal, že fotbalista má v době odkopu míče, kdy mu dává jistý směr a odraz, míč ve své moci, a tím se stává také jeho jediným opatrovatelem. Tudíž za tuto věc nese také odpovědnost. Kasační soud se ovšem, stejně jako soud odvolací, přiklonil k názoru, že během kolektivní hry, jakou je fotbal, užívají sice všichni hráči míč, ale nikdo ho individuálně neovládá a ani neřídí. Jednání, které spočívá v úderu do míče, tak nečiní z hráče, který míč drží jen velice krátký okamžik, osobu pověřenou dohledem nad věcí. Tento „společný dohled“ nad míčem ale francouzská judikatura přisuzuje pouze míči fotbalovému, volejbalovému, basketbalovému, ragbyovému a tenisovému. Nevztahuje se již na míček golfový, neboť ten není odehráván okamžitě (bezprostředně) a je po určitou dobu pod dohledem jednoho hráče, který ho odpaluje.⁶⁶

65 Králík, M., Civilněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle evropské a světové judikatury 20. a 21. století, Soudní rozhledy, 2006, č. 8, s. 291

66 Králík, M., Civilněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle evropské a světové judikatury 20. a 21. století, Soudní rozhledy, 2006, č. 8, s. 293

4.2.4. Anglická judikatura

Anglická soudní praxe, založená na precedencích, řeší otázku právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy především v mezích nedbalostního jednání. Případné úmyslné jednání zakládá bez dalšího nárok na náhradu škody. Vzhledem k nutnosti prokázání úmyslu jsou takové žaloby však spíše výjimkou. V oblasti nedbalosti vychází anglická judikatura z povinnosti tzv. přiměřené péče, kterou má jedinec vůči svému bližnímu za všech okolností se zdůrazněním zvláštních sportovních souvislostí.

Průlomový je zejména případ *Condon v Basi*, kdy byl fotbalista uznán odpovědným za zlomení nohy svému protihráči při obranném zákroku. Soud konstatoval, že sportovec je odpovědný pouze za to, aby se vyhnul způsobení zranění svého protivníka tím, že vynaloží přiměřenou péči. Jaký má být rozsah této přiměřené péče, záleží na všech okolnostech případu. Jednou z nich je i skutečnost, že hráč soupeří s jinými hráči, od kterých se jakožto od „*rozumných lidí pohybujících se ve sportu*“ očekává, že vyhodnotí a přijmou rizika zranění vyskytující se při běžném způsobu hry. Z toho důvodu tam, kde hráč překročí běžný způsob hry, je menší pravděpodobnost, že riziko zranění bude takové, aby se očekávalo, že by ho jeho protivníci měli přijmout. Za takových okolností prohřešující se závodník bude s větší pravděpodobností souzen jako odpovědný. Tak tomu bylo i u pana Basiho, který byl soudem shledán odpovědným za zlomení nohy pana Condon. O jeho sražení skluzem bylo rozhodnuto, že dalo vzniknout „*vážně nečisté hře*“ a bylo učiněno bezohledným a nebezpečným způsobem (třebaže bez zlého úmyslu) a zaslouhovalo si vyloučení.⁶⁷

V kontrastu s verdiktem v případě *Condon v Basi* je případ *Elliot v Saunders*. Zde se hráči londýnské Chelsea Paulu Elliotovi nepodařilo prokázat, že při zákroku, jímž mu Dean Saunders z Liverpoolu poškodil křížové vazy, jednal žalovaný s takovým nedostatkem péče, že by tím porušil povinnost vynakládat přiměřenou péči za všech okolností.

⁶⁷ Králík, M., Civilněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle evropské a světové judikatury 20. a 21. století, Soudní rozhledy, 2006, č. 8, s. 290

4.2.5. Polská judikatura

K podobným závěrům, jako česká judikatura v rozsudku R 16/80⁶⁸, došla v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 2. července 1968, sp. zn. 2 CR 216/1968 také judikatura polská. Podle tohoto rozhodnutí je: *„provozování určitých odvětví sportu spojeno s rizikem a existující přísná pravidla hry nebo boje mají za cíl minimalizaci nebezpečí poškození zdraví nebo ztráty života. Čím více je nebezpečná oblast sportu, tím více je nutno dbát na dodržování stanovených sportovních pravidel. Ten, kdo tato pravidla porušuje, dopouští se protiprávního jednání, zakládajícího povinnost k náhradě škody.“*⁶⁹

68 Rozebrán v podkapitole 4.1.3.

69 Králík, M., Právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle současného světového vývoje (komparativní pohled soudobé judikatury a právní doktríny na právní odpovědnost sportovců za úrazy způsobené při výkonu sportovní činnosti), *Justičná revue*, 2006, č. 10, s. 1521

5. Sportovní úrazy – případy z praxe

Možná by se mohlo zdát, že vzhledem k tomu, jak velký prostor bývá v tuzemských i zahraničních médiích dáván různým kauzám, kdy dojde ke zranění sportovce (většinou) v příčinné souvislosti s jednáním sportovce jiného, dalo by se předpokládat, že značné množství těchto případů bude také končit soudním sporem. Leč doposud tomu tak nebylo. Jak dokazuje i dosavadní česká judikatura v oblasti občanskoprávní odpovědnosti sportovce za sportovní úraz,⁷⁰ jen malé procento těchto situací se dostalo až před soud. Důvodů je hned několik.

Jednak je příčinou nedostatečné právní vědomí sportovců i jejich nadřazených ve sportovních klubech. Dalším důležitým faktorem je také jakýsi „zavedený způsob řešení“ těchto sporů, kdy sportovci pod tlakem celé sportovní veřejnosti a patrně i kvůli strachu ze zbytečně velké medializace svého případu ustoupí z cesty blížícího se soudního sporu a vše raději ukončí na úrovni mimosoudního vyrovnání či vzájemné dohody mezi kluby škůdce a postiženého. Opomenout jistě nelze ani pojistné smlouvy sportovců, z nichž se často, zejména na úrovni profesionálního sportu, hradí případná škoda vzniklá sportovním úrazem.

Stále zažité je také vnímání autonomie sportu, kdy postižený vidí jako jediný možný orgán, jenž může škůdce potrestat, disciplinární komisi. Jako „uzavřený celek“ ovšem může oblast sportu vnímat i státní orgán. Například ještě v roce 2001 státní zástupce, jenž řešil případ zranění (a následného ochrnutí) hokejisty Tomáše Zelenky způsobené faulem protihráče, konstatoval, že: „*ve sportu platí odlišná pravidla, a proto nikoho stíhat nebude.*“ Dnes už to (naštěstí) není pravda a zranění sportovci se stále častěji začínají domáhat odškodnění i žalobami u občanskoprávních soudů, případně se rovnou obrací na policii, aby případ vyšetřila a poslala k soudu trestnímu.

⁷⁰ Popsaná v kapitole číslo 4.1.

5.1. Přiznaná náhrada škody

Na jediný případ z fotbalu, který řešil odpovědnost hráče za úraz způsobený jinému a v rámci trestního řízení se dostal až k Nejvyššímu soudu⁷¹, navázalo rovněž řízení u civilního soudu, kde poškozený (žalobce) žádal po žalovaném zaplacení částky v úhrnné výši 127 450 Kč. Žalobce ve svém návrhu uvedl, že dne 12. 4. 2003 došlo při fotbalovém utkání k jeho zranění – tříštivé zlomenině vnějšího kotníku, vymknutí v hlezenním kloubu, úplnému přetržení deltového vazů vnitřního kotníku a poranění hlubokého lýtkového svalu levé dolní končetiny. Zranění mu z nedbalosti způsobil žalovaný, který při souboji o míč v rozporu s pravidly fotbalu použil nepřiměřené síly. Zároveň žalobce upozornil, že za toto jednání byl žalovaný Okresním soudem v Hradci Králové uznán vinným z trestného činu ublížení na zdraví. Tento rozsudek následně potvrdil i krajský soud a rovněž Nejvyšší soud dovolání žalovaného odmítl.

Žalobce tak v rámci občanskoprávního řízení u Okresního soudu v Hradci Králové požadoval po žalovaném zaplacení částky ve výši 85 050 Kč (bolestné), 42 000 Kč (ztížení společenského uplatnění) a 400 Kč (vyhotovení lékařských posudků). Žalovaný se žalobou nesouhlasil. Nerozporoval sice skutkový stav popsaný žalobcem, ale namítal, že neměl v úmyslu způsobit mu zranění.

Dle názoru soudu byla ovšem žaloba částečně důvodná. Soud upozornil na ustanovení § 415 obč. zák., že každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí a na ustanovení § 420 odst. 1 obč. zák., podle nějž každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti. Dále zmínil i § 444 obč. zák., podle kterého se při škodě na zdraví jednorázově odškodňují bolesti poškozeného a ztížení společenského uplatnění. V posuzovaném případě žalovaný porušil právní povinnost stanovenou v ustanovení § 415 obč. zák. právě tím, že při fotbalovém utkání dne 12. 4. 2003 při souboji o míč použil v rozporu s fotbalovými pravidly nepřiměřené síly, čímž došlo k výše popsanému zranění žalobce. Mezi porušením právní povinnosti a vzniklou škodou na zdraví shledal soud vztah příčiny a následku, případ proto uzavřel tak, že žalovaný podle § 420 odst. 1 obč. zák. za škodu na zdraví odpovídá. Žalovaný v průběhu řízení ani neprokázal, že by

⁷¹ Více v podkapitolách 4.1.4.5. a 4.1.4.6.

škoda na zdraví byla částečně způsobena i spoluzaviněním poškozeného, a protože soud přihlédl i k tomu, že žalovaný měl již několik let vědomost o nároku žalobce na náhradu škody (soud se konal až 19. 3. 2008), stanovil mu dlužnou částku uhradit ve lhůtě tří dnů. Z částky 127 050 Kč (náhrada škody za bolestné a ztížení společenského uplatnění) navíc vyměřil soud i příslušné úroky z prodlení.

Podobně jako Okresní soud v Hradci Králové postupoval i Okresní soud v Olomouci, který v roce 2009 řešil pod sp. zn. 1 T 97/2009 rovněž zranění fotbalisty, ke kterému došlo během zápasu na amatérské úrovni. Kromě toho, že byl žalovaný za to, že svého soupeře zasáhl kopačkou po odehrání míče do lýtka tzv. stojné nohy, čímž mu způsobil dvojnásobnou otevřenou zlomeninu holenní kosti, shledán vinným ze spáchání trestného činu ublížení na zdraví z nedbalosti, za což mu soud vyměřil podmíněčný trest odnětí svobody, musel poškozenému rovněž uhradit náhradu škody. Ta byla na základě znaleckého posudku vyčíslena na 59 562 Kč (bolestné + ztížení společenského uplatnění), dalších 68 562 Kč musel žalovaný uhradit pojišťovně poškozeného.⁷²

K dalšímu případu ošklivého zranění, který s největší pravděpodobností skončí až u (trestního) soudu, došlo i 8. 4. 2012 v zápase krajského přeboru mužů v Ústí na Přerovsku. Jeden z hostujících obránců zde během fotbalového zápasu svým nešetrným zákrokem, kterým hrubě porušil pravidla hry (obdržel červenou kartu a byl vyloučen), způsobil útočnickovi domácích otevřenou zlomeninu bérce. Zranění si podle předběžných odhadů vyžádá čtyřměsíční léčení a případem se na popud jednoho z přítomných diváků zabývá i policie, která prověřuje, zda nedošlo ke spáchání trestného činu. Poškozený pak bude pravděpodobně žádat náhradu škody.

5.2. Role fotbalového rozhodčího

O tom, jak je ve fotbale (a při následném právním posuzování odpovědnosti

⁷² Za faul má fotbalista zaplatit 130 tisíc. Teď prosí o pomoc veřejnost, iDnes.cz, 22. 4. 2010

hráče za zranění u soudu) důležitá role rozhodčího, svědčí nedávný případ z nižší fotbalové soutěže hrané ve Vrbně pod Pradědem. Zatímco soud první instance uznal obžalovaného hráče vinným z trestného činu ublížení na zdraví, odvolací soud naopak konstatoval, že ve smyslu pravidel fotbalu dospěl k závěru, že v jednání obžalovaného naplnění skutkové podstaty tohoto trestného činu nespatřuje, a tudíž jej obžaloby zprostil.

V průběhu fotbalového zápasu okresního přeboru mužů, konaném dne 15. 8. 2009 mezi domácím družstvem Vrbna pod Pradědem a týmem z Třemešné, došlo k situaci, kdy se útočník hostujícího mužstva střetl v osobním souboji s brankářem domácích. Okresní soud v Bruntále posoudil jednání útočníka, který „*v malém pokutovém území bezdůvodně ve skluzu nataženou nohou zasáhl levou nohu ležícího brankáře, čímž se stalo, že ten při tomto zákroku utrpěl zranění ve formě dislokované zlomeniny levého bérce*“, jako těžko újmu na zdraví způsobenou jinému z nedbalosti, a tudíž obžalovaného uznal vinným ze spáchání tohoto trestného činu a uložil mu podmíněný trest. Kromě toho byl dle odsuzujícího rozsudku povinen také zaplatit poškozeným náhradu škody – brankáři domácího družstva v částce 18 953 Kč, zdravotní pojišťovně pak 73 853 Kč.

V odůvodnění svého rozsudku okresní soud popsal inkriminovanou situaci tak, že útočník Třemešné vystřelil na branku Vrbna pod Pradědem, přičemž jeho brankář se snažil míč zachytit. Přitom udělal několik kroků, aby se dostal do směru dráhy, kterým se pohyboval míč. Následně si brankář lehl do předpokládané dráhy, po které se míč pohyboval, zatímco obžalovaný útočník běžel za míčem ve snaze usměrnit jeho dráhu. V malém pokutovém území se brankáři soupeřícího družstva přiblížil natolik, že, aniž by se snažil zabránit střetu, zasáhl ve skluzu svojí nataženou nohou levou nohu brankáře a způsobil mu dislokovanou zlomeninu bérce. Tento skutkový děj si okresní soud ověřil u několika svědků (šlo ovšem pouze o spoluhráče či příznivce domácího brankáře), z protokolu o ohledání místa činu, fotodokumentace a zejména ze zápisu o utkání, který vyhotovuje rozhodčí, a podepisují kapitáni obou mužstev. Naopak spoluhráči obžalovaného ve svých svědeckých výpovědích tvrdili, že z jejich pohledu se o faul (a tedy porušení fotbalových pravidel) rozhodně nejednalo. Klíčovým svědkem události se

tak stal rozhodčí tohoto utkání. Přestože v zápise o utkání, který měl soud k dispozici, jasně uvedl, že ke zranění domácího brankáře došlo v souboji o míč v pokutovém území, který trestal jako faul hostujícího hráče a udělil mu za něj žlutou kartu, u soudu vypovídal tak, že z jeho pohledu o faul nešlo. Udělení žluté karty vysvětlil tak, že ji obžalovaný dostal až následně, kdy po odpískání nerespektoval přerušení hry. Pokud je v zápise o zápase uvedeno něco jiného, bylo to proto, že trenérovi domácího mužstva schválně sdělil, že obžalovaný dostal žlutou kartu za faul, aby uklidnil vyhrocenou situaci na hřišti a u přihlízejícího obecnstva.

Vzhledem k tomu, že se výpověď rozhodčího se zápisem o utkání neshodovala, a ten jej s odstupem času již interpretoval jiným způsobem, vyhodnotil ji soud jako ne zcela věrohodnou. Stejně tak i motiv, který uváděl a jímž se řídil při vyhotovení zápisu o zápase. Spolu s výpověďmi několika dalších svědků, které byly v souladu s obsahem tohoto zápisu, vyvodil soud, že ze strany obžalovaného šlo o jednání, které vykazovalo znaky faulu, přičemž obžalovaný měl možnost střetu zabránit, avšak neučinil nic proto, aby mu zabránil a byl si tedy vědom toho, že pokud mezi ním a brankářem ke kontaktu dojde, může dojít k případnému zranění. Na základě těchto zjištěných skutečností tak Okresní soud v Bruntále odsoudil dne 14. 9. 2010 obžalovaného útočníka k podmíněnému trestu za spáchaný trestný čin ublížení na zdraví a vyměřil mu rovněž povinnost uhradit škodu poškozenému brankáři a zdravotní pojišťovně.

Proti tomuto rozsudku podal obžalovaný odvolání ke Krajskému soudu v Ostravě. V jeho odůvodnění namítal především to, že okresní soud vyhodnotil provedené důkazy jednoznačně v jeho neprospěch, když sice v odůvodnění svého rozsudku uvedl výpovědi všech svědků, ale při uznání viny vycházel pouze z výpovědi spoluhráčů poškozeného a vůbec nepřihlížel k výpovědím jeho spoluhráčů, kteří popisovali souboj o míč jako naprosto regulérní. Důrazně upozornil také na svědeckou výpověď rozhodčího tohoto zápasu, který podle jeho názoru jednoznačně uvedl, že souboj viděl na vzdálenost cca 10 m a tento vyhodnotil jako souboj v souladu s fotbalovými pravidly. Teprve za chování obžalovaného po odpískání hry napomenul obžalovaného žlutou kartou za nevhodné chování, nikoliv však za jeho souboj s brankářem, neboť ten rozhodčí jako faul neposoudil.

Krajský soud doplnil dokazování zejména o výklad pravidel fotbalu, když dovedl, že pro posouzení jednání obžalovaného mají určitý význam. Z těchto pravidel upozornil soud na pasáž týkající se práv a povinností rozhodčího, ze které vyplývá, že posoudit nespportovní chování či zakázanou hru⁷³ může v rámci fotbalového zápasu toliko hlavní rozhodčí, který musí okamžitě vyhodnotit vzniklou situaci a tuto v souladu s fotbalovými pravidly řešit. V daném konkrétním případě hlavní rozhodčí dle názoru soudu vyhodnotil situaci jako souboj o míč v souladu s pravidly fotbalu, kdy je třeba uvést, že v podstatě ve skluzu se nohama snažil zasáhnout míč i poškozený brankář a rozhodčí uvedl, že ani tento zákrok nebyl zcela v souladu s pravidly, neboť jím poškozený ohrožoval nejen zdraví vlastní, ale i ostatních spoluhráčů a protihráčů. V odůvodnění svého rozsudku upozornil odvolací soud i na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 1355/2006⁷⁴, kde Nejvyšší soud v rámci dovolacího řízení řešil obdobný případ, avšak tam šlo o situaci, kdy hráč měl v držení a disponoval míčem, jeho protihráč se míč zezadu snažil získat, přičemž při podražení poškozeného použil zbytečně velké síly k získání míče a zasažením nohy protihráče tomuto způsobil zranění. V tomto případě ovšem dle krajského soudu šlo o situaci zcela jinou, kdy se jak obžalovaný, tak poškozený snažili v rámci hry získat míč, který byl jednoznačně mimo dosah brankáře a před kritickou situací byl dokonce v dispozici obžalovaného. Nelze tak dovést, že by se obžalovaný snažil nespportovním chováním získat míč, který již měl v dispozici poškozený brankář.

V závěru odůvodnění rozsudku, kterým obžalovaného zprostil obžaloby Okresního státního zastupitelství v Bruntále a zrušil předchozí rozsudek okresního soudu v plném rozsahu, krajský soud uvedl, že fotbal patří mezi sporty kontaktní, kdy dochází ke kontaktu mezi hráči a protihráči, přičemž je třeba, aby soupeři k sobě přistupovali v rámci boje s respektem, respektovali pravidla fotbalu tak, aby nedocházelo k jejich zranění. Na druhé straně však zejména fotbal přináší mužné souboje, nasazení, tvrdost a sílu, kdy nelze vyloučit, že i při respektování pravidel fotbalu může dojít ke zranění hráče.

73 Více k tomuto pravidlu v podkapitole 3.2.1.

74 K tomu více v podkapitole 4.1.4.5.

5.3. Profesionální fotbal

Patrně vůbec nejznámějších případem, kdy došlo ve fotbale ke zranění protihráče, je aféra Keane v Haaland. Fotbalista Manchesteru United Roy Keane se ve své autobiografii sepsané v roce 2002 dokonce (snad jako jediný v celé historii kopané) přiznal, že v zápase s Manchesterem City záměrně fauloval protihráče Alfa Ingeho Hallanda s úmyslem způsobit mu zranění. Ve své životopisné knize uvedl toto: *„Musel jsem na Alfieho (Haalanda) čekat skoro 180 minut, tři roky, pokud se na to budete dívat takhle. Ted' byl u míče daleko od lajny. A tak jsem ho trefil! Ani jsem nečekal, že mi rozhodčí ukáže červenou kartu, jen jsem se otočil a šel do šatny.“*⁷⁵ Disciplinární komise anglické fotbalové asociace potrestala nakonec Keana za dva prohřešky. Prvním byl fakt, že kapitán Manchesteru United se doznal k tomu, že byl motivován k nepatřičně tvrdé odplatě, druhým pak osobní zisk z toho, že o incidentu napsal. Keane dostal zákaz startu v pěti zápasech a pokutu 150 tisíc liber. Trest na tři zápasy a pokutu pět tisíc dostal už v roce 2001, hned po inkriminovaném faulu. U civilního soudu však Haaland se svým nárokem překvapivě nepochodil.

K soudu se nedostaly ani další sporné případy z anglické Premier League. V Česku hodně sledovaný střet Stephena Hunta z Readingu, jenž prokopl lebku brankáři Chelsea Petru Čechovi, ani hrozivý zákrok Martina Taylora z Birminghamu, který svým skluzem téměř amputoval nohu útočníkovi Arsenalu Eduardovi. Jestliže u těchto dvou případů by z hlediska české judikatury patrně bylo možné domáhat se minimálně náhrady vzniklé škody na zdraví, u soudu by těžko uspěl útočník Slavie Praha Riste Naumov, jenž před pár lety utrpěl ošklivou zlomeninu bérce po zákroku teplického obránce Martina Kleina. Ten ovšem při obranném zákroku zcela prokazatelně zahrál nejdříve míč, čímž dodržel pravidla fotbalu – tedy počínal si v mezích ustanovení § 415 obč. zák.

Celkově je možné konstatovat, že na úrovni profesionálního fotbalu (a sportu obecně), bude vzhledem k vysokým pojistkám hráčů k soudním sporům ohledně náhrady škody vzniklé úrazem způsobeným protihráčem patrně i v budoucnosti

⁷⁵ James, M., The Trouble with Roy Keane, Entertainment and Sports Law Journal (ESLJ), 2003

docházet pouze minimálně. Četnost případů z posledních let ovšem napovídá, že zcela jiná by mohla být situace na úrovni amatérské, kde už několik poškozených fotbalistů s náhradou škody u soudu uspělo. Dá se předpokládat, že jakmile se ještě více zvýší právní vědomí sportovců, ale i celé společnosti, budou se poškození sportovci i sportovní funkcionáři mnohem častěji snažit dosáhnout odškodnění za svá zranění cestou žalob u občanskoprávních soudů.

Je ale patrné, že u soudu by neměl končit každý faul končící zraněním. Mělo by jít pouze o zákroky, které očividně míří proti pravidlům daného sportu, stejně jako je tomu podle ustálené judikatury v zahraničí. Podřídit by se, dle mého názoru, měly tomuto trendu také sportovní svazy a asociace. Měly by se snažit co nejvíce zdokonalit pravidla svého sportu a v disciplinárních řádech upravit sankce tak, aby se sportovec například mohl dovolávat odškodnění přímo prostřednictvím disciplinárního (či arbitrážního) řízení, ke kterému by pak soudní orgán případně přihlížel jako k jedné z klíčových okolností pro své vlastní rozhodnutí v otázce právní odpovědnosti sportovce za vzniklý sportovní úraz a náhradě škody.

6. Odpovědnost pořadatele utkání a diváka

Odpovědnost hráče za úraz způsobený při utkání soupeři je pouze jedním (byť nejčastěji řešeným) z aspektů občanskoprávní odpovědnosti ve sportu. Sportovec samozřejmě může odpovídat také za škodu divákovi, kterému bez jeho (spolu)zavinění v průběhu zápasu ublížil. Tato odpovědnost jde navíc často přímo na vrub pořadatele daného utkání, který měl v rámci své prevenční povinnosti bezpečnost diváků zajistit.

Tahle situace může mít ovšem i zcela opačnou podobu, a to například v případě odpovědnosti diváka za škodu, kterou způsobil na vybavení stadionu. Stejně tak může být divák svým jednáním zodpovědným i za škodu, již utrpěl klub v rámci pokuty uložené od sportovního svazu, jehož je členem. Vzhledem k tomu, že v České republice se zatím podobný případ v rámci soudního řízení neřešil, lze jako příklad uvést rozsudek Vrchního zemského soudu v Rostocku⁷⁶, který v roce 2006 rozhodl o tom, že divák, jenž narušil průběh fotbalového zápasu, je zodpovědný za peněžní pokutu, kterou postiženému klubu uložil zdejší fotbalový svaz. Německý soud rozhodl, že klub potrestaný za excesy diváků disciplinární komisí může od těchto diváků požadovat náhradu zaplacené pokuty v plném rozsahu.

Stejně tak může dojít i k případům, kdy nastupuje odpovědnost pořadatele při náhradě škody u samotného sportovce, o čemž svědčí například judikát prvorepublikového Nejvyššího soudu, který bude rozebrán v sedmé kapitole.

6.1. Odpovědnost pořadatele

Hned v samém úvodu této problematiky je třeba upozornit na to, že české „fotbalověprávní“ prostředí (bohužel) zatím nedospělo do fáze, kdy by pořadatelé sportovních událostí byla automaticky přijímána jejich primární odpovědnost za bezpečnost na sportovištích. Řada pořadatelů si dokonce jakoukoliv vlastní odpovědnost za škodu, vzniklou ať už na zdraví či majetku přítomných diváků, vůbec

⁷⁶ Sp. zn. 3 U 106/05 ze dne 28. 4. 2006

nechce připustit. I když se v poslední době podnikly jisté kroky k přiblížení se vyspělejší fotbalové kultuře např. v Německu⁷⁷, přesvědčit a přinutit pořadatele sportovních akcí, aby pochopili, že veškerá preventivní opatření předcházející škodám jsou už dílem jejich odpovědnosti, se stále zcela nedaří.

Pořadatelé zápasů a majitelé fotbalových klubů sice bědují, že v České republice chybí speciální zákon o sportu, který by podobně jako v Německu, ale i na Slovensku či v Polsku, upravoval problémy spojené s výtržnostmi diváků a odpovědností za spáchané škody v této oblasti, aktuálnějším problémem však je řádné uplatňování platných a účinných zákonných ustanovení a ostatních norem, které tuto oblast upravují. A to nejen ze strany samotných pořadatelů, ale také z hlediska práva trestního.

6.1.1. Práva a povinnosti pořadatele

Vzhledem k tomu, že dle § 415 obč. zák. je každý z nás povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, majetku, přírodě ani životním prostředí, vztahuje se tato povinnost i na pořadatele fotbalového zápasu, na který z pohledu občanského práva nahlížíme jako na soukromou akci (byť s prvky jakéhosi veřejného zájmu). Zároveň i každé takové sportoviště, na němž se fotbalový zápas hraje, může být provozováno jen k tomu účelu, pro který bylo příslušným stavebním úřadem kolaudováno. Ve smyslu příslušného ustanovení zákona o podpoře sportu⁷⁸ musí být každý takový sportovní areál na viditelném místě navíc opatřen tzv. návštěvním řádem, který vydává majitel či provozovatel tohoto zařízení. Kromě toho se nesmí opomenout ani hygienická pravidla pro organizované soustředování osob nebo pro provoz hřišť.⁷⁹ Většina sportovišť navíc naplňuje také definici tzv. veřejného shromaždiště osob (200 osob a více), a proto musí být na více viditelných místech opatřena návěstími pro tísňová volání na policii, hasiče, zdravotnickou a havarijní službu.

Každé fotbalové utkání, které se pak na takovém sportovišti (stadionu) koná, je pak třeba považovat za organizovanou kulturní akci. Vzhledem k tomu, že v České

⁷⁷ Klíčovým počinem bylo zejména „stažení“ policie přímo z fotbalových stadionů a přenesení primární odpovědnosti na pořadatele akce a majitele stadionu v rámci nového zákona o Policii ČR č. 273/2008 Sb., a na něj navazující novely zákona o podpoře sportu č. 278/2008 Sb.

⁷⁸ § 7a zák. č. 115/2001 Sb.

⁷⁹ Zák. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, a příslušné prováděcí vyhlášky

republiky neexistuje žádná zákonná úprava, která by takovou akci detailně regulovala,⁸⁰ stanovuje konkrétní pravidla pro konání fotbalového zápasu FA ČR. Klíčovým předpisem je tak Soutěžní řád fotbalu, který dle svého úvodního ustanovení stanoví základní podmínky organizace fotbalových soutěží pořádaných v rámci Fotbalové asociace České republiky a vztahuje se na všechny jejich účastníky (hráče, družstva, kluby, jejich funkcionáře, rozhodčí, delegáty a další činovníky, vykonávající při soutěžích příslušné funkce a činnosti) a na řídicí orgány těchto soutěží. Členské kluby FA ČR pak odpovídají za porušení řádů a předpisů svými členy, hráči, činovníky a dalšími osobami, které pověřily vykonáváním funkcí nebo činností v soutěžích a při jednotlivých utkáních.

V tomto řádu lze nalézt i definici pořadatele utkání,⁸¹ jímž je klub, který podle rozlosování řídicího orgánu soutěže musí sehrát utkání na hřišti, jež v přihlášce do soutěže označil jako vlastní hřiště. Pořadatelský klub je povinen při utkání a v souvislosti s ním zajistit bezpečnost hráčů, rozhodčích, delegovaných orgánů, jakož i pořádek v prostoru stadionu, a dostát dalším povinnostem, mezi které patří například povinnost neumožnit přístup do prostoru stadionu osobám podnapilým, ozbrojeným či vnášejícím nebezpečné předměty, zajistit zákaz vstupu do ohraničeného prostoru hřiště, v potřebném počtu zajistit pořadatelský sbor atd. Výslovně je také stanoveno, že pořadatelský klub odpovídá za to, že na hřiště nebudou vhažovány žádné předměty a že v hledišti nebude docházet k výtržnostem, rvačkám či k verbálním projevům hanobícím příslušnost k rase, národu, etniku či k jiným projevům porušování občanského soužití. Orgánem pořadatelského klubu, jenž je spolu s klubem za plnění těchto povinností odpovědný, je hlavní pořadatel. Ten je zároveň povinen učinit veškerá opatření ke zjištění totožnosti pachatelů, kteří porušili zákony a omezení stanovená Soutěžním řádem fotbalu, a nahlásit je řídicímu orgánu soutěže.

Za nesplnění nebo porušení výše uvedených povinností pak nese pořadatelský klub odpovědnost. Kromě řízení u disciplinární komise, která může klubu uložit sankci ve formě napomenutí, peněžité pokuty, odpočtu bodů či uzavření stadionu, zde (za mírnější provinění) dochází také k přímému udělení pořádkové pokuty ze strany

80 Zákon o podpoře sportu stanoví jen základní povinnosti pořadatele.

81 Soutěžní řád fotbalu FA ČR v platném znění, článek 19 a násl.

řídícího orgánu soutěže, případně i kontumaci utkání (za závažnější provinění).

Kromě pravidel stanovených v normách vydávaných FA ČR si pak každý fotbalový klub stanoví ještě „nadstavbová“ pravidla vlastní, převážně ve formě zmiňovaných návštěvních a provozních řádů stadionů. Ty vymezují nejen soubor oprávnění, které může pořadatel využít vůči všem návštěvníkům sportovní akce, ale především stanoví jasné mantinely chování, v jakých se mohou tyto fyzické osoby pohybovat. Zároveň jsou v návštěvních řádech vymezeny i sankce za porušení těchto pravidel.⁸²

S podmínkami stanovenými v návštěvním řádu souhlasí návštěvník už samotným zakoupením vstupenky na dané utkání a po vstupu do areálu stadionu je pak těmito podmínkami a celým obsahem návštěvního řádu i vázán.

6.1.2. Zákonná úprava

Pomineme-li obecné ustanovení § 7a v zákoně o podpoře sportu (č. 115/2001 Sb.) upravující, že: *„vlastníci a provozovatelé sportovních zařízení jsou povinni, je-li to nezbytné pro bezpečnost osob a majetku ve sportovním zařízení, přijmout potřebná opatření k zajištění pořádku v průběhu sportovního podniku a vydat a zveřejnit návštěvní řád“*, neexistuje v České republice žádná zákonná norma, která by upravovala práva a povinnosti pořadatelů sportovních utkání, potažmo problematiku diváckého násilí na stadionech. Jinak je tomu například v Německu, Itálii, Polsku, ale také třeba na Slovensku.

Vzhledem k tomu, že bezpečnost diváků, sportovců i dalších zúčastněných osob byla a je aktuální otázkou i na mezinárodní úrovni, byla už v roce 1985 přijata v rámci Rady Evropy Evropská úmluva k diváckému násilí a nevhodnému chování při sportovních utkáních, zvláště při fotbalových zápasech, ke které Česká republika přistoupila v roce 1995. Touto problematikou se několikrát zabývala i Evropská unie, ať už v rámci Bílé knihy o sportu, v několika rezolucích Rady a zejména v rozhodnutí Rady č. 2002/348/SVV (novelizovaného rozhodnutím 2007/412/SVV) o bezpečnosti v souvislosti s fotbalovými zápasy mezinárodního rozměru.

⁸² O návštěvních řádech více v podkapitole 3.3.

Na rozdíl od České republiky, kde speciální zákon o sportu neexistuje, je o krok dále v úpravě této problematiky sousední Slovensko. Zde byl 5. 11. 2008 přijat zákon č. 479/2008 Z.z., o organizování veřejných telovýchovných podujatí, športových podujatí a turistických podujatí. Slovenský zákon zejména podrobně upravuje právě povinnosti pořadatele (organizátora) sportovního utkání, kterým může být právnická i fyzická osoba. Tento organizátor je povinen záměr pořádat sportovní utkání písemně oznámit obci, v jejímž obvodu se má akce uskutečnit, a to nejméně sedm dní před jeho konáním. Pokud navíc jde o mezinárodní akci nebo nejvyšší celostátní soutěž dospělých, zejména ve fotbale či v hokeji, je povinen uvést na vstupence (případně na informačním letáku) veškeré povinnosti návštěvníků akce, veškeré zákazy a situační plánek stadionu.

Kromě toho organizátor sportovního utkání vypracuje také organizační řády a opatření na zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví. Zabezpečí také jejich zveřejnění. Dále je organizátor povinen dodržovat spoustu dalších v zákoně uvedených povinností, mezi které patří například zabezpečení dodržení zákazu prodeje, podávání a požívání alkoholických nápojů, řádné oddělení skupin příznivců soupeřících družstev, zřízení pořadatelské služby (kam může být zařazena jen fyzická osoba starší 18 let, která absolvovala speciální přípravu) atd.

Slovenský zákon upravuje rovněž povinnosti účastníků sportovní akce, kteří musí dodržovat pokyny organizátora a pořadatelské služby, zdržet se požívání alkoholických nápojů, drog a jiných omamných látek, strpět úkony organizátora a pořadatelské služby a po skončení akce se pokojně rozejít. Kromě toho se návštěvníkům akce zakazuje také vnášet na stadion střelné zbraně a pyrotechniku nebo mít zakrytou tvář způsobem znemožňujícím identifikaci.

V zákoně nechybí ani úprava technických požadavků pro zajištění bezpečnosti účastníků sportovního utkání. Je stanoveno, že stadiony s větší kapacitou diváků musí být rozdělené na sektory tak, aby v průběhu utkání nebyl možný pohyb diváků mezi těmito sektory. V určitých případech nejsou povolena žádná místa na stání. Dále zákon

předpokládal i zavedení kamerových systémů, kde podrobnosti upravila příslušná vyhláška ministerstva vnitra. Dle tohoto prováděcího předpisu museli všichni organizátoři od 1. 4. 2009 zavést v případě fotbalových střetnutí nejvyšší celostátní soutěže (Corgoň liga) na stadionech s kapacitou nad 2000 diváků funkční kamerový systém. Stejná povinnost dopadla i na kluby hokejové extraligy a také na organizátora jakékoli sportovní, tělovýchovné či turistické akce, která byla samotným organizátorem, obcí nebo policií označena jako riziková. V rámci ochrany soukromí fyzických osob ovšem musí být kamerový systém nastaven tak, aby nezasahoval do soukromí fyzických osob, které účastníky akce nejsou. Proto musí organizátor monitorované prostory zřetelně označit jako „monitorované“ a získaný záznam z kamerového systému použit jen pro účely trestního či přestupkového řízení. Pokud není záznam nikterak využit, musí jej organizátor akce nejpozději do sedmi dnů zlikvidovat.

6.1.3. Dohoda s Policií ČR

Česká legislativa zatím (bohužel) nedospěla do fáze, kdy by práva a povinnosti pořadatelů i diváků sportovních utkání byla alespoň v obecné rovině upravena zákonnou normou. Vzhledem k tomu, že na základě nového zákona o policii (č. 273/2008 Sb.) nejsou příslušníci policie od roku 2009 již přítomni přímo v hledištích stadionů a z ničeho nic nebylo patrně možné ani přenést celou odpovědnost za konání akce na samotné pořadatele, vznikl v České republice jakýsi „kočkopes“, kterým je Dohoda mezi Českomoravským fotbalovým svazem (dnes FA ČR) a Policií České republiky uzavřená dne 16. 2. 2009 tehdejším předsedou fotbalového svazu Pavlem Mokrým a policejním prezidentem Oldřichem Martinů.

Předmětem této dohody je: *„vymezení některých zásad a forem činnosti a spolupráce při konání mezinárodních fotbalových utkání a utkání v rámci svazu. Upraveny jsou zejména spolupráce mezi policií a svazem, požadavky na stavebně-technické vybavení stadionů první a druhé fotbalové ligy.“* Vlastník sportovního zařízení má podle dohody povinnost dát hlavnímu rozhodčímu podnět k přerušení zápasu, pokud dojde k závažnému porušení návštěvního řádu stadionu a bezpečnost osob nebo majetku je závažným způsobem ohrožena, a ani přes veškerá opatření učiněná hlavním

pořadatelem zápasu nedojde k obnovení pokojného stavu.⁸³

Ač se fotbalový svaz v rámci této dohody zavázal už od 1. 7. 2009 k zajištění spousty povinností, mezi které patří například vybudování řídicí místnosti s odpovídajícím výhledem na divácké sektory stadionu pro štáb bezpečnostního pracovníka klubu, instalace kamerových systémů umožňujících záznam všech incidentů a určení jejich původců či dostatečný počet turniketů pro plynulou kontrolu diváků, spousta těchto opatření ve skutečnosti dodnes splněna nebyla.

Co naopak v podstatě funguje, jsou zásady spolupráce pořadatelské služby na stadionu s policií. Většina odpovědnosti za řádný průběh utkání sice od začátku roku 2009 už leží na bedrech pořadatele utkání, při zápasech, které byly vyhodnoceny jako rizikové, se ale dle dohody předpokládá při ochraně veřejného pořádku, ochraně zdraví a majetku užší forma spolupráce policie a pořadatelské služby. Ta má být konkretizována pomocí místních ujednání.⁸⁴

Vzor takového místního ujednání tvoří přílohu Dohody mezi ČMFS (FA ČR) a Policií ČR a na jeho sestavení spolupracuje fotbalový klub, delegát fotbalového svazu, zástupce policie a zástupce obce. Rizikové zápasy se dělí do skupin A, B, C, a to podle následujícího schématu:

- A. zápas tzv. „mírně rizikový“, jedná se o utkání, ve kterém se neočekávají výtržnosti, zohledněna budiž fanouškovská základna s počtem rizikových fanoušků. Tyto zápasy v zásadě nevyžadují výraznou podporu ze strany Policie ČR,
- B. zápas tzv. „středně rizikový“, jedná se o utkání dvou týmů, jejichž fanouškovská základna obsahuje několik rizikových jedinců, a zejména se jedná o taková utkání, kdy na jedné straně stojí nekonfliktní zástupci jednoho týmu, proti fanouškům se značně horším renomé. V těchto utkáních je vyžadována větší pozornost a prevence ze strany jak pořadatelských služeb, tak Policie ČR. Lze očekávat konflikty spojené

83 Dohoda mezi ČMFS (FA ČR) a Policií ČR ze dne 16. 2. 2009, čl. 2

84 Dohoda mezi ČMFS (FA ČR) a Policií ČR ze dne 16. 2. 2009, čl. 4

s porušováním zejména občanskoprávních a správně právních norem,

C. zápas tzv. „vysoce rizikový“, je zejména utkání dvou týmů s problematickými fanoušky. Takováto střetnutí „odvěkých rivalů“ fotbalu, vyžadují náležitou přípravu. Hrozba nebezpečí střetu tvrdého jádra fanoušků obou týmů, která čítají stovky členů, je zde nevyhnutelná, a tudíž je vždy vyžadována přítomnost policejních složek v dostatečné kvantitě.⁸⁵

V rámci místních ujednání je určen předpokládaný celkový počet fanoušků obou týmů a z tohoto množství jsou také vyčleněni potenciální fanoušci rizikovní. Uvažuje se také o způsobu jejich dopravy na stadion. Dále je stanoven počet nasazených členů pořadatelské služby i počet příslušníků policie a jejich rozmístění. Po skončení utkání je pak účinnost sestaveného místního ujednání vyhodnocena. Na základě závěrů, kde se sleduje například počet případů porušení návštěvního řádu stadionu, počet vyvedených diváků či počet zajištěných osob podezřelých ze spáchání přestupku nebo trestného činu, jsou pak přijímána společná opatření k dalším fotbalovým utkáním.

Jednotlivé kluby první a druhé fotbalové ligy jsou povinny řídit se Základními pravidly pro zabránění nevhodných projevů chování fanoušků, která vydává FA ČR. Základní povinnosti pořadatelů jsou sice již stanoveny v soutěžním řádu, tato pravidla ovšem dále specifikují například povinnost pořadajícího klubu seznámit hostující klub se stavem sektoru hostů a označit typ rizikosti utkání, to vše minimálně 5 dnů před jeho konáním. Hostující klub je pak povinen nejpozději do 3 dnů před konáním utkání odpovědět domácímu klubu na návrh opatření, která se doporučují v rámci daného zápasu přijmout. Pokud některý klub tuto směrnici poruší a dojde k nějakému incidentu, bere na to při svém rozhodování ohled Disciplinární komise FA ČR.

⁸⁵ Ondruš, J., Subsidiarita trestní represe při sportovních utkáních, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2011, s. 20

6.1.4. Odpovědnost hostujícího klubu

Už několik let je nejen v zahraničí, ale i České republice, uplatňována rovněž odpovědnost hostujícího klubu, který spoluzodpovídá za své vlastní fanoušky. Tuto problematiku dnes už obsahují mezinárodní disciplinární řády FIFA i UEFA, příslušná ustanovení bývají implementována i do disciplinárních řádů jednotlivých národních fotbalových asociací.

Hostující asociace nebo hostující klub mohou být odpovědní za nevhodné chování svých vlastních fanoušků,⁸⁶ stanoví Disciplinární řád FIFA. Bez ohledu na to, kdo měl v dané situaci vykonávat dohled, může být hostujícímu klubu uložena pokuta. V případě závažnějších porušení navíc hrozí i vyšší sankce (například povinnost odehrát další zápas místo domácího stadionu na neutrální půdě). Za příznivce hostujícího klubu jsou pro tyto případy považováni všichni fanoušci, kteří se nacházejí v sektorech určených pro hostující klub, pokud se neprokáže opak.

Také Disciplinární řád UEFA stanoví, že: „*hostující asociace nebo klub jsou odpovědní za zajištění pořádku a bezpečnosti uvnitř i vně stadionu před, v průběhu i po skončení utkání.*“⁸⁷ Jde o odpovědnost za jakékoliv incidenty, které způsobí fanoušci hostujícího celku, a rovněž zde hrozí hostující asociaci nebo klubu postih v rámci disciplinárního řízení.

Přestože aktuálně platný a účinný Disciplinární řád FA ČR žádné ustanovení o odpovědnosti hostujícího celku neobsahuje, Disciplinární komise FA ČR již hostující klub za incidenty způsobené jejich vlastními fanoušky už několikrát potrestala. A to právě s odkazem na mezinárodní disciplinární řády FIFA a UEFA, kde je tato problematika již upravena. Průlomovým rozhodnutím v českém fotbale se stalo uložení stotisícové pokuty Spartě Praha za výtržnosti jejich diváků v závěrečném kole podzimní části první fotbalové ligy v roce 2009 na hřišti na Strahově, kde byl jako domácí klub a pořadatel utkání veden tým Bohemians 1905.

K této problematice považují ještě za vhodné doplnit, že úpravu odpovědnosti hostujícího klubu by měl obsahovat i nový Disciplinární řád FA ČR, jehož návrh

86 FIFA Disciplinary Code, 2011 Edition, article 67 (2)

87 UEFA Disciplinary Regulations, Edition 2006, article 6 (2)

vyhotovilo Legislativně-právní oddělení FA ČR.⁸⁸ V tomto návrhu je stanoveno, že jestliže se ve vyhrazeném prostoru pro příznivce hostujícího klubu dopustí jeho příznivec nebo příznivci nevhodného chování a hostující klub se na účasti těchto příznivců na utkání podílel, bude hostujícímu klubu uložena peněžitá pokuta.

6.2. Odpovědnost diváka

Návštěva fotbalového (a obecně sportovního) utkání má divákům v ideálním případě poskytnout sportovně-kulturní zážitek, relaxaci, a v podstatě i jistou formu odměny. Ne vždy se to ovšem daří. Ať se jedná o ojedinělý exces jedné osoby nebo o plánovanou hromadnou akci většího počtu fanoušků, čas od času dochází na českých i zahraničních stadionech k problémům, které většinou končí vznikem určité škody.

Určení původce této škody navíc není vůbec jednoduché. Na většině fotbalových stadionů totiž dodnes chybí kamerové systémy, které by dokázaly snímat celý prostor hřiště i hlediště v dostatečné kvalitě umožňující identifikaci jednotlivých fyzických osob, a z toho pak plyne problém dokázat konkrétnímu divákovi, že škodu na majetku stadionu či zdraví jiného fanouška nebo příslušníka pořadatelské služby způsobil opravdu on.

V zásadě se dá konstatovat, že v České republice zatím přenášení odpovědnosti za škodu na individuálního fanouška či skupinu fanoušků nefunguje. Fotbalové kluby potrestané disciplinárními komisemi za výtržnosti svých příznivců hradí udělené pokuty samy a dále je po konkrétních osobách nevymáhají. Jiná situace je například v Německu, kde v roce 2006 rozhodl soud v Rostocku o tom, že fotbalový klub Hansa Rostock může po svých fanoušcích požadovat náhradu škody ve výši pokuty, která mu byla uložena disciplinární komisí fotbalového svazu za to, že diváci narušili průběh utkání vběhnutím na hrací plochu.⁸⁹

Jestli se podobným směrem bude ubírat i situace v České republice, to ukáže až blízká budoucnost. K patrně dosud jedinému případu, kdy náhradu škody uhradil

⁸⁸ Zatím ovšem nebyl schválen Výkonným výborem FA ČR.

⁸⁹ Vondráčková, L., Odpovědnost pořadatele sportovní události za škody způsobené v důsledku výtržností diváků z pohledu německého soukromého práva, *Bulletin advokacie*, 2011, č. 9, s. 63

samotný divák, došlo v ČR před lety v Liberci, kdy příznivec domácího fotbalového klubu, který rovněž vběhl na hřiště v průběhu utkání první ligy, za což liberecký klub dostal od disciplinární komise nemalou pokutu, tuto částku sám dobrovolně uhradil.

6.2.1. Divácké násilí

Pro pojem divácké násilí není vžita přesná definice. Většinou je charakterizováno jako násilné nebo nebezpečné chování diváků v souvislosti s návštěvou sportovního (zejména fotbalového) zápasu. Může se odehrávat nejen na stadionech, ale i v jejich bezprostředním okolí, případně i na trase přesunu fanoušků nebo na jiném domluveném místě. Právě při těchto „akcích“ dochází k největším škodám na majetku a zdraví.

Ač nároky z těchto škod je často možné uplatnit na základě smluvního vztahu dle návštěvního řádu stadionu, potažmo obecně prostřednictvím práva občanského (§ 420 obč. zák.), mnohdy je soukromoprávní úprava nedostatečná a zapotřebí je využít norem veřejnoprávních. Kromě nejčastěji využívaných sankcí dle zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, nabízí český trestní zákoník také nový druh trestu, kterým je zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce.⁹⁰ Tento trest lze uložit pachateli jakéhokoli úmyslného trestného činu, jehož se pachatel dopustil v souvislosti s návštěvou takové akce; samostatně pak tehdy, jestliže jde o úmyslný přečin⁹¹ a uložení jiného trestu vzhledem k povaze přečinu, osobě a poměrům pachatele není třeba.

6.2.2. Zákaz vstupu na stadion

Cílem vlastníků stadionů i pořadatelů fotbalových utkání je samozřejmě zamezit přístup do hlediště fanouškům, u nichž existuje velké potenciální riziko, že zde budou páchat výtržnosti a působit škodu. I zde je nutné podotknout, že současná situace v České republice tento problém zatím řeší nedostatečně. Nefunguje zejména efektivní kontrola omezujících opatření uložených výtržníkům, což bývá nejčastěji sváděno

⁹⁰ § 76 a 77 zák. č. 40/2009 Sb.

⁹¹ Tj. trestný čin, u něhož horní hranice sazby trestu odnětí svobody nepřevyšuje pět let – § 14 odst. 2 trestního zákoníku

na nedostatečné personální kapacity Probační a mediační služby. Dalším problémem je také to, že jednotliví státní zástupci a soudci často vůbec nepředávají fotbalovým klubům údaje o osobách, kterým byl jako součást omezujících opatření uložen zákaz vstupu na fotbalová utkání (tato problematika naráží zároveň i na otázku ochrany osobních údajů).⁹² Přesto se zdá, že trest zákazu vstupu na stadion je pro radikální fanoušky trestem neúčinnějším.⁹³

Jak už bylo uvedeno, jednou z možností je udělení trestu zákazu vstupu na stadion soudem dle § 76 trestního zákoníku. Problém by zde mohl nastat při posuzování, která jednání lze ještě podřadit pod „trestný čin spáchaný v souvislosti s návštěvou takové akce“. Co když byl spáchán v průběhu cesty na fotbalové utkání nebo cestou z něj, ve vlaku či na trase z nádraží na stadion? Je podmínka souvislosti s návštěvou akce splněna, pokud skupina fanoušků zaútočí po zápase kameny na vlak? Je v souvislosti s návštěvou fotbalového utkání, jestliže se fanoušci obou klubů domluví a po zápase na určitém místě proběhne organizovaná rvačka? Lze se ztotožnit s názory Filipa Ščerby, který se domnívá, že zmiňovaná zákonná podmínka je jednoznačně splněna v prvním případě – omezovat možnost uložení trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní či jiné společenské akce jen na případy, kdy je čin spáchán přímo na místě konání takové akce, by postrádalo smysl a bylo by to v rozporu s účelem tohoto trestu. Pokud jde o dva další uvedené příklady, i u nich je patrná určitá souvislost s konáním sportovní akce, byť poněkud vzdálenější než v prvním případě. Nicméně soudy by měly zákonnou podmínku, spočívající v souvislosti trestného činu s návštěvou určité akce, vykládat širěji a sledovat účel trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Jedním z neopominutelných cílů a přínosů tohoto trestu může totiž být i určité odříznutí pachatele od skupiny podobných (většinou násilnicky zaměřených) osob a znemožnění návštěvy daných akcí může k tomuto cíli výrazně přispět.⁹⁴ Pokud by skutečně docházelo k udělování tohoto druhu trestu v patřičném

92 Zápis z jednání k problematice diváckého násilí, Ministerstvo vnitra ČR, 30. 4. 2008

93 „Když mi policajti vykopli o půl šesté ráno dveře, zatkli mě a poslali na tři roky do vězení kvůli rvačce proti Chelsea, kterou měli celou natočenou. Doživotní zákaz vstupu na Tottenham a pětiletý celosvětový zákaz na akce FIFA. To vše považuji za zatraceně efektivní,“ odpověděl na otázku, které metody použité policií a státními orgány podle něj zastavily fotbalové násilí v Anglii, jeden z radikálních fanoušků Tottenhamu Trevor Tanner.

94 Ščerba, F., Právní úprava nových alternativních trestů, Bulletin advokacie, 2009, č. 10

rozsahu a „kvalitě“, což by bylo následně řádně kontrolováno pracovníky Probační a mediační služby, mohlo by dojít k celkovému vymýcení problému diváckého násilí v České republice – podobně jako v Anglii.

Právě Anglie byla zemí, která jako první přistoupila k vydání právního předpisu,⁹⁵ jenž nemilosrdně postihuje fotbalové výtržníky. Šlo o vůbec první zákonnou normu z globálního pohledu, která umožňovala sankcionovat osobu, jež se dopustila přestupku nebo trestného činu, zákazem vstupu na fotbalová utkání, a to i v mezinárodním měřítku. Tyto tresty jsou v Anglii udělovány zejména soudem a dále pak samotným klubem. Ze strany klubu ovšem nejde o sankci veřejnoprávní, nýbrž občanskoprávní, umožňující pořadateli omezit vstup osobám, které ohrožují nebo mohou důvodně ohrozit bezpečnost a pořádek.

Otázkou je, zda by v souladu s aktuálně platnou a účinnou legislativou mohly zakázat konkrétním fanouškům vstup na stadion i české kluby. Pořadatel je sice organizátorem soukromé akce, takže teoreticky si může dovolit rizikovou osobu do prostoru stadionu nepustit, k tomuto kroku by ovšem mohl přistoupit pouze v případě, že půjde o osobu podnapilou, agresivní či jiným způsobem v dané chvíli porušující návštěvní řád stadionu. Pokud by ale tato osoba v dané chvíli návštěvní řád neporušovala, nemá pořadatel akce k dispozici zákonný důvod k tomu, aby na stadion fanouška nepustil, byť půjde o extrémně rizikovou osobu.

Podobně jako v Anglii mají tento systém propracovaný také v Německu. I zde je v rámci povinnosti zajistit bezpečnost diváků pořadatel povinen zabránit přístupu problémových fanoušků pomocí institutu tzv. „Stadionverbot“ (zákazu vstupu na stadion). Zanedbá-li pořadatel povinnost uložit nebo vykonat zákaz vstupu na stadion, činí sám sebe odpovědným za vzniklé škody. V Německu jde o zákaz ukládaný na základě domovního práva fyzické osobě, která v souvislosti s fotbalem, během něj nebo po fotbalovém utkání porušila bezpečnostní předpisy. Jde o institut napříč všemi právními odvětvími, lze jím rozumět oprávnění neomezeně ovládat určitý prostor a počínat si v něm svobodně dle vlastní vůle. Zákaz vstupu na stadion lze v Německu uložit v případě, že konkrétní skutečnosti odůvodňují podezření, že se adresát zákazu

95 Football spectators act z roku 1989

účastnil nebo chtěl účastnit výtržností. Zákaz vstupu je naopak protiprávní, pokud je uložen bez důkazu o nebezpečnosti jeho adresáta a je čistě aktem svévole. Německá judikatura se zároveň vyjádřila i k tomu, že takový věcně zdůvodněný zákaz vstupu na stadion není zásahem do všeobecného osobnostního práva dotčeného diváka.⁹⁶

⁹⁶ Vondráčková, L., Odpovědnost pořadatele sportovní události za škody způsobené v důsledku výtržností diváků z pohledu německého soukromého práva, Bulletin advokacie, 2011, č. 9, s. 65

7. Odpovědnost pořadatele a diváka – judikatura

Stejně jako si je aktivní sportovec při výkonu své sportovní činnosti dle § 415 obč. zák. povinen počínat tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví či majetku, vztahuje se tato generální prevenční povinnost také na pořadatele sportovních akcí a přihlížející diváky.

I když česká judikatura zatím nedisponuje velkým množstvím případů, které by tuto problematiku rozebíraly, několik klíčových rozhodnutí se už v historii objevilo. Překvapivé je, že první podobný případ řešil už prvorepublikový Nejvyšší soud v roce 1939. Z hlediska dnešního pohledu na odpovědnost pořadatele zejména větších sportovních akcí, jako jsou fotbalové a hokejové zápasy, je ovšem nejpodstatnějším rozhodnutím rozsudek Nejvyššího soudu z roku 1981, kde byla řešena odpovědnost pořadatele při nedodržení povinností a neprovedení opatření, které mu byly uloženy soutěžním řádem Československého svazu tělesné výchovy.

O tom, že není vhodné podceňovat generální prevenční povinnosti, a je naopak nutné předcházet riziku i při rekreačním sportování, svědčí pak rozsudek Nejvyššího soudu z roku 2004, kdy byl shledán odpovědným za zranění svého svěřence (sportovce) i provozovatel a organizátor dětského tábora.

7.1. Česká judikatura

Česká judikatura zatím ve své dlouhé historii nezaznamenala moc případů, které by řešily občanskoprávní odpovědnost diváka a pořadatele fotbalového (a vůbec sportovního) utkání. Vzhledem k tomu, že rozsah škody bývá většinou zanedbatelný, dochází k mimosoudnímu vyrovnání, případně poškozený ani žádnou náhradu nepožaduje. Stejně jako v případě úrazů způsobených hráčem soupeři v průběhu sportovního klání, také zde končí minimální počet případů až u soudu.

Přesto lze v české judikatuře několik zajímavých sporů najít. První z nich dokonce řešil už prvorepublikový Nejvyšší soud, klíčové jsou ale zejména další dva

uváděné judikáty.

7.1.1. Provozovatel veřejného kluziště

Už před více než sedmdesáti lety řešil tehdejší prvorepublikový Nejvyšší soud v rámci svého rozhodnutí, sp. zn. Rv I 468/39 problém odpovědnosti pořadatele, kterým byl provozovatel veřejného kluziště, za škodu způsobenou sportovci. Soud ve svém rozhodnutí konstatoval, že: *„podnikatel kluziště přejímá přijetím vstupného vůči platícím návštěvníkům smluvní závazek poskytnouti jim příležitost k bezpečnému bruslení a odpovídá i za zavinění svých pomocných sil návštěvníkům podle § 1313a⁹⁷ obč. zák.“*

Žalobkyně se zde domáhala náhrady škody, kterou utrpěla dne 1. ledna 1938 pádem na kluzišti, kde vjela bruslemi do rýhy v ledu. Žalovaným byl provozovatelem kluziště a žalobkyně tehdy na kluzišti bruslila několik hodin. Nižší soudy ovšem žalobu zamítly. Odvolací soud měl za to, že úraz se žalobkyni stal nešťastnou náhodou a že za tento nemůže být nikdo činěn odpovědným. V odůvodnění svého rozhodnutí označil soud bruslení jako sport, při němž dochází k úrazu i bez cizího zavinění. Led na přirozeném kluzišti podle názoru soudu praská normálně jak pod tíhou bruslařů, tak i pohybem vody, a s tím musí každý bruslař počítat. *„Prasklinami ledu nestává se kluziště ještě neupotřebitelným, neboť jest možno brusliti na ledě, který zůstal prasklin ušetřen, případně musí se bruslař takovým místům vyhýbat. Když tedy žalovaný o trhlině v ledu nevěděl, ani nebyl na ni upozorněn, není povinen žalobkyni nahraditi škodu, poněvadž neporušil nějaký smluvní závazek nebo předpis,“* dodal odvolací soud a ve svém rozhodnutí upozornil také na to, že taková trhlina v ledu, zvláště když kluziště bylo pokryto sněhovým popraškem, je těžko zjistitelná, a když na ni nebyl žalovaný od žádného z bruslařů ani dalších návštěvníků kluziště upozorněn, nemohl by ji zjistit snad ani při kontrole. Odvolací soud připomněl i to, že nelze přehlédnout, že žalobkyně bruslila na ledě celé odpoledne, takže, kdyby prasklina byla bývala na ledě hned odpoledne, mohla nebo musela ji vidět. Výtka odvolatelky, že žalovaný měl jako

97 § 1313a zák. č. 946/1811, obecný zákoník občanský, zněl v roce 1939 takto: „Kdo je povinen jinému plnit, ručí mu za zavinění svého zákonného zástupce, jakož i osob, jichž ke splnění použije, jako za své vlastní zavinění.“

podnikatel dozírat, buď osobně, nebo za použití osoby, za níž plně zodpovídá, aby kluziště bylo stále v pořádku, není odůvodněna, neboť ani tím by nebylo úrazu žalobkyně zabráněno. *„Každý sport, tedy i bruslařský, třebas by se jednalo o normální sportovní výkon, jest spojen s určitým risikem a s určitým nebezpečím, poněvadž při něm se přichází k úrazu i bez cizího zavinění,“* uzavřel odvolací soud své rozhodnutí.

Nejvyšší soud se ovšem s tímto názorem neztotožnil a žalobu do výše zjištěné škody naopak uznal jako oprávněnou. V odůvodnění svého rozhodnutí konstatoval, že nižší soudy správně rozpoznaly, že při právním posouzení žalovaného nároku jde o ručení ze smlouvy. Žalovaný, jako podnikatel provozující veřejné kluziště, převzal přijetím vstupného vůči platícím návštěvníkům smluvní závazek poskytnout jim bezpečné bruslení, a proto je povinen dbát toho, aby návštěvníkům odevzdal kluziště v náležitém stavu, aby bylo provozuschopné a nezávadné také z hlediska tělesné bezpečnosti bruslařů a aby je v takovém stavu po celou dobu bruslení udržoval. Stejně jako za vlastní zavinění ručí pak provozovatel kluziště i za případné zavinění svých pomocných sil Jana a Klementiny O., neboť jde o osoby, které využíval ke splnění své smluvní povinnosti vůči návštěvníkům kluziště.

V otázce viny na úrazu žalobkyně Nejvyšší soud s názorem odvolacího soudu, že úraz stal se nešťastnou náhodou a že za tuto nemůže nikdo být činěním odpovědným, již nesouhlasil a konstatoval, že ručení podnikatele kluziště sice nelze rozšiřovat také na takové poruchy, které se mohou vyskytnout i při náležité pozornosti nebo které se ani při takové pozornosti nedají včas zpozorovat. Provozovatel kluziště by tak neručil za úraz, k němuž by snad došlo pro drobné poruchy ledu, s nimiž musí podle poměrů určitého případu bruslař počítat, jimž nelze dost dobře zabránit a jež také obvykle nemívají vážných následků. V posuzovaném případě ovšem bylo zjištěno, že žalobkyně zajela bruslí do trhliny ledu až 1 cm široké, vzdálené asi 4 m od břehu. Takovou trhlinu je už třeba považovat za nebezpečnou pro bruslíci, protože i zdatný bruslař může kvůli ní přijít k úrazu. *„Bylo proto příkazem obecné opatrnosti, aby osoby, pověřené dozorem na kluzišti, takovým nebezpečným překážkám věnovaly pozornost, aby je buď napravily, nebo není-li to ihned možno, aby nebezpečné místo nějakým vhodným způsobem označily, případně nebezpečnou část kluziště z provozu vyřadily, aby bruslař nebezpečí*

včas poznal,“ uvedl dále Nejvyšší soud.

Rýhu v kluzišti, jak byla zjištěna v posuzovaném případě, nelze proto považovat na upravovaném kluzišti za normální a přirozený jev, se kterým by návštěvníci museli počítat. Skutečnost, že dozorčí osoby na kluzišti o rýze v ledu nevěděly, protože jim nikým z návštěvníků nebyla hlášena, nemůže žalovaného vyvinit, neboť bylo povinností jeho lidí, aby stavu kluziště věnovali náležitou a stálou pozornost. Vypověděli-li ještě Jan a Klementina O., kterým kluziště bylo svěřeno, že trhliny, které se objevily v době provozu kluziště, nebyly opravovány ihned, ale až večer po odchodu návštěvníků, a že návštěvníci kluziště byli jen na větší praskliny upozorňováni, je patrné, že pomocníci žalovaného nevyvinuli na kluzišti takovou péči, jakou je od podnikatele kluziště nutno požadovat, když trhliny ve zjištěném rozsahu nechali bez povšimnutí. Dle rozhodnutí soudu tak žalovaný podle § 1313 a) obč. zák. ručí za nehodu žalobkyně, které podle závazných zjištění nižších soudů nelze přičíst ani spoluzavinění na nehodě.

7.1.2. Dodržování povinností pořadatelem sportovního utkání

Nejdůležitější z hlediska aktuálnějšího pohledu na povinnosti pořadatele sportovního utkání je judikát Nejvyššího soudu ze dne 29. 12. 1981. V rozhodnutí sp. zn. 1 Cz 37/81 byla konstatována taková právní věta: *„Nedodržení povinností a neprovedení opatření, jež jsou pořadatelům sportovního utkání uloženy soutěžním řádem, vydaným příslušným orgánem Československého svazu tělesné výchovy, jakož i směrnicemi tohoto orgánu pro provoz a užívání zařízení ve správě tělovýchovných organizací, je třeba brát v úvahu při posouzení odpovědnosti tělovýchovné organizace za škodu vzniklou diváku při sportovním utkání, a to z důvodu jednání organizace odporujícího povinnosti počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví (§ 415 obč. zák.), a tedy i z důvodu porušení právní povinnosti ve smyslu ustanovení § 421 odst. 1 obč. zák.“*⁹⁸

Z hlediska skutkového šlo o případ, kdy se žalobkyně domáhala zaplacení částky 1833 Kčs jako náhradu škody za úraz, který utrpěla dne 17. 1. 1979 jako divák

⁹⁸ Dnes již zrušený § 421 odst. 1 občanského zákoníku zněl takto: „Organizace odpovídá občanovi za škodu, kterou mu způsobila porušením právní povinnosti.“

při hokejovém utkání na zimním stadionu žalované tělovýchovné organizace. V žalobě uvedla, že při tomto utkání vyhodil jeden z hráčů hokejkou do hlediště kotouč, kterým byla zasažena. Žalovaná částka představuje náhradu za ztrátu na výdělku ve výši 683 Kčs a bolestné ve výši 1150 Kčs.

Rozsudkem okresního soudu v Třebíči bylo žalovanému uloženo zaplatit žalobkyni celou požadovanou částku, neboť soud dospěl k závěru, že žalovaná organizace nezajistila bezpečnost diváků v průběhu hokejového utkání, jak bylo její povinností ve smyslu soutěžního řádu ledního hokeje. Proto v celém rozsahu odpovídá žalovaná organizace žalobkyni za škodu na zdraví, kterou utrpěla. Rozsudkem krajského soudu v Brně byl tento rozsudek soudu prvního stupně potvrzen. Rovněž odvolací soud dovodil odpovědnost žalované organizace z příslušných ustanovení soutěžního řádu ledního hokeje a z § 421 obč. zák.,⁹⁹ které vychází z předpokládané viny, s tím, že žalovaná organizace ničím neprokázala,¹⁰⁰ že by si žalobkyně úraz přivodila svým zaviněním. Dále odvolací soud došel k závěru, že vzhledem k příslušnému ustanovení soutěžního řádu ledního hokeje je nutno odpovědnost pořádatelů oddílů a jeho soupeře pokládat za solidární ve smyslu ustanovení § 438 obč. zák., a je tedy na vůli poškozené, na kom bude náhradu škody vymáhat.

Nejvyššímu soudu takové zjištění skutečností soudy nižších stupňů nestačilo. Oba sice ve svých rozsudcích poukazují na to, že žalovaný porušil určitá ustanovení soutěžního řádu ledního hokeje, v nichž je pořadatel každého jednotlivého utkání uložena povinnost učinit všechny přípravy a opatření pro regulérní a hladký průběh utkání a která stanoví, že za zajištění pořádku na hřišti je odpovědný pořádatel oddílů spolu se svým soupeřem a že oba oddíly nesou společně plnou odpovědnost za bezpečnost hráčů, rozhodčích, delegovaných orgánů, jakož i obecnstva. Uvedený soutěžní řád ledního hokeje ale sám nemá povahu obecně závazného předpisu, takže k založení odpovědnosti žalované organizace by muselo být prokázáno, že žalovaná organizace porušila v souvislosti s tímto soutěžním řádem i povinnost vyplývající

99 Zejména § 421 odst. 2 obč. zák.: „Škoda je způsobena organizací, jestliže byla způsobena v rámci plnění jejich úkolů těmi, kteří tyto úkoly plnili. Tyto osoby samy za škodu takto způsobenou podle tohoto zákona neodpovídají; jejich odpovědnost podle pracovněprávních předpisů není tím dotčena.“

100 § 421 odst. 3 obč. zák.: „Organizace se odpovědnosti zprostit, jestliže prokáže, že škodě nemohla zabránit, ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze na ní požadovat. Své odpovědnosti se však nemůže zprostit poukazem na to, že plnila opatření nadřízených orgánů.“

z obecně závazného právního předpisu a že porušení takové povinnosti vedlo ke vzniku škody. V dosavadním řízení to ovšem podle Nejvyššího soudu prokázáno nebylo.

Protiprávnost může vyplývat z generálního ustanovení § 415 obč. zák., které ukládá každému počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví a na majetku. Při hodnocení počínání žalované organizace z hlediska tohoto ustanovení lze dle Nejvyššího soudu brát v úvahu i uvedený soutěžní řád ledního hokeje a směrnice pro provoz a užívání zimních stadionů ve správě tělovýchovných zařízení Československého svazu tělesné výchovy. Tyto předpisy ukládají řadu povinností a opatření pořadateli utkání, zejména pokud jde o zajištění řádného stavu hřiště a jeho vybavení, a stanoví také povinnosti, které musí plnit soutěžící oddíly tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví a na majetku. Těmito okolnostmi se ale soudy dosud náležitě nezabývaly a řádně nezjišťovaly, zda tyto povinnosti žalovaná organizace splnila.

Nejvyšší soud tak byl nucen konstatovat, že na podkladě dosud provedených důkazů nemohly pak nižší soudy ani správně posoudit, zda jsou splněny předpoklady odpovědnosti za vzniklou škodu, když se řádně nezabývaly zjištěním, zda a v čem spočívá porušení právní povinnosti žalovanou organizací. V průběhu dalšího řízení považuje Nejvyšší soud za nezbytné, aby nižší soudy zjistily, zda kluziště zimního stadionu, kde došlo k úrazu, bylo opatřeno ochrannými sítěmi odpovídajícími i požadavku citovaných směrnic a soutěžního řádu, a pokud tomu tak nebylo, zda tento nedostatek vzhledem k místu, kde byla žalobkyně, a k ostatním okolnostem úrazového děje byl příčinou předmětného úrazu. Jestliže by bylo zjištěno, že vzhledem k těmto konkrétním okolnostem nemohlo mít vybavení stadionu uvedeným ochranným zařízením vliv na skutečnost, že došlo k úrazu žalobkyně, bude třeba provést potřebné důkazy k posouzení, zda vzhledem k uspořádání kluziště a hlediště tohoto stadionu bylo nutné a technicky realizovatelné vybavení dalším zařízením pro přiměřenou ochranu diváků. Ke zhodnocení těchto odborných otázek by měl soud po náležitém zjištění skutkového stavu provést důkaz znalcem či vyjádřením příslušného orgánu Československého svazu tělesné výchovy a provést důkaz i správním spisem o kolaudaci tohoto sportovního zařízení, z něhož by rovněž mohly vyplývat okolnosti

významné pro posouzení dané věci. Teprve po provedení těchto a případně dalších potřebných důkazů bude dán náležitý podklad k posouzení odpovědnosti žalované organizace.

Tímto klíčovým rozhodnutím tak Nejvyšší soud logicky stanovil, že každý případ posuzování odpovědnosti pořadatele sportovního utkání za úraz vzniklý divákovi, je nutné posuzovat zcela individuálně a náležitě zkoumat veškeré interní směrnice, stav konkrétního sportoviště i další odborné otázky, které mohou být pro rozhodnutí soudu důležité.

7.1.3. Pořadatel dětského tábora

Odborníky i širokou veřejností hojně diskutovaným a mediálně sledovaným se stal případ od Nejvyššího soudu, sp. Zn. 25 Cdo 1106/2003, kdy došlo k nepříjemnému úrazu nezletilce při hraní fotbalu na dětském táboře. Nezletilý žalobce se dne 12. 7. 1999 při účasti na organizovaném programu zavěsil na kovovou fotbalovou branku, která nebyla pevně spojena se zemí. Branka se vahou jeho těla převrhla a spadla mu na obličejovou část hlavy, v důsledku čehož došlo ke krvácení do mozku, pohmoždění mozku, zlomenině spodiny lebeční, tříštivé zlomenině kosti čelní, zlomenině levé očníce, kosti nosní, horní čelisti s posunutím a erozi rohovky levého oka. Žalobce se domáhal náhrady škody na zdraví ve výši 39 450 Kč na bolestném a 7 875 000 Kč za ztížení společenského uplatnění, žalovaného vinil z toho, že jako provozovatel a organizátor soukromého dětského tábora porušil povinnost zajistit řádný a účinný dohled nad nezletilými účastníky tábora, neboť neučinil žádná konkrétní faktická opatření směřující k zabránění pádu branky pro případ, že nezletilé děti neuposlechnou pokynu „nehoupat se na brance“.

Okresní soud ve Strakonicih nejdříve mezitímním rozsudkem ze dne 24. 10. 2002 rozhodl, že základ nároku žalobce na náhradu škody na zdraví proti žalovanému je oprávněn z 50 %. Vyšel přitom ze zjištění, že žalovaný byl provozovatelem dětského letního tábora, kde došlo k úrazu tehdy nezletilého žalobce v důsledku pádu branky poté, co se na ní žalobce v průběhu fotbalové hry zhoupl. Mezi

účastníky bylo nesporné, že děti na táboře byly opakovaně upozorňovány na to, že se nemají na fotbalových brankách houpat. Důvodem byla prevence a předcházení možným úrazům vyplývajícím ze hry. Možnost, že by došlo k převržení brány a následnému úrazu, nebyla předpokládána ani vedoucími. Ohledně použitých fotbalových branek bylo z fotodokumentace a znaleckého posudku znalce v oboru sport, technický stav a bezpečnost sportovních zařízení, vybavení a potřeb, vyjma parašutismu, letectví a potápění, zjištěno, že se jednalo o fotbalové branky ve zcela nevyhovujícím stavu pro sportovní činnost, neboť měly nerovnou konstrukci, byly zprohýbané, nedoléhaly pevně k zemi, nebyly ukotveny úchyty k zemi a postrádaly též bezpečnostní štítek s textem o zákazu šplhání po rámu branky. Taková branka vůbec neodpovídala platné technické normě.

Soud tak dospěl k závěru, že k poškození zdraví tehdy nezletilého žalobce došlo ze dvou rovnocenných příčin, přičemž první bylo porušení prevenční povinnosti žalovaným a druhou porušení prevenční povinnosti žalobcem. Pokud by žalovaný použil bezpečných branek a žalobce nerespektoval zákaz houpání, k úrazu by podle soudu nedošlo, stejně jako by k němu nedošlo, jestliže by žalobce pokyny žalovaného respektoval. Houpání dětí na brance bylo zakázáno vedoucími, avšak kovová konstrukce, na níž se žalobce houpal, nevyhovovala normě, jak vyplynulo ze znaleckého posudku. Tehdy nezletilý žalobce byl podle soudu schopen vnímat a zhodnotit možné riziko pro případ neuposlechnutí příkazu nehoupat se na brance. Soud posuzoval věc podle ustanovení § 422 odst. 1 obč. zák. a dospěl k závěru, že žalovaný nezanedbal náležitý dohled, protože dával dětem pokyny, aby se na brance nehoupaly, avšak žalobce tento pokyn neuposlechl, a proto musí nést škodu z jedné poloviny sám. Žalovaný však odpovídá žalobci za škodu podle ustanovení § 415 obč. zák., protože porušil prevenční povinnost tím, že použil pro fotbal branky, které neodpovídaly normě; soud přitom poukázal i na ustanovení § 5 vyhlášky č. 185/1990 Sb., které ukládalo žalovanému jako provozovateli zotavovací akce počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví.

Proti tomuto rozsudku se odvolali oba účastníci a případ dále řešil Krajský soud v Českých Budějovicích, který rozsudkem ze dne 26. 2. 2003 rozsudek soudu prvního

stupně změnil tak, že základ nároku žalobce je opodstatněn ze 75 %. Odvolací soud vyšel ze skutkového zjištění soudu prvního stupně a dospěl k závěru, že nárok žalobce nelze posuzovat podle ustanovení § 422 obč. zák., které upravuje odpovědnost za škodu způsobenou nezletilým, nikoliv odpovědnost za škodu způsobenou nezletilému. Soud prvního stupně dle názoru soudu krajského posuzoval věc správně podle ustanovení § 415 obč. zák., opomněl však uvést, že porušení prevenční povinnosti je porušením právní povinnosti, které je jedním z předpokladů odpovědnosti za škodu podle § 420 obč. zák.

Příčinou škody vzniklé žalobci zde bylo jednak to, že žalovaným byla použita pro fotbalovou hru nevyhovující branka, která se převrátila a nezletilého žalobce zranila, jednak to, že nezletilý žalobce se na tuto branku zavěsil a zhoupl se. Z toho je zřejmé, že na následku se podílelo jak jednání žalovaného, tak jednání žalobce. Jednání žalovaného bylo protiprávní proto, že dopustil použití nestabilní branky, která nevyhovovala normě pro přenosnou fotbalovou branku, a byla tak nebezpečným sportovním zařízením. Jestliže žalovaný neučinil vše pro to, aby bylo použito bezpečné sportovní zařízení, nesplnil svou prevenční povinnost vyplývající z ustanovení § 415 obč. zák., které mu mj. ukládá počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví. Technická norma sice není právní předpis obecně závazné povahy a porušení technické normy nelze považovat za porušení právní povinnosti ve smyslu ustanovení § 415 obč. zák., avšak jedná-li se o takové porušení technické normy, které je zároveň porušením obecných bezpečnostních předpisů, může porušení technické normy znamenat porušení prevenční povinnosti, a tím porušení právní povinnosti ve smyslu ustanovení § 420 obč. zák. Význam technické normy spočívá v tom, že stanoví technické parametry fotbalové branky, při jejichž dodržení jde o zařízení bezpečné, a jen ten uživatel, který instaluje sportovní zařízení odpovídající normě, plní svou prevenční povinnost. Jestliže by takový uživatel navíc opakovaně vydal pokyn, aby se nikdo nevěšel na branku, nemohl by pak být odpovědný za případný úraz, který by se stal v důsledku neuposlechnutí jeho zákazu.

Žalovaný však svou prevenční povinnost závažným způsobem porušil právě instalováním nebezpečného sportovního zařízení. Tak lze dovodit nejen z ustanovení § 5

vyhlášky č. 185/1990 Sb., ale též ze samotného ustanovení § 415 obč. zák. v souvislosti s bezpečnostními zásadami plynoucími z technické normy.

Svou prevenční povinnost ovšem porušil i žalobce. A to tím, že neuposlechl zákazu vedoucích (tedy vlastně žalovaného) a i v důsledku toho se mu stal úraz. Kdyby byl uposlechl a na branku se nezavěsil, nepochybně by k úrazu nedošlo. Podle odvolacího soudu však nelze přehlédnout, že i při porušení zákazu daného žalovaným, tedy i v případě, že by žalobce zákaz nerespektoval, nedošlo by k jeho úrazu (minimálně ne v takovém rozsahu), pokud by byla instalována branka ukotvená v zemi.

Odvolací soud proto dospěl k závěru, že porušení prevenční povinnosti ze strany žalovaného je daleko závažnější, neboť s sebou nese podstatně závažnější riziko důsledků tohoto porušení (pád železné konstrukce se zavěšeným dítětem). Naopak porušení prevenční povinnosti ze strany tehdy nezletilého žalobce je podle názoru odvolacího soudu méně závažné, protože riziko poškození na zdraví při porušení zákazu bylo daleko menší než riziko při instalování nebezpečné konstrukce. Odvolací soud tedy zhodnotil spoluzavinění žalobce na vzniklé škodě¹⁰¹ pouze jednou čtvrtinou.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání k Nejvyššímu soudu. Namítal zejména, že napadený rozsudek vychází z nesprávné úvahy, že jen použití přenosné branky odpovídající normě při neformální soutěžní hře je splněním prevenční povinnosti. Technická norma však nemá obecně závaznou povahu a použité branky navíc pocházely z doby daleko před jejím vznikem. Kromě toho je podle dovolatele všeobecně známo, že při fotbalové hře se branky různým způsobem improvizují a že i přenosné branky užívané v tréninku i hře jak žákovských, dorosteneckých i dospělých mužstev, nejsou plně v souladu s touto normou. Podstatné ovšem je, že ani zmíněná technická norma neklade na fotbalovou branku takový požadavek, aby byla zajištěna proti převrhnutí v případě zavěšení tělesa s pohybovou energií, jejíž pohyb právě může vychýlit branku do strany. Pokud odvolací soud v napadeném rozsudku dospěl k závěru, že z citované technické normy vyplývá požadavek na „nepřevratitelnost“ fotbalové branky při zavěšení osoby na její břevno, pak takové zjištění nemá oporu v provedených důkazech, a další právní úvahy z tohoto

101 § 441 obč. zák.

zjištění učiněné činí rozhodnutí nesprávným. Dovolatel uzavřel, že k nehodovému ději nedošlo ze samotné podstaty branky, byť nebyla v souladu s technickou normou, ale nehodový děj byl vyvolán činností nezletilého žalobce, která byla zakázána a jejíž důsledky si mohl nezletilý žalobce představit i bez takového zákazu.

Dovolatel tak měl za to, že odvolací soud nesprávně posoudil význam zakázaného, a tím i protiprávního jednání nezletilého žalobce ve vztahu k technickému stavu branky, a tak nesprávně rozhodl. Navrhl proto, aby dovolací soud napadené rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a vrátil mu věc k dalšímu řízení,

Žalobce se k dovolání vyjádřil tak, že význam citované technické normy spočívá v možnosti uživatele zjistit, jaké požadavky jsou kladeny na určité zařízení z hlediska jeho bezpečnosti, a podle toho se rozhodnout, zda pro určitou činnost použije zařízení bezpečné, či nikoliv, když v druhém případě bere na sebe tomu odpovídající riziko, resp. odpovědnost za následky použití technicky odpovídajícího zařízení. Použil-li žalovaný při fotbalovém zápase mezi družstvy složenými výhradně z nezletilých dětí branky, které absolutně nevyhovují požadavkům technické normy, a to jak požadavkům kladeným na konstrukci branek, tak na jejich instalaci, porušil příslušnou normu podstatným způsobem, neboť podle znaleckého posudku branky neodpovídají žádnému z kritérií bezpečnostních parametrů normy a pro svůj technický stav jsou zcela nevhodné pro jakoukoli sportovní činnost bez ohledu na věk cvičenců, a porušil tak svou základní právní povinnost – prevenční povinnost podle ustanovení § 415 obč. zák. Prvotní, základní a zásadní příčinou a důvodem pádu branky a způsobení těžkého úrazu bylo dle žalobce neodpovědné rozhodnutí žalovaného použít vysoce závadnou a nebezpečnou branku.

Na stranu žalobce se přiklonil i Nejvyšší soud. V odůvodnění svého rozsudku, kterým dovolání žalovaného proti rozsudku odvolacího soudu ohledně 25% základu nároku zamítl a ohledně 50% základu nároku odmítl, uvedl, že občanskoprávní prevenci lze charakterizovat jako souhrn způsobů a forem předcházení ohrožení a porušování subjektivních občanských práv, tj. práv, která jsou upravována a chráněna normami občanského práva hmotného v objektivním smyslu. Vlastní obsah úpravy občanskoprávní prevence spočívá ve stanovení určitého systému prevenčních právních

povinností, jakož i nepříznivých právních následků (sankcí) spjatých s jejich ohrožením či porušením. Jinými slovy řečeno, každý je podle § 415 obč. zák. povinen zachovávat vždy takový stupeň bedlivosti (pozornosti), který lze po něm vzhledem ke konkrétní časové a místní situaci rozumně požadovat a který – objektivně posuzováno – je způsobilý zabránit či alespoň co nejvíce omezit riziko vzniku škod na životě, zdraví či majetku; uvedené ustanovení mu však neukládá povinnost předvídat každý v budoucnu možný vznik škody. Nepočíná-li si někdo v souladu s takto obecně stanovenou právní povinností, chová se protiprávně a postihuje ho za to – za splnění dalších předpokladů – občanskoprávní odpovědnost za škodu (§ 420, 421 obč. zák.).

Stejně jako odvolací soud, který v souladu s uvedenými obecnými principy tzv. generální prevence dovodil v poměrech konkrétního případu, že žalovaný byl povinen při organizování sportovní činnosti dbát na to, aby k ní byla použita taková zařízení (sportovní náčiní a nářadí), která jsou bezpečná a která při hře neohrožují svými vlastnostmi, např. nestabilitou, životy a zdraví dětí, také Nejvyšší soud konstatoval, že na žalovaného lze takový požadavek bezesporu klást zejména proto, že byl pořadatelem dětského letního tábora, po němž lze rozumně požadovat, aby při své činnosti vytvořil podmínky pro bezpečné sportovní aktivity dětí.

Vzhledem k tomu, že podle ustanovení § 441 obč. zák. je třeba také posoudit, že škoda byla způsobena také zaviněním poškozeného, který ji pak nese poměrně, zabýval se Nejvyšší soud i touto otázkou. Stejně jako soud odvolací pak vyhodnotil, že žalobce si sice škodu způsobil svým zaviněným protiprávním jednáním i on sám, míra jeho spoluzavinění je však nižší než zavinění žalovaného. Porušení prevenční povinnosti ve smyslu ustanovení § 415 obč. zák. na straně žalovaného je za této konkrétní situace totiž nepochybně závažnějším prohřeškem než neuposlechnutí příkazu žalobcem.

7.2. Zahraniční judikatura

Daleko častěji než české soudy se otázkou odpovědnosti diváka a pořadatele sportovní události zaobíraly soudy v Německu, Anglii, Polsku i dalších zemích. To je jednak způsobeno tím, že v těchto státech navštěvuje fotbalová utkání daleko více

diváků (a mezi nimi i větší množství problémových výtržníků), jednak také tím, že tato problematika je v některých zemích řešena mnohem déle a rovněž mnohem důsledněji než v České republice. Například v Polsku bylo jen za rok 2011 spácháno na fotbale 643 trestných činů a kolem 5000 přestupků.¹⁰²

Inspiraci lze hledat zejména v rozsáhlé judikatuře německé. Zde se soudy zabývaly i takovou otázkou, zda pouhé uvedení názvu či loga sportovního svazu na vstupence už stačí k tomu, aby mohl být označen za pořadatele fotbalového utkání. Na jednu stranu bylo konstatováno, že pouhé umístění jména či loga není k označení za pořadatele dostačující, jiné soudní rozhodnutí ovšem stanoví, že pokud je sportovní svaz nebo klub výslovně, např. ve formě: „Pořadatel: Fotbalová asociace ČR“, na vstupence označen, je třeba jej za něj také pokládat.¹⁰³

Německé soudy se potýkaly rovněž s otázkou, zda může jako pořadatel fungovat také hostující klub. Vzhledem k tomu, že prodává svým fanouškům vstupenky a často jim také zajišťuje dopravu do místa utkání, je především v souvislosti s diváckým násilím jeho role stále častěji diskutována. Soud v Koblenzi tak už v roce 2003 dospěl k názoru, že za určitých okolností, byť v omezeném rozsahu, může být volán k odpovědnosti i hostující klub. Ten je totiž povinen učinit vhodná „zumutbare“ (spravedlivě požadovatelná) opatření proti výtržnostem svých fanoušků.¹⁰⁴

V německé judikatuře byla řešena také problematika tzv. smlouvy s divákem, tedy zejména určení přesného momentu, kdy tato smlouva mezi pořadatelem sportovní události a jejím návštěvníkem vzniká. Bylo sice konstatováno, že ač se o konání sportovních akcí dozvídají diváci z nejrůznějších reklamních upoutávek už dlouho dopředu, není takové jednání možno považovat za „ofertu“, ale pouze za „invitatio ad offerendum“ (výzvu k uzavření smlouvy), takže smluvní vztah mezi pořadatelem a návštěvníkem vzniká až odtrhnutím vstupenky. Zároveň ale platí, že povinnosti pořadateli rozhodně nevznikají teprve tímto uzavřením smlouvy s divákem, nýbrž už

102 Zůstanou chuligáni u televize? Celé Euro doufá, že ano, Idues.cz, 7. 6.2012

103 Vondráčková, L., Odpovědnost pořadatele sportovní události za škody způsobené v důsledku výtržností diváků z pohledu německého soukromého práva, Bulletin advokacie, 2011, č. 9, s. 61

104 Vondráčková, L., Odpovědnost pořadatele sportovní události za škody způsobené v důsledku výtržností diváků z pohledu německého soukromého práva, Bulletin advokacie, 2011, č. 9, s. 62

ve fázi předsmuvní, a zasahují i mimo stadion, kde se daný zápas má odehrát. Pořadatel je tak povinen chránit před vznikem škody i ty návštěvníky, kteří teprve čekají ve frontě před stadionem s úmyslem si vstupenku zakoupit. Například musí být zajištěno, aby nedocházelo u vstupu na stadion k tlačenicím a zároveň se i zabránilo střetu fanoušků soupeřících týmů.¹⁰⁵

Stejně jako v České republice také v Německu může poškozený vedle nároku smluvního uplatnit i nárok deliktní (mimosmluvní). Zákonná odpovědnost pořadatele předcházet škodám vyplývá z § 823 německého občanského zákoníku, který stanoví, že kdo úmyslně nebo z nedbalosti protiprávně poškodí život, tělo, zdraví, svobodu, vlastnictví nebo jiné právo druhého, je mu povinen k náhradě škody. Pořadatel sportovního utkání logicky nebude příliš často ohrožovat diváky svým pozitivním jednáním, ale bude odpovídat za škodu způsobenou nedovoleným opomenutím. I v těchto případech ovšem může být zavinění přičteno pouze tomu, kdo byl povinen hrozícímu nebezpečí zabránit nebo se mu vyhnout. Právním důvodem k takovému jednání jsou judikaturou specifikované „Verkehrspflichten“ (povinnosti k ochraně). Tím, že pořadatel sportovního utkání uspořádá, vytvoří také potenciální zdroj nebezpečí a tím i zvláštní prostor odpovědnosti, ze kterého pro něj tyto povinnosti k ochraně plynou, tzn., že musí učinit veškerá preventivní opatření potřebná k předejití vzniku škody.

Problémem rovněž je, zda protiprávní jednání diváků výtržníků, které je vždy vedeno úmyslně, může být přičteno na vrub jen nedbalostně proviněnému pořadateli. Všeobecně se má za to, že již pouhá „Mitursächlichkeit“ (spolupříčinnost) stačí k tomu, aby vznikla plná odpovědnost pořadatele. Judikatura se však zároveň kloní k názoru, že spoluzavinění pořadateli nelze přičíst, pokud se úmyslně jednající výtržník dopustí jednání zcela atypického a neočekávaného.¹⁰⁶ Přesný rozsah povinností pořadatelů fotbalových utkání je upraven v interní směrnici německého fotbalového svazu, a přestože se stejně jako v České republice nejedná o obecně závaznou právní normu, i německé soudy uznávají, že při určování povinností odpovědných subjektů je třeba z obdobných svazových předpisů vycházet.

¹⁰⁵ Vondráčková, L., Odpovědnost pořadatele sportovní události za škody způsobené v důsledku výtržností diváků z pohledu německého soukromého práva, Bulletin advokacie, 2011, č. 9, s. 62-63

¹⁰⁶ Vondráčková, L., Odpovědnost pořadatele sportovní události za škody způsobené v důsledku výtržností diváků z pohledu německého soukromého práva, Bulletin advokacie, 2011, č. 9, s. 63

8. Odpovědnost pořadatele a diváka – případy z praxe

Problematika diváckého násilí patří tradičně mezi vděčná témata všech médií v České republice. Široká veřejnost tak každou chvíli sleduje novinové titulky jako: „Krásu úvodu jara zastínil děs. Čeká liga na prvního mrtvého?“¹⁰⁷ nebo „Baníkovci jedou do Prahy, policie je v pohotovosti“¹⁰⁸ otázku samu pro sebe pak tvoří informace žurnalistů z většiny derby pražských klubů Sparty a Slavie. Zatímco například v Anglii byl podobný přístup médií v dobách řešení největších problémů s diváckým násilím prakticky zakázán a noviny o pouličních bitkách a nepokojích na stadionech prakticky vůbec neinformovaly, v České republice je tento problém naopak hojně medializován. To sice na jednu stranu může působit užitečně (větší tlak na pořadatele jednotlivých fotbalových utkání, aby se podobné situace už neopakovaly), na druhé straně to ovšem také přispívá k četnějšímu páchání výtržností (fanoušci tzv. tvrdých jader fotbalových klubů si přímo lebedí v tom, když se v celostátním periodiku píše o tom, jakým způsobem poničili stadion soupeřícího klubu).

Tak jak tak, nejen v nejvyšších profesionálních soutěžích (první a druhá fotbalová liga), ale i v nižších ligách dochází během každé sezony ke spoustě případů, kdy dochází ke škodám na vybavení stadionu i zdraví přítomných diváků.

8.1. Trestání hostujícího celku

Ještě před několika lety razily fotbalové orgány zásadu, že povinnost zajistit bezpečnost hráčů, rozhodčích, diváků i funkcionářů, jakož i pořádek v prostoru stadionu, leží výhradně na domácím klubu, který je pořadatelem fotbalového zápasu. V poslední době se ovšem kvůli zvyšujícímu se počtu výtržností ze strany hostujících fanoušků tato praxe změnila.

V určitých situacích je za své vlastní fanoušky v určených sektorech stadionu odpovědný i hostující klub, na který je tak přenesena část odpovědnosti za zajištění

¹⁰⁷ MF Dnes, Sešit C, 20. 2. 2012

¹⁰⁸ MF Dnes, Sešit B, 5. 3. 2012

klidného průběhu fotbalového utkání. Tuto praxi už zahrnují disciplinární řády mezinárodních fotbalových federací FIFA i UEFA, a ač zatím tato úprava v českém disciplinárním řádu chybí, Disciplinární komise FA ČR v poslední době hostující celek za nevhodné chování jeho fanoušků už několikrát potrestala. A to právě s odkazem na „nadřazený“ předpis evropské fotbalové unie UEFA.

K vůbec prvnímu takovému případu došlo v České republice na podzim roku 2009, kdy byl prvoligový klub Bohemians 1905 nucen kvůli nedostatečnému vybavení svého vlastního stadionu v Praze Vršovicích (chyběl vyhřívaný trávník) sehrát poslední utkání podzimní části Gambrinus ligy se Spartou Praha na stadionu na Strahově. Ač měl klub Bohemians 1905 stadion pronajat na toto jediné utkání (na jaře ještě na další, ale to už bylo dle rozhodnutí disciplinární komise odehráno bez diváků), figuroval zde samozřejmě jako pořadatel, který byl v souladu se soutěžním řádem povinen zajistit „*bezpečnost hráčů, rozhodčích, delegovaných orgánů, jakož i pořádek v prostoru stadionu*“. Během zápasu však nakonec došlo k několika výtržnostem, na kterých se podíleli fanoušci obou celků, z tribun bylo vytrháno několik sedaček a způsobena nemalá škoda na vybavení stadionu.

Disciplinární komise FA ČR potrestala za výtržnosti diváků oba kluby. Domácí Bohemians 1905 byli nuceni zaplatit pokutu 200 tisíc korun a další zápas museli odehrát na uzavřeném stadionu bez diváků, Spartě pak disciplinární komise vyměřila pokutu 100 tisíc korun. Funkcionáři se sice tomuto rozhodnutí bránili a obrátili se dokonce na Odvolací a revizní komisi FA ČR, která funguje jako druhoinstanční orgán, ta ovšem výši trestu potvrdila. Spartě Praha nepomohla ani argumentace, že pro uložení sankce pro hostující klub neexistuje žádná opora v Disciplinárním řádu FA ČR. Odvolací a revizní komise se však ztotožnila s názorem komise disciplinární, že udělení takové sankce je možné odvodit z disciplinárního řádu UEFA.

Kromě toho Sparta Praha uznala, že to byli právě její fanoušci, kdo způsobil většinu škody na vybavení stadionu, a se zástupci Bohemians 1905 se dohodli na poměrovém uhrazení škody vlastníku stadionu. Bohemians 1905 uhradili 30 % vzniklé škody, Sparta Praha pak 70 %.

Toto průlomové rozhodnutí Disciplinární komise FA ČR zvedlo vlnu nevole i mezi dalšími prvoligovými fotbalovými kluby. Trestání hostujícího celku se nelíbilo zejména zástupcům Baníku Ostrava, jehož fanoušci jsou známí tím, že při svých „výjezdech“ k venkovním zápasům páchají mnohem více výtržností než na svém domácím stadionu. Tehdejšího předsedu Ligového shromáždění dokonce zástupci Baníku vyzvali k tomu, aby se zasadil o odložení takové praxe, neboť: „*v průběhu několika dní nemohou přijmout taková opatření, která by je v současných zákonných podmínkách nevystavovala možnému postihu Disciplinární komise FA ČR.*“ Dle názoru zástupců Baníku Ostrava není možné v současných českých podmínkách přijmout praxi uplatňování předpisů FIFA a UEFA pro mezinárodní utkání, která mají zcela jiný organizační rámec. Své argumenty doplnili také tvrzením, že hostující klub nemá žádnou možnost, jak kontrolovat práci bezpečnostních agentur na stadionu domácího celku, a má tudíž obavy, aby problémy v sektorech hostujících fanoušků nebyly vyvolávány zcela záměrně, jen za účelem toho, aby tento klub byl vystaven pokutě.

Na to reagoval fotbalový svaz vydáním Základních pravidel pro zabránění nevhodných projevů chování fanoušků při utkáních I. a II. ligy, které byly všem fotbalovým klubům předloženy před jarní částí sezony 2010. V tomto předpisu je jasně stanoveno, že hostující klub spoluzodpovídá za své fanoušky. Kromě toho, že je povinen nejpozději do tří dnů před konáním utkání odpovědět na písemné seznámení se se sektorem stadionu určeným pro jeho fanoušky, které mu předtím zaslal pořadatelský klub, je hostující celek povinen informovat o očekávaném počtu jeho fanoušků, uvést své stanovisko k navrhovanému způsobu distribuce vstupenek, informovat o vlastní pořadatelské službě (je-li požadována/dohodnuta) a určit kontaktní osobu, která bude za hostující tým zodpovědná za jeho fanoušky.

Přesto došlo i v následujícím období k několika disciplinárním řízením, kdy byly hostující kluby znovu trestány. Jak správně dopředu předpokládali jeho zástupci, nejčastěji proviněným klubem byl Baník Ostrava.

Například v zápase konaném dne 26. 9. 2010 na hřišti Bohemians 1905 (v Edenu) páchali fanoušci hostujícího Baníku Ostrava takové výtržnosti, že utkání muselo být na pokyn hlavního pořadatele přerušeno cca na 3 minuty. Disciplinární

komise FA ČR uložila za tento incident ostravskému klubu pokutu ve výši 25 000 Kč. Baník s ní nesouhlasil a obrátil se s odvoláním na Odvolací a revizní komisi FA ČR. Uloženou pokutu považoval za neopodstatněnou a neoprávněnou, přičemž upozorňoval především na předzápasová opatření, která byl připraven s případnou součinností hlavního pořadatele utkání podniknout, aby se excesům jeho fanoušků předešlo. Dle tvrzení odvolatele byl jeho postup před tímto utkáním zcela v souladu se Základními pravidly pro zabránění nevhodných projevů chování fanoušků při utkáních I. a II. ligy.

Odvolací a revizní komise FA ČR provedla výslech předvolaných osob. Sportovně technický manažer Baníku Ostrava uvedl, že odvolatel před předmětným utkáním udělal veškeré možné úkony v souladu se Základními pravidly pro zabránění nevhodných projevů chování fanoušků při zápasech I. a II. ligy. Dále uvedl, že vzhledem k některým dlouhodobě problematickým fanouškům se klub rozhodl situaci řešit mimo jiné i Kartou fanouška FCB. Navíc dle jeho vyjádření nebyl dán žádný zásadní důvod, aby na stadionu zasáhla Policie České republiky, jelikož chování fanoušků se nevymykalo běžnému rámci.

Za Disciplinární komisi FA ČR uvedl její zástupce, že tato komise se případem řádně zabývala a že si je vědoma toho, že jak odvolatel, tak domácí tým postupovaly zcela v souladu se Základními pravidly pro zabránění nevhodných projevů chování fanoušků při utkáních I. a II. ligy. Přesto považovala disciplinární komise za nutné vyvodit odpovědnost za výtržnosti fanoušků na straně klubu FC Baník Ostrava. Problematickým na utkání bylo to, že se hrálo na stadionu Synot Tip Aréna v Praze 10, který dlouhodobě považují za svůj domovský stadion fanoušci týmu Slavia Praha. Sektor, kam byli umístěni v daném utkání fanoušci týmu FC Baník Ostrava, je při domácích utkáních Slavie vyhrazen pro fanoušky Slavie, kteří se vydali na stadion v Edenu i na předmětné utkání dne 26. 9. 2010. Postupně se situace vyhrotila a v útrobách stadionu začaly probíhat výtržnosti, když se členové obou zneprátelených fanouškovských frakcí pokoušeli dostat k sobě. Hlavním pořadatelem byla zažádána Policie ČR o zásah za účelem zklidnění situace, což policie provedla, když fanoušky mimo jiné i vytlačila zpět na tribuny. Dle názoru disciplinární komise byla celá situace posouzena v prvoinstančním řízení poměrně shovívavě, což dokládá i nízká výše

uložené pokuty.

Technický delegát fotbalového svazu pro dané utkání uvedl, že o přerušení utkání zažádal poté, co se nepokoje z útrob stadionu začaly v souvislosti se zásahem Policie ČR přenášet do ochozů. Navíc již předcházející situaci z vnitřku stadionu označil za velmi vážnou. Technický ředitel klubu Bohemians 1905 pak uvedl, že se plně ztotožňuje s výše uvedenými vyjádřeními a k dotazu na další možnosti zvýšení zabezpečení stadionu v Edenu pro podobné situace uvedl, že byly aplikovány mobilní ploty a stavebně-technické provedení stadionu neumožňuje žádné lepší zařízení pro zamezení nežádoucího pohybu osob. Vedle toho uvedl, že na stadionu byly blokovány sektory bezprostředně sousedící se sektorem, kam byli umístěni fanoušci FC Baník Ostrava a kam se vstupenky vůbec neprodávaly.

Odvolací a revizní komise na základě uvedených výpovědí a studií ve spisu dostupných materiálů nakonec shledala, že ač má klub FC Baník Ostrava pro své fanoušky systém tzv. Karet fanouška FCB, tak v praxi nebyl v rozhodovaném případě efektivně využit. Ač odvolatel mohl předpokládat, že půjde o problémové utkání a v rámci předzápasové organizace utkání správně vstoupil v kontakt s pořadatelským klubem, na využití Karty fanouška FCB striktně netrval. V tomto spatřuje komise pochybení nejenom na straně FC Baník Ostrava, ale rovněž „mutatis mutandis“ na straně domácího celku Bohemians 1905, který také nepodnikl zcela všechny nabízející se kroky k předcházení výtržností fanoušků na fotbalovém stadionu a preferoval spíše ekonomicky výhodnější variantu, jelikož při prodeji lístků anonymně se na stadion dostalo více fanoušků, než jak by tomu bylo při jmenném prodeji lístků. Z důvodu tohoto spoluzavinění Bohemians 1905 na celé následně nastalé situaci a fanouškovských nepokojích rozhodla Odvolací a revizní komise FA ČR snížit uloženou pokutu v první instanci na 20 000 Kč. Výše pokuty je stanovena s ohledem na skutečnost, že odvolatel před utkáním postupoval plně v souladu se Základními pravidly pro zabránění nevhodných projevů chování fanoušků při utkáních I. a II. ligy. I za takovéto situace však nelze plně vyloučit odpovědnost klubů za jejich fanoušky, což plyne i z právních názorů světové fotbalové federace FIFA, a od trestu pro odvolatele proto nešlo s ohledem na výše uvedené zcela upustit.

8.2. Role fotbalového rozhodčího

Stejně jako v případě posuzování, která jednání fotbalistů na hřišti jsou, či nejsou fauly porušující pravidla fotbalu, také při výtržnostech diváků je klíčovou osobou rozhodčí každého utkání. Právě na něm pak často záleží, kdy je utkání přerušeno, zda se včas podaří zajistit vstup policie do hlediště a jaký rozsah škody nakonec vznikne, ať už na vybavení stadionu nebo na zdraví přihlížejících diváků, fotbalistů, funkcionářů i samotných rozhodčích.

Vzhledem k tomu, že během posledních let na fotbalových hřištích přibýlo případů hrubě nesportovních projevů obecnostva, projevů výtržnictví, vulgárního a rasistického chování i násilností, připravila Pravidlová komise FA ČR pro rozhodčí metodický pokyn upravující postup rozhodčího při výtržnostech obecnostva. Z pohledu pravidel fotbalu jde o jakési rozvinutí pravidla č. 5, v němž je stanoveno, že rozhodčí má v určitých případech právo utkání nezahájit nebo ho předčasně ukončit. Dojde-li tedy v průběhu utkání k nevhodnému chování diváků (hrubé urážky, vyhrožování, vyhazování předmětů na hřiště, násilnosti mezi diváky atd.), musí rozhodčí v rámci preventivního předcházení škodám ve spolupráci s kapitány obou soupeřících mužstev vyzvat prostřednictvím hlavního pořadatele (obvykle cestou hlasatele) diváky ke klidu, případně taky požádat hlavního pořadatele o zajištění viníků vzniklé situace. Dojde-li k obdobným projevům i přes opakované výzvy, nebo je-li diváky vážně ohroženo zdraví účastníků utkání, rozhodčí jej ukončí.¹⁰⁹

Metodický pokyn dále dle aktuální rizikovosti rozlišuje čtyři různé situace:

1. Pokud jde o hrubě nesportovní projevy obecnostva, které sice rušivě ovlivňují průběh utkání, ale neohrožují bezpečnost hráčů ani dalších osob, rozhodčí nejdříve přeruší hru a vyzve diváky ke klidu. To samé udělá i v případě opakování jejich nevhodného chování. Až když přes veškeré výzvy dojde k dalším výtržnostem, rozhodčí utkání ukončí.
2. Pokud hrubé nesportovní projevy obecnostva již ohrožují bezpečnost a zdraví hráčů i dalších osob (hráč je například zasažen předmětem vhozeným

¹⁰⁹ Pravidlová komise FA ČR, Metodický pokyn č. 14/2008, s. 1

z hlediště), je na posouzení rozhodčího, zda se domnívá, že celková atmosféra umožňuje ještě utkání dohrát. Podle svého uvážení tak buďto přistoupí k výzvě ke klidu, nebo utkání rovnou ukončí.

3. Pokud hrubé nesportovní projevy obecnstva ohrožují bezpečnost a zdraví hráčů i dalších osob vážným způsobem (opět záleží na posouzení celkové atmosféry na stadionu rozhodčím), je utkání ihned ukončeno.
4. V případě ohrožení bezpečnosti rozhodčího a jeho asistentů, kdy dojde k inzultaci některého z nich, je dle pravidel fotbalu utkání rovněž ukončeno.

Je tudíž jasně patrné, že pozice rozhodčího fotbalového utkání není vůbec jednoduchá. Nutno zároveň podotknout, že rozhodčí ve většině případů bývají benevolentní, a přestože by dle tohoto metodického pokynu mohli utkání dávno ukončit, raději v něm pokračují a několikrát vyzývají diváky ke klidu. Takové situace jsou občas k vidění i během televizního přenosu z první české fotbalové ligy, zvláště v případě, kdy proti sobě nastupují mužstva odvěkých rivalů.

8.3. Další případy

K případům, kdy jsou diváci i pořadatelé hnáni k odpovědnosti za škodu spáchanou během fotbalového zápasu, dochází se železnou pravidelností každý ročník (nejen) v první fotbalové lize.

Poslední, mediálně hojně sledovaný, případ se stal v únoru 2012, kdy fanoušci hostujícího Baníku Ostrava vběhli v průběhu prvoligového utkání v Mladé Boleslavi na hřišti a poté se pustili i do bitky s pořadatelskou službou. Přestože došlo ke zranění tří příslušníků pořadatelské služby a v cele předběžného zadržení skončilo hned 20 fanoušků, odsouzení nakonec byli pouze dva. Okresní soud v Mladé Boleslavi jim ve zkráceném řízení trestním příkazem vyměřil trest – prvnímu z nich podmíněný trest odnětí svobody na čtyři měsíce se zkušební dobou jeden rok a zákaz vstupu na utkání Gambrinus ligy po dobu 12 měsíců, druhému pak podmíněný trest odnětí svobody na deset měsíců se zkušební dobou 30 měsíců a zákaz vstupu na utkání I. ligy rovněž

po dobu 12 měsíců. Náhrada vzniklé škody ovšem řešena nebyla.

K zajímavému případu došlo také během druholigového utkání Znojmo – Brno v sezoně 2011/2012. I zde páchali výtržnosti zejména fanoušci hostujícího celku z Brna, policie ale nakonec z trestného činu neobvinila žádného z nich, řešilo se pouze několik přestupkových řízení. Opět ale trestala Disciplinární komise FA ČR. Domácímu Znojmu udělila za nezvládnutí pořadatelské služby pokutu 30 000 Kč a přidala také podmíněný trest zavření hřiště na jedno soutěžní utkání na zkušební dobu do konce ligového ročníku, hostující Zbrojovce Brno pak byla udělena pokuta 80 000 Kč, a to za masové výtržnosti jejích fanoušků.

Poměrně bizarním případem odpovědnosti pořadatele bylo finále Poháru Ondrášovka cup v roce 2011. Zde na sebe sice narazily kluby Mladé Boleslavi a Olomouce, pořadatelem utkání byl ovšem fotbalový svaz. A vzhledem k tomu, že i zde došlo k masivním výtržnostem diváků obou družstev, zabývala se případem disciplinární komise. Ta nakonec došla k závěru, že vzniklá situace byla způsobena zejména tím, že došlo k zanedbání ze strany pořadatele utkání, kterým byl fotbalový svaz. S ohledem na to, že disciplinární komise je součástí fotbalového svazu a jako taková uznala, že nemůže fotbalový svaz trestat, omezila se pouze na doporučení směrem k Výkonnému výboru FA ČR. V případě, že by toto utkání pořádal nějaký konkrétní klub, udělila by mu Disciplinární komise FA ČR pokutu ve výši 400 000 Kč, tudíž doporučila výkonnému výboru, aby stejnou částku poukázal na dobročinné účely. Pokutu udělila disciplinární komise i oběma klubům, Mladá Boleslav i Olomouc byly každý povinen zaplatit 100 000 Kč. I zde doporučila disciplinární komise výkonnému výboru poukázat obě částky na charitu.

Vůbec nejvyšší trest za nezvládnutí pořadatelské služby udělila Disciplinární komise FA ČR na jaře roku 2011. Frustrace fanoušků Slavie Praha ze situace uvnitř klubu vyústila v semifinálovém utkání Poháru Ondrášovka cup v rozsáhlé výtržnosti, které vygradovaly zejména v poločase tohoto zápasu. Rozvášněný dav napadl

pořadatelskou službu a začal ničit i vybavení stadionu, takže rozhodčímu nezbylo, než utkání předčasně ukončit. To vzala v potaz i disciplinární komise, která Slavii vyměřila pokutu 750 000 Kč, navíc byla tři následující ligové zápasy nucena sehrát na uzavřeném stadionu před prázdným hledištěm.

8.3.1. Princip prevence

Nastavit účinná preventivní opatření a snažit se co nejvíce předcházet vzniku škod během fotbalových zápasů, to vyžaduje rozsáhlou individuální studii mentality návštěvníků fotbalových zápasů a celkové situace v každé konkrétní zemi. Zahraniční zkušenosti dokazují, že snaha vymýtit násilí z fotbalových stadionů si po celém světě vyžádala mnoho marného úsilí. V některých zemích pomohlo zavedení řady tvrdých preventivních opatření, v jiných to byly silné represe až v případě porušení příslušných norem chování.

V posledních letech se značně rozmohl univerzální nástroj na efektivní kontrolu a prevenci možných násilností, kterým se stala identifikační karta fanouška. Tento průkaz je v zásadě elektromagnetickým identifikátorem obsahujícím veškeré základní údaje o svém držiteli. Tyto údaje jsou určeny pro interní použití klubu, který jej vydává, a má povinnost postupovat v souladu se zákony na ochranu osobních údajů. Hlavním účelem karty by měla být téměř dokonalá kontrola osob při vstupu na stadion, kde by pořadatelská služba ověřovala identitu fanouška, a pokud by návštěvník byl ve výkonu trestu zákazu vstupu na stadion, okamžitě by to pořadatelská služba zjistila a znemožnila mu vstup.

Karty fanouška byly v poslední době zaváděny v několika státech Evropy, zvláště pak v Anglii, Německu a Itálii. V případě těchto států bylo zavádění karet uskutečněno převážně formou doporučení fotbalových svazů, zastřešujících jednotlivé kluby, nikde zatím neexistuje závazný předpis pro povinnou kartu fanouška pro všechny návštěvníky. V ostatních státech Evropy, kde se rovněž potýkají s problémem diváckého násilí, se karta fanouška nevyužívá prakticky vůbec. Mezi ně se i přes ojedinělé neúspěšné pokusy o zavedení klubové karty řadí i Česká republika, kde zatím z obavy před podstatným snížením návštěv na fotbalových stadionech chybí vůle fotbalového

svazu, aby zavedení klubových karet alespoň u prvoligových klubů inicioval.¹¹⁰

Vlastníci sportovišť a pořadatelé sportovních akcí zejména v zahraničí využívají ke zvýšení bezpečnosti na stadionech řadu let také kamerové systémy. Ač Dohoda mezi FA ČR a Policií ČR¹¹¹ výslovně stanoví, že kluby I. a II. fotbalové ligy jsou povinny zajistit na svých stadionech instalaci kamerových systémů, které budou nepřetržitě snímat každou část hlediště, v praxi je tato prevenční povinnost plněna nedostatečně. Nejenže kamerové systémy na stadionech většinou snímají jen určité sektory na stadionu (zejména tzv. „kotel“ fanoušků domácího i hostujícího celku), ale kvalita získaného obrazového záznamu je absolutně nedostatečná. Na některých stadionech dokonce kamery chybí úplně. Stejně jako u zavedení karet fanouška i v případě instalace moderních kamerových systémů, které by dokázaly snímat detail obličeje každého návštěvníka fotbalového utkání, zatím chybí vůle příslušných orgánů.

110 Ondruš, J., Subsidiarita trestní represe při sportovních utkáních, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2011, s. 43-44

111 Více o dohodě v podkapitole 3.4.

Závěr

Ve své práci jsem se pokusil čtenáři co nejvíce přiblížit komplikovanou problematiku občanskoprávní odpovědnosti nejen samotného aktivního fotbalisty, ale i diváka a pořadatele fotbalového utkání. Z mého pohledu jde o téma velmi aktuální a do dnešní doby nedostatečně prozkoumané a popsané. Počet závažných zranění fotbalistů i výtržností fanoušků, které způsobují vznik škody na vybavení stadionů i na zdraví a majetku samotných diváků, bude vzhledem k neustále se zvyšující komercializaci a medializaci fotbalu stoupat a situace si bude vyžadovat „moderní“ řešení, zejména ze strany nadřazených fotbalových orgánů, které vydávají příslušné interní normy.

Co se týče odpovědnosti sportovce za způsobený úraz, světová právní teorie i praxe hledá už mnoho let cestu, jak tuto otázku uchopit z hlediska práva. I když vzniklo mnoho zajímavých teorií a užitečných závěrů, obecný přístup, jak v této otázce průniku sportu a práva postupovat, se stanovit nepodařilo. Vzhledem ke komplikovanosti a individuálnosti každého případu sportovního úrazu to s největší pravděpodobností ani není možné.

Je patrné, že sportovec vstupující do sportovního klání přijímá riziko určitého typu škod, a právně relevantním způsobem tak rezignuje na jejich náhradu. Jde zejména o podřizování se pravidlům daného sportu, při jejichž dodržení by ani v případě způsobení sportovního úrazu neměla právní odpovědnost sportovce nastupovat. Porušení sportovních pravidel považuje za klíčový faktor pro vznik právní odpovědnosti sportovce za zranění také strohá česká judikatura. Na rozdíl od propracovanější soudní praxe německé či rakouské, nemá však ještě česká judikatura stále vyřešenu otázku bagatelního porušení sportovního pravidla.

Zahraniční praxe naopak ukázala, že ani takové „lehké“ porušení pravidel, které nejde za hranici přílišné tvrdosti a je úměrné povaze daného sportu, nezakládá vznik občanskoprávní odpovědnosti sportovce, jenž se tohoto bagatelního porušení pravidel dopustil. Je pravděpodobné, že v blízké budoucnosti se i u českého soudu objeví

podobný „průkopnický“ případ a český soud se nechá inspirovat nejnovějšími rozhodnutími německé či rakouské judikatury.

Stejně tak občanskoprávní odpovědnost diváka a pořadatele fotbalového utkání nemá zatím v České republice jasně stanovené hranice. Na základě klíčového judikátu Nejvyššího soudu, sp. zn. 1 Cz 37/81 je pouze konstatováno, že rozhodujícím hlediskem je dodržení (či nedodržení) sportovního pravidla a i zde musí pořadatel v rámci své prevenční povinnosti dle § 415 obč. zák. dodržovat povinnosti a provádět opatření, jak mu nařizují příslušné interní směrnice.

§ 415 obč. zák. je pro odpovědnost a náhradu škody ve fotbale nejdůležitějším zákonným ustanovením. Vzhledem k tomu, že i české soudy stanovily ve svých klíčových rozhodnutích fotbalistům, divákům i pořadatelům počínat si v závislosti na interních směrnících fotbalových orgánů při své činnosti tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí, je možné konstatovat, že neexistují žádné situace, které by současná právní úprava nedokázala ošetřit. Rezervy naopak vidím v interních fotbalových normách, kde český fotbalový svaz mnohdy „pokulhává“ za aktuálním děním ve světě.

Vzhledem k neustálému rozvoji sportu, a fotbalu zvláště, bude jistě i nadále zajímavé sledovat prolínání oblastí sportu a práva. Už od roku 2014 vstoupí v České republice v účinnost nový občanský zákoník,¹¹² kromě toho se dá předpokládat, že v budoucnosti bude stále častěji docházet k tomu, že poškozený hráč, divák či pořadatel se bude se svým nárokem na náhradu vzniklé škody stále častěji obracet na soudní orgány. A to nejen ve fotbale, ale i v dalších sportovních odvětvích.

112 K podstatné změně ve vývoji právní odpovědnosti sportovce by mohlo dojít zejména na základě ustanovení § 5, kde se v odst. 1 uvádí: „Kdo se veřejně nebo ve styku s jinou osobou přihlásí k odbornému výkonu jako příslušník určitého povolání nebo stavu, dává tím najevo, že je s to jednat se znalostí a pečlivostí, která je s jeho povoláním nebo stavem spojena. Jedná-li bez této odborné péče, jde to k jeho tíži.“ Důvodová zpráva k tomuto ustanovení uvádí jako jeden z příkladů, na který se dané ustanovení vztahuje, právě amatérského sportovce. Výše náhrady škody navíc nově nebude omezena prováděcí vyhláškou a bude jen na úvaze soudce, jakou výši náhrady určí.

Resumé

Doing sports brings a lot of positives to people. Whether it is the continual improvement of basic physiological functions of the human organism, such as endurance, resistance and precision, reinforcement of mental part of personality, or educational function, sport unambiguously contributes to the cultivation of human potential. There are not only positives though. Enormous efforts that both top level and recreational sportsmen make can often result in an annoying injury, and thus also to the question who is responsible for causing the injury and who should compensate for the damage incurred. Apart from that it is necessary to realize that legal responsibility in sport is not limited only to those who do it actively. There are numerous lawsuits in which coaches, teachers, schools or founders of sports facilities were found liable. Also organizers of sports events, spectators, referees and officers cannot be left out.

Since the sport number one has been and will be football, I decided to focus on this particular sport branch in my thesis. Given that - as in many other countries - football is the most mass-run sport in the Czech Republic (around half a million people actively play it every weekend) it should be the leader in setting aims in dealing with question of interconnecting sport and law. Especially when it comes to civil liability, be it an injury incurred by a sportsman to his/ her opponent, the accountability of a referee, football match organizer or disorders caused by the audience present.

This thesis is divided into 8 chapters. The first two introductory chapters concentrate on the interconnection of sport and law, sport development in the Czech Republic and historical and contemporary view of the issue of liability in sport. Chapter three analyzes the influence of internationally recognized football rules and other internal football regulations on judging the liability for damage caused. Chapters four and five deal with the question of a sportsman's responsibility for an injury, the Czech and foreign judicature is complemented with a few interesting cases from the practise. Chapter six focuses on the accountability of spectators and organizers of football matches, especially on latest development in the Czech Republic. Last two chapters

include several key judicatures addressing this issue, complemented with a few interesting cases from the practise.

While examining the issue of civil liability in football I have often encountered various opinions on whether law is supposed to regulate sport, and if so, in what way. The answer to the first question is trivial nowadays. The development of sport has already reached such a level that it can no longer be ignored from the legal point of view. Therefore it is necessary to look for at least general boundaries that will determine which actions within sport performance can be classified as compliant with rules of law, and when on the contrary a legal liability arises due to violation of some legal obligations. The latter question represents a bigger problem. Although Czech and especially foreign theories and practice of law have been looking for a way how to handle the question of liability in sport for many years, there has not been established any general procedure yet. It seems probably impossible to do so owing to the complexity and distinctness of each case.

It is obvious that not only the sportsmen themselves but also spectators and football matches' organizers take the risk of certain types of damage and resign on the compensation for the damage in a legally relevant way. From an active sportsman's point of view it regards mainly the obedience to football rules – the compliance with these rules would not even in a case of an injury mean his/ her liability. Likewise, spectators and organizers should stick to internal football regulations, such as visiting and operating orders or various disciplinary orders. Only after violation of these rules is it possible to talk about liability for damage caused.

Due to continuous development of sport, and especially football, it will definitely be interesting to further follow intertwining of the areas of sport and law. In 2014 the new Civil Code comes into operation in the Czech Republic; apart from that it can be assumed that in future there will be more situations in which an injured player, spectator or organizer will turn to judicial authorities with their claim on compensation for the damage caused. Not just in football but also in other sport branches.

Seznam použité literatury a dalších pramenů

Literatura:

Foster, K.: Is There a Global Sports Law?, Entertainment and Sports Law Journal (ESLJ), 2003

Gališín, P.: Šport a právo III., ŠVOČ, 1986, Bratislava

Gardiner, S., Sports Law, second edition, Cavendish Publishing Limited, 2001, Londýn

Grayson, E.: Bond C.: Making Foul Play a Crime, Solicitors Journal 693, 16th July 1993

Grayson, E.: Sport and the Law, 3. vydání, Butterworths, 1999, Londýn

Harley, H.: Sport, physical recreation and the law, 2009

James, M.: Trouble with Roy Keane, Entertainment and Sports Law Journal (ESLJ), 2003

Králík, M.: Právo ve sportu, C.H. Beck, 2001, Praha

Králík, M.: K odpovědnosti sportovce za škodu způsobenou sportovním úrazem při výkonu sportovní činnosti, Jurisprudence, 2005, č. 5

Králík, M.: Právní odpovědnost sportovce za sportovní úrazy (historická východiska a přístupy legislativy – úvod do problematiky), Jurisprudence, 2006, č. 5

Králík, M.: Několik poznámek k právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy, Právní rozhledy, 2006, č. 15

Králík, M.: Právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy v současné judikatuře Nejvyššího soudu České republiky a české právní doktríně, Justičná revue, 2006, č. 8–9

Králík, M.: Právní význam sportovních pravidel pro právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle doktrinního vývoje, Časopis pro právní vědu a praxi, 2006, č. 2

Králík, M.: Komparativní pohled soudobé právní doktríny a soudní praxe na právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (vybrané otázky), Bulletin advokacie, 2006, č. 9

Králík, M.: Právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle současného světového vývoje (komparativní pohled soudobé právní doktríny a judikatury na právní odpovědnost sportovců za úrazy způsobené při výkonu sportovní činnosti), Justičná revue, 2006, č. 10

Ondruš, J., Subsidiarita trestní represe při sportovních utkáních, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2011, Brno

Prusák, J.: Šport a právo, Šport a právo (Úvod do dejín, teórie a praxe právnej zodpovednosti v športe), Šport, slovenské telovýchovné vydavateľstvo Bratislava, 1984

Rew, K., Liability for Sports Injuries, Entertainment and Sports Law Journal (ESLJ), 2002

Schot, N.: Negligent liability in Sport, Entertainment and Sports Law Journal (ESLJ), 2005

Ščerba, F., Právní úprava nových alternativních trestů, Bulletin advokacie, 2009, č. 10

Šindlerová, K., Odpovědnost a náhrada škody ve sportu se zaměřením na sjezdové lyžování, Právnická fakulta UK, 2008, Praha

Vondráčková, L., Teoretické úvahy na téma právní odpovědnosti sportovce v českém právním řádu, Právnická fakulta UK, 2008, Praha

Vondráčková, L., Odpovědnost pořadatele sportovní události za škody způsobené v důsledku výtržností diváků z pohledu německého soukromého práva, Bulletin advokacie, 2011, č. 9

Votík, J., Zalabák, J., Trenér fotbalu „C“ licence, Olympia, 2006, Praha

Právní a sportovní předpisy:

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 300/2008 Z.z. SR, o športe

Zákon č. 479/2008 Z.z. SR, o organizování verejných telovýchovných podujatí, športových podujatí a turistických podujatí

Pravidla fotbalu v aktuálním znění

Soutěžní řád FA ČR

Disciplinární řád FA ČR

FIFA Disciplinary Code

UEFA Disciplinary Regulations

Dohoda mezi FA ČR a Policií ČR

Návštěvní řád SYNOT TIP ARÉNA vyhlášený majitelem E SIDE PROPERTY LIMITED, účinný od 1. 6. 2010

Judikáty:

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 11. 1939, sp. zn. Rv I 468/39

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 26. 1. 1954, sp. zn. Cz 486/53

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 29. 10. 1962, sp. zn. 5 Cz 38/62

Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 23. 4. 1963, sp. zn. 6 Co 172/63

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 17. 5. 1978, sp. zn. 10 Co 190/76

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 29. 12. 1981, sp. zn. 1 Cz 37/81

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2002, sp. zn. 5 Tdo 997/2002

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. 12. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1960/2002

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 7. 2004, sp. zn. 25 Cdo 1106/2003

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 2. 2005, sp. zn. 25 Cdo 1506/2004

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 11. 2005, sp. zn. 25 Cdo 2497/2004

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 3. 2007, sp. zn. 3 Tdo 1355/2006

Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 28. 2. 2008, sp. zn. 1939/07

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. 2. 2010, sp. zn. 8 Tdo 68/2010

Rozsudek Okresního soudu v Bruntále ze dne 14. 9. 2010, sp. zn. 2 T 27/2010

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 19. 11. 2010, sp. zn. 6 To 616/2010

Abstrakt – Odpovědnost a náhrada škody ve fotbale

Sport je v současnosti všeobecně považován za aktivitu, která významně přispívá ke kultivaci lidského potenciálu, a to jak po stránce fyzické, tak i psychické. Spolu s mnoha nespornými klady s sebou ovšem přináší také určité nepříjemnosti. Tou hlavní a nejčastější je fakt, že provozování sportu může nezřídka vyústit v nepříjemné zranění. A zde nastává čas položit si ožehavé otázky: Jak je to s odpovědností? Kde jsou její hranice? Kdo poškozenému nahradí škodu?

Zároveň je třeba si uvědomit, že právní odpovědnost ve sportu není omezena pouze na samotného sportovce. Existuje mnoho kauz, ve kterých byli shledáni odpovědnými i zřizovatelé sportovních zařízení, pořadatelé sportovních klání, jejich diváci, rozhodčí či funkcionáři. Protože nejmasověji provozovaným sportem na světě je jednoznačně fotbal, rozhodl jsem se ve své práci zaměřit výhradně na toto sportovní odvětví. Na jednu stranu zajímavou, ale na druhou také velmi komplikovanou problematiku odpovědnosti a náhrady škody ve fotbale přibližují čtenáři z pohledu hráče, diváka i pořadatele.

Ač v české, a zejména zahraniční, judikatuře existuje spousta případů, kdy soudy řešily otázku odpovědnosti nejen samotných sportovců, ale i diváků a pořadatelů za způsobenou škodu, kromě toho, že každý takový případ je třeba posuzovat striktně individuálně, není možné stanovit žádný obecný postup, kterým by se zainteresované osoby měly řídit. Při posuzování odpovědnosti fotbalisty za úraz způsobený protihráči by jistě měl hrát významnou roli fakt, zda při tomto zákroku byla (či nebyla) porušena pravidla fotbalu. Proto zde do popředí vystupuje důležitost funkce rozhodčího, který je jedinou osobou, jež má pravomoc rozhodovat v průběhu utkání o tom, jaká jednání hráčů pravidla fotbalu porušují.

Podobně důležité jako mezinárodně uznávaná pravidla fotbalu jsou také další interní fotbalové předpisy, ať už jde o centrálně vydávané disciplinární řády nebo návštěvní a provozní řády jednotlivých fotbalových stadionů. Všechny tyto normy by v problematice posuzování odpovědnosti ve fotbale měly hrát stěžejní roli.

Abstract – Liability and damages in football

Sport is nowadays considered an activity that contributes significantly to cultivation of human potential, namely its both physical and mental part. Together with a lot of undisputed positives it also brings certain inconveniences. The main and the most common of them is the fact that doing a sport can often lead to an annoying injury. And this is the exact moment to ask delicate questions: What about liability? Where are its limits? Who compensates the victim for the damage?

At the same time it is important to realize that legal liability in sport is not limited only to the sportsmen themselves. There are many cases in which founders of sports facilities, sports events organizers, their spectators, referees or officers were found liable. Since football is unambiguously the world's most mass-run sport, I have decided to focus solely on this sport branch in my thesis. I offer the view of this on one hand interesting, on the other hand very complicated issue from the player's, spectator's and organizer's point of view.

Although there are many cases in the Czech and especially foreign judicature in which courts dealt with the matter of liability for damage incurred of not only sportsmen, but also spectators and organizers, there cannot be set any general procedure that the persons involved should follow except that each case should be judged strictly individually. When judging liability of a footballer for an injury caused to an opponent the fact if the football rules were (or were not) violated should play an important role. Therefore the importance of the referee function comes into foreground, as he is the only person that has the authority to judge during a match which actions of players violate the football rules.

Just as important as internationally recognized football rules are also other internal football regulations, whether they are centrally issued disciplinary orders or visiting and operating rules of individual football stadiums. All of the mentioned regulations should play a fundamental role in the issue of judging civil liability in football.

Klíčová slova: Občanskoprávní odpovědnost ve fotbale, odpovědnost ve fotbale, sportovní úraz

Keywords: Civil liability in football, liability in football, sport injury